

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
 ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਮਈ (May) 2013

Monthly Issue "Atam Marg"

ਬੈਠਾ ਸੈਢੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀਤਗੁਰ ਕਹਾਇ

Amal Singh

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਮਈ, 2013
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਾਨੀ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
2500/-	25000/-

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in

http:# www.ratwarasahib.org

http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	3
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ	5
3. ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ	7
4. ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥	19
5. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ	26
6. ਸੰਤ ਬਚਨ	30
7. ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ	46
8. ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	51
9. ਪਦਮਾ	55
11. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	59
12. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ	63
13. ਸਮਾਗਮ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	64

ਸੰਪਰਕ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ) ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ	9855132009
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ	9417214382
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ (CBSE)	01602255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ (PSEB)	01602255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ	- 0160-2255007, 8872485694
ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ	0160-2254459

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਈ 2013 ਦਾ ਅੰਕ ਭੇਟ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕੋਟ ਕੋਟ ਪੰਨਵਾਦ! ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਚਦਿਆਂ ਇਕ ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਪਾਠਕਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਕੂੜ ਨਾਲੋਂ, ਕੱਚ ਨਾਲੋਂ, ਬੂਠ ਨਾਲੋਂ, ਪਾਖੰਡ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ; ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ, ਸੱਚਾ ਆਚਰਨ, ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਸੱਚਾ ਅਮਲ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ-ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਜੀਵਨ-ਲਕਸ਼ ਕੀ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਇਹ ਜੀਵਨ ਜਗਤ ਖੇਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਵੇਸਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਅੰਤ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬੋਝਾ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਜਪੁਜੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ-ਪਠਨ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ - 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥' ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋੜਨੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਚਿਆਰਾ' ਬਣਨਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਸ਼ਟ 'ੴ' ਹੈ, ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮ, ਜੋ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਹੈ, ਸਤਿਨਾਮੁ, ਜੋ ਸਦੀਵ ਸੱਚ ਹੈ - ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਚਨਾ-ਕਾਲ ਵਿਚ, ਰਚਨਾ-ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ -

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਪੁਸ਼ਨ 'ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?' ਦਾ ਉੱਤਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ : 'ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ।' ਹੁਕਮ ਕੀ ਹੈ? 'ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥' ਇਹ 'ਹਉਮੈ' ਹੀ ਕੂੜ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੂੜ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮਨੁੱਖ ਕੂੜ ਦਾ ਸੰਸਾਰ, ਕੂੜ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਪਸਾਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮੇਟਣ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਮਾਰਗ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭੇ?

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥

ਮੁਹੋ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਨ ਖਿੜਾਉ ਦਾ, ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ

ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਸਿਫਤਿ ਰੂਪੀ ਪਟੋਲਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ 'ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ' ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨

ਉਹ ਸਚਿਆਰ-ਰੂਪ ਹੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਦਾ-ਬਿਰ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਚ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਢਲਣਾ ਹੈ-

ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬

'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਸਦਕਾ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਰਾਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਵਿੱਚ, ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਿਚ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ, ਇਕ-ਰੂਪਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰਚ ਕੇ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਚ ਖੰਡ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੮

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਚਿਆਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਜਤ-ਰੂਪ ਦੁਕਾਨ ਹੋਵੇ, ਧੀਰਜ ਸੁਨਿਆਰਾ ਬਣੇ, ਮਤ ਅਹਿਰਣ ਉਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹਥੌੜਾ ਵੱਜੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਡਰ ਧੌਂਕਣੀ ਹੋਵੇ, ਘਾਲ-ਕਮਾਈ ਅੱਗ ਐਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਗਲਾਵੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੱਚੀ-ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਘੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਸਚਿਆਰ-ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਨਦਰ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਵਾਲਿ ॥

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੮

'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚ-ਸਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ - ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਲੋਕ, ਆਕਾਰ, ਲੱਖਾਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜੀਵ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਿਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਭ ਉਸਦੇ ਤਾਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਹਸਤੀ, ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਉਹ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹੈ -

ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਖੰਡ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਨਿਰਣਾ ਇਹ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਉਸਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਕੱਚੇ, ਕੂੜੇ, ਅਸਤਿ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਚੁ ॥

ਜੋ ਮਰਿ ਜੰਮੇ ਸੁ ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ 'ਸਚਿਆਰ' ਬਣਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਨਬੇੜਾ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਹੋਣਾ ਹੈ (ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ) 'ਸਚਿਆਰ' ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ 'ਕੂੜਿਆਰ' ਜੋ ਬੂਠ, ਪਾਖੰਡ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਠੱਗੀ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ 'ਨਰਕ' ਸਹੇੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ ॥

ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੈ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਪਾਇਨਿ ਕੂੜਿਆਰ ਮੁਹ ਕਾਲੈ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ॥

ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣਿ ਗਏ ਹਾਰਿ ਗਏ ਸਿ ਠਗਣ ਵਾਲਿਆ ॥

ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

'ਸਚਿਆਰ' ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ। ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੰਤੋਖੀ; ਮੰਦੇ, ਭੈੜੇ, ਕੂੜੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਖਚਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਅਭਿਨਾਸੀ ਸੱਚ-ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾ ਕੇ 'ਸਚਿਆਰ' ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਈ ਜਿਨੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਧਿਆਇਆ ॥

ਓਨੀ ਮੰਦੈ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਨਿਮਨ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਬਖਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਚਿਆਰ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੱਚ' ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਕੂੜ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਰੀਰਕ ਇੰਦਰੇ ਗੰਦੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਟਿਕ ਜਾਣ, ਸਰੀਰ-ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧੀਨ ਕਰਦਿਆ ਪੁਰ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਤੋਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਟਿਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਚੁ ਤਾ ਪੁਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥

ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ ॥

ਸਚੁ ਤਾ ਪੁਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੁ ਪਾਪ ਕਢੈ ਧੋਇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਸਾਰੰਸ਼ ਇਹ ਹੈ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ, ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ, ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੀਏ, ਸੱਚ ਸੁਣੀਏ, ਸੱਚ ਬੋਲੀਏ, ਸੱਚਾ ਵਿਹਾਰ, ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰੀਏ, ਸਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਰਾਹੀਂ 'ਸਚਿਆਰ ਪਦ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਵਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਬਣੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਿਖਮ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਸੱਚ ਦੀ ਬੋੜੀ (ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ-ਜਪੁ ਦੀ ਬੋੜੀ) ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ) -

ਨਾਨਕ ਬੋੜੀ ਸਚ ਕੀ ਤਰੀਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੦

ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਲਿ ਮਿਲੇ ਸਚੇ ਗੁਣ ਪਰਗਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੦

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਦੇਹੀ ਹਿਤ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ। ਨਿਰੰਤਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ, ਕੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਤੋਂ 'ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ' ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ, ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਹੋਈ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਮਿਲਵਰਤਨ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ, ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਆਪ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਸਹਿਤ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ -

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬

ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੫

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਉਦਮ ਕਰੀਏ ਤੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨੂੰ ਹਰ ਘਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਣਾਈਏ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ 'ਵਿਸਾਖੀ ਅੰਕ' ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜੂਨ 2013 ਵਿਚ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਅੰਕ' ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਕੱਚ' ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮ-ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ।

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ

ਜੇਠਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਹਰਿ ਜੇਠਿ ਜੁੜਦਾ ਲੋੜੀਐ ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ॥
ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ॥
ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ॥
ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ॥
ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ॥
ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗ ਮਾਣੰਨਿ॥
ਹਰਿ ਜੇਨੁ ਰੰਗੀਲਾ ਤਿਸੁ ਧਣੀ ਜਿਸ ਕੈ ਭਾਗੁ ਮਥੰਨਿ॥

ਅੰਗ - 134

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦਾ ਰਖਣਹਾਰਾ, ਪਾਲਣਹਾਰਾ, ਰਿਜ਼ਕਦਾਤਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਾਨ ਆਪਾ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖਾਣੀਆਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਨਿਵਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੁੜਨਾ ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਰੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਸੱਤਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਖਿੱਚਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣਾ; ਇਸਨੂੰ ਜੁੜਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸੱਜਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੇ ਲੜ ਲਗ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਜਮਦੁਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਣ। ਉਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ, ਸਗਵਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੀ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰੇ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ
ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ॥
ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਤਾਸੁ
ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ
ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 38-39

ਧਰਮਰਾਇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਗੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਹਿਤ, ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਜੀਉ ਆਇਆਂ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਮ ਦੀ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ -

ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਤਿਨ ਧਨੁ ਪਲੈ ਨਾਨਕ ਕਾ ਧਨੁ ਸੋਈ॥
ਜੇ ਕੋ ਜੀਉ ਕਰੈ ਓਨਾ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ॥

ਅੰਗ - 1328

ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਗੱਤਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮਰਾਜ, ਅਜਿਹੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ॥ ਅੰਗ - 271

ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੱਚੇ ਸਾਂਝੀ ਦੇ ਲੜ ਲਗੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਰੁਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ, ਠੱਗੀਆਂ-ਚੋਰੀਆਂ, ਧੋਖਿਆਂ-ਪਾਖੰਡਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਮਤੀ 'ਨਾਮ ਰਤਨ' ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨਾਮ ਉਪਰ ਕੋਈ ਜ਼ਗਾਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਾਮ ਧਨ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਜੀਅਰੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਆਦਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥ ਅੰਗ - 283

ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਮਾਣਕੁ
ਹਰਿ ਧਨੈ ਨਾਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ
ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ॥
ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ
ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ
ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ॥
ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ
ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ ਜਮਦੁਤੈ
ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ॥
ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ
ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ॥

ਅੰਗ - 734

ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਸਤ ਵੀ ਨਾਲ

ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਧਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ, ਪਾਪਾਂ ਬਾਝੋਂ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ -

ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ
ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ॥
ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ॥
ਅੰਗ - 417

ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ
ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ॥
ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ ਸਾਕਤ ਦੁਹੋਲੇ ਭਏ
ਹਬਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ
ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - 734

ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਜੋ ਜੀਵ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਸੱਚਾ ਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ-

ਸਚੁ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਤੂੰ ਧਣੀ
ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਵਣਜਾਰਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥
ਸਭ ਭਾਂਡੇ ਤੁਧੈ ਸਾਜਿਆ
ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਹਰਿ ਬਾਰਾ॥
ਜੋ ਪਾਵਹਿ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਸਾ ਨਿਕਲੈ
ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰਾ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਬਖਸਿਆ
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰਾ॥ ਅੰਗ - 449-50

ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨ ਕਾ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਸੰਤਹੁ
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਦਿ ਚਲਾਈ॥
ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕਾ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵਈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ॥
ਅੰਗ - 734

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -
ਮਾਣਕ ਸੌਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ॥
ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ॥
ਅੰਗ - 134

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਨ ਨੂੰ ਜਮ-ਜਗਾਤੀ ਕਿਸੇ ਪੱਜ ਨਾਲ ਵੀ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਧਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਧ ਵਿਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਧਨ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੀਅਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ, ਕੋਈ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ
ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ॥ ਅੰਗ - 795

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸੋਮੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ॥
ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ
ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ॥ ਅੰਗ - 917

ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਅਨੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਹੋ ਕੇ ਲੜ ਲਗ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ, ਇਕ ਰਸ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ -

ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥
ਅੰਗ - 134

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਤਾ ਮਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦੇ, ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਭੋਲਾ ਦਾਤਾ, ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥
ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 2

ਪਰ ਜੀਵ ਦਾ ਐਸਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਦੇਹ-ਦੇਹ - ਹੋਰ ਦੇਹ - ਹੋਰ ਦੇਹ - ਹੋਰ ਦੇਹ; ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀ। ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਚਿਤ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਰ ਛਿਨ ਭੁਲਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬੀ ਜੀਵ, ਦਿਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ॥
ਅੰਗ - 2

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਟੱਟ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਓਹੀ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਐਸੇ ਵਡਭਾਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨਾ ਕੋਉ॥
ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ॥ ਅੰਗ - 252

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਸ ਹੋਏ ਦਾਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੁੰਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 58 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੇ ਦੁਆਰ॥
ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ॥

ਦੇਹਰਾ

ਧਾਰਨਾ - ਜਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਣ ਕੀਆ ਹੈ,
ਤੁਧ ਬਿਨ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੇ ਜੀ।

ਮੇਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਮੁੰਧ ਕਟਾਰੇ ਜੇਵਡਾ ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕਰਬਾਣੇ ॥

ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਮਾਣ ਕੀਆ ਹੈ ਤੁਧ ਬਿਨ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੇ ॥

ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ ॥
ਏਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀਏ ਮੁੰਧੇ ਸਹੁ ਰਾਤੇ ਅਵਰਾਹਾ ॥

ਨਾ ਮਨੀਆਰੁ ਨ ਚੂੜੀਆ ਨਾ ਸੇ ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥

ਜੋ ਸਹ ਕੰਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸੇ ਬਾਹੜੀਆਹਾ ॥

ਸਭਿ ਸਹੀਆ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਗਈਆ

ਹਉ ਦਾਧੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਵਾ ॥

ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ ਤੈ ਸਹ ਏਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥

ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਗ ਸੰਧੂਰੇ ॥

ਅਗੈ ਗਈ ਨ ਮੰਨੀਆ ਮਰਉ ਵਿਸੁਰਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਮੈ ਰੇਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖਰੂ ॥

ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ

ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੮

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ,

ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ।

ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ ॥

ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ ਭੋਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥

ਆਉ ਸਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤੁ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ ॥

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਜੀਅਤਾ ਨ ਦੀਜੈ ਜਾ ਸਹੁ ਭਾਇਆ ਵਿਡਾਣਾ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਧਾਰਨਾ - ਜਾਵਾਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ।

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ ॥

ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥ ੧ ॥

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ੨ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੂਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਵੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥

ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥

ਫਲੀਅਹਿ ਫਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਬੇਅੰਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ
ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆਪ ਗੁਰੂ
ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ,
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ-ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਸ ਨੇ
ਅੰਦਰ ਚਾਨਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ
ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਤਾਂ ਆਹੀ ਜੀਵ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ, ਕੋਠੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੋਇਆ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਅਹੁਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ
ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੇ,
ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਓਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਪਰ ਜੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾ
ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਓਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਤ੍ਰਿਗੁਣ
ਮਾਇਆ ਹੈ - ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ
ਕੁਛ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ,
ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ
ਭਾਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਹੈਗਾ,
ਦੋ ਘੜੀ ਨੂੰ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੀ
ਨਾ, ਅੱਜ ਮਕਾਨ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ
ਬੋਹ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਅਸਲੀਅਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹੇ।
ਇਹ ਇੱਕ ਨਕਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਵਜਲ ਹੈ, ਲਹਿਰਾਂ ਮਾਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਛਾਲੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਆ ਕੇ ਇਹਦੇ
ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਭੁੱਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਨਾ
ਕੋਠੀਆਂ ਰਾਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਪੈਸਾ ਰਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ
ਟਰੱਕ ਰਾਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਕੋਈ
ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਾਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ
ਰਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਲੱਭਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਨ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।
ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਡੁੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਇਆ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ
ਕਰਦਾ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਜੇ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਖੱਟ ਗਿਆ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਹਾਲ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ 'ਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ 'ਚੋਂ ਆਪ ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਡੁੱਬਦਾ ਲਏ ਤਰਾਏ,
ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ, ਗੁਰ ਦਾਤਾਂ, ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ, ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਫੇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ -

ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੯

ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੇਖ ਲਓ, ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਉਹਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਸਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ -

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੪

ਬਾਹਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਸਮਰਥੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ ਡੁਬਦਾ ਲਏ ਤਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੯

ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਡੁੱਬਦੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ -

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੩

ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੇ ਓਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ, ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿਓ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਕਦੇਵ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ। ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਟਾਵਾਂ ਵਧ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ।

ਹੁਣੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਹੈ, ਉਹਦੀਆਂ ਜਟਾਵਾਂ ਸੱਤ ਮੀਟਰ ਲੰਮੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਮੀਟਰ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਵੱਡਾ ਰਿਕਾਰਡ ਉਸਦਾ ਹੈ। ਸੋ

ਸੁਕਦੇਵ ਦੀਆਂ ਜਟਾਵਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਟਾਵਾਂ ਦਾ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਠੰਢ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਜੜ੍ਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਡੇ ਦੇ ਦੇਣੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪਾਲ ਲੈਣੇ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਣਾ ਚਿੱਤ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਚਿੱਤ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਸ਼ਾਂਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਅੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਰਬਲ-ਕੁਰਬਲ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਉੱਤੇ frustration (ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ) ਹੈ, ਅਗਨ ਹੈ; ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਇਹ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਛੱਤੀ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਬਣਿਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਤਰਾਗ ਪੁਰਸ਼, ਨਿਰਚਲ ਚਿੱਤ ਪਰਮਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਮ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਦੇ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਏ, ਸੁੱਖ ਆ ਜਾਏ, ਹਾਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਲਾਭ ਹੋ ਜਾਏ, ਮਾਣ ਹੋ ਜਾਏ, ਅਪਮਾਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਏ, ਆਸਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਨਿਰਾਸਾ ਹੋ ਜਾਏ ਲੇਕਿਨ ਚਿੱਤ ਬਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਤਪ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਦਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਦ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ ਨਾਮ -

.....ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਬੁੱਝ ਲਓ। ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ, ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ -

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੯

ਪੁੱਛ ਲਓ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਨੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ-

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਘੋਰ ਹਨੇਰਾ,
ਭੂਬ ਮੁਏ ਬਿਨ ਪਾਣੀ ਜੀ।

ਪਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਡੁੱਬਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਗੈਰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਜੇ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇ? ਐਸਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਸ ਬੰਦੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਗਏ, ਸਾਧਾਰਣ ਮੱਤ ਦੇ ਸੀ, ਸਿੱਧੇ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਨਦੀ ਆ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਦੀ ਆ ਗਈ, ਨਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਆਹ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਬਰਸਾਤ ਹੋ ਜਾਏ ਪਾਣੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਕ ਪਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘੀਏ, ਕਿਸਤੀ ਦੇਖੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸਤੀ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਨਦੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸਤੀ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਲ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਫੇਰ?"

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਪੜੇ ਲਾਹੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਓ, ਹੱਥ ਮਾਰੀ ਜਾਓ, ਪੈਰ ਮਾਰੀ ਜਾਓ, ਤੈਰਦੇ-ਤੈਰਦੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਦਸਾਂ ਨੇ ਹੀ। ਰੇਤੇ 'ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੈਰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਘਸਰ-ਘਸਰ ਕੇ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਦੀ ਤਾਂ ਲੰਘ ਆਏ, ਆਪਾਂ ਕਿੰਨੇ ਸੀਗੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, "ਦਸ।"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਗਿਣੋ। ਕੋਈ ਡੁੱਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।"

ਗਿਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਇੱਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ, ਚਾਰ, ਪੰਜ, ਛੇ, ਸੱਤ, ਅੱਠ, ਨੌਂ; ਨੌਂ 'ਤੇ ਮੁੱਕ ਜਾਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਲੈ ਬਈ ਬੰਦਾ ਡੁੱਬ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਾ।"

ਦੂਜਾ ਗਿਣਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਉਹ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਨੌਂ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬਈ, ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਬੰਦਾ।

ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਡੁੱਬਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਡੁੱਬਿਆ ਆਪਣੇ 'ਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਇੱਕ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਕੋਲ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਬਈ, ਤੁਸੀਂ ਰੋਂਦੇ ਕਿਉਂ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਪੁੱਛ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਰੁੜ ਗਿਆ ਨਦੀ 'ਚ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸ ਨਦੀ 'ਚ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਸਿੱਧੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦਸੋ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ

ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦਾ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦਿਓ ਸਾਰੇ। ਰਖਾ ਲਏ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ। ਇੱਕ ਦੇ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਜਦ ਮੈਂ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰਾਂ, ਬੋਲੀ ਜਾਓ ਇੱਕ। ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਦੋ, ਤੀਜੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਤਿੰਨ, ਚੌਥੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਚਾਰ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਵੇਂ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਦਸ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਬਈ, ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਪੈਰੀਂ ਪਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਡੋਬ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡੁੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਤਾਂ ਡੁੱਬਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਪਏ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਗੁਰੇ ਨੇ -

ਕਾਲਰਿ ਬੀਜਸਿ ਦੁਰਮਤਿ ਐਸੀ

ਅੰਗ - ੧੨੭

ਐਸੀ ਮੱਤ ਹੈ ਉਲਟੀ ਕਿ ਕੱਲਰ 'ਚ ਬੀਜ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਕਲਰ ਨੇ ਤਾਂ ਦਾਣਾ ਖਾ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਉੱਗਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ।

.....ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਨਿਸਾਣੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰਾ ਭੂਬਿ ਮੁਏ ਬਿਨ ਪਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੁਕਦੇਵ! ਗੁਰੂ ਕਰ ਬੇਟਾ ਜਾ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਕੇਵਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਤੋਂ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਪੁੱਛ ਲਓ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸੋ। ਪਤਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ, ਇਕੱਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਕਰਤਾ ਗੁਰੁ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ ਭੀ ਹੋਗੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭਿ ਇਹੈ ਜਨਾਈ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈਐ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਲਾਹ ਵੀ ਆਪੇ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਵੀ ਆਪੇ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਜਹਾਜੁ ਖੇਵਟੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਤਰਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੦੧

ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਤਰਿਆ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੦੧

ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾ ਮਿਲੈ

ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਨਿਕਟਿ ਨਿਤ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਅੰਤਰਿ ਅਗਿਆਨ ਦੁਖੁ ਭਰਮੁ ਹੈ

ਵਿਚਿ ਪੜਦਾ ਦੂਰਿ ਪਈਆਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਰ ਲੱਗੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾਰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਡੁੱਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ-

.....ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੫

ਨਿਗੁਰਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਈਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਿਕਲਣੀ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਡੂੰਘੀ ਹੁੰਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਡੂੰਘਾ ਹੀ ਡੂੰਘਾ ਸਿੰਜਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੱਕ ਸਿੱਖੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ, ਈਰਾਨ, ਤਾਸ਼ਕੰਦ, ਲੰਕਾ, ਜਾਵਾ, ਸੁਮਾਟਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਤਿੱਬਤ, ਚੀਨ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖੀ ਸੀ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਛੱਟੇ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਆਏ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸੀ ਲਾਹੌਰ ਦਾ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੀ, ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਛੱਜੂ ਰਾਮ ਸੀ, ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਅਰਬੀ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਉਰਦੂ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਫੇਰ ਅਕਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੋਸ਼, ਗਜ਼ਨੀ 'ਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਏਸ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਏਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਵੱਡਾ ਵਜ਼ੀਰ। ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਖਾਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਪੂਰੀ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਐਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਏਸ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਉਹ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਬਾਚ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਬਾਚ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 'ਚ ਐਨੀ ਲਿਆਕਤ ਹਾਸਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੱਕ ਗਜ਼ਨੀ 'ਚ, ਉਲਮਾ

'ਚ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਚਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਐਸੀ ਉਹਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅੱਜ ਉਹਦਾ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਬਾਚ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਲ ਗੁਰੂ, ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਮਹਾਤਮਾ ਰਟਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੀਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਲੰਘ ਕੇ, ਗਜ਼ਨੀ 'ਚ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੀ ਉਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਓਸ ਥਾਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ -

.....ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੫

ਜਿੱਥੇ ਨਿਗੁਰਾ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮਨਾ! ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬੱਚਾ ਨਿਗੁਰਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਬਾਚ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਬੜਾ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਕੰਠੀ ਪਾ ਦਿਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਬਣਾ ਲਓ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਿਗੁਰੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਸਮਾਗਮ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਜਿੰਨਾਂ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਥੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਲਦੇ ਮਿਲਦੇ, ਵਰਤਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੀ, ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਵੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਂਦਾ, ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਬਾਚ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਨਿਗੁਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਫੇਰ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ?"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਇਹ ਕੰਠੀ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਗੇ, ਤੂੰ ਕੰਠੀ ਪੁਆ ਲੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲੈ ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ,
ਕੰਠੀ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈ ਆਪਣੇ।

ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਹਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਠਾਯਹੁ ਪਾਸ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੯

ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ।

ਕਹਿ ਸੁਤ ਸੋਂ 'ਹਮ ਹੈਂ ਹਰਿ ਦਾਸ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੯

ਬੇਟਾ! ਆਪਾਂ ਬੈਰਾਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ, ਆਪਾਂ ਹਰੀ ਦੇ ਦਾਸ ਹਾਂ। -

ਗੁਰੂ ਬੈਸ਼ਨੋ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥

ਤਿਸ ਆਗਯਾ ਕੇ ਨਿਤ ਅਨੁਸਰੋ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਡੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇਣਗੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲੋ।

ਕੰਠੀ ਅਪਨੇ ਕੰਠ ਬੰਧਾਵਹੁ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਕੰਠੀ ਪਾ ਦੇਣਗੇ -

ਧਰਮ ਬੈਸ਼ਨੋ ਕੇ ਮਹਿੰ ਆਵਹੁ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਬੈਸ਼ਨੋ ਧਰਮ 'ਚ ਆ ਜਾਓਗੇ -

ਗੁਰ ਨੇ ਭਨਯੋ ਧਰਮ ਕੇ ਧਾਰ।

ਕੰਠੀ ਪਾਵਹੁ ਕੰਠ ਮਝਾਰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਗੁਰੂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਨੰਦਲਾਲ ਤੂੰ ਕੰਠੀ ਆਪਣੇ ਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੀ, ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਬੰਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਵੇ, ਉਹਦੇ ਡੋਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹੇ-ਕਹਾਏ 'ਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ। ਛਕ ਲਵੇ ਉਹ ਡੋਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਉਂ ਛਕਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਬੁੱਧੀ ਤੇਜ਼ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਆਪ ਵੀ ਏਸ ਉਮਰ 'ਚ ਹੋਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਲਾਰੀਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ, ਬੇਅੰਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁਲਾਏ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕਰਿਆ ਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਪਾਧਾ ਹਰਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਨੇਊ ਪਾ ਲਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਖੱਤਰੀ ਹੈ ਉਹ ਸਣ ਦਾ ਜਨੇਊ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਤ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੈਸ਼ ਦੇ ਉੱਨ ਦਾ ਜਨੇਊ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੂਦਰ ਦੇ ਕੋਈ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ 'ਯਗੋ ਪਵੀਤ' ਦੀ ਜੋ ਰਸਮ ਹੈ ਉਹ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਤਾਂਕਿ ਜਨੇਊ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਰਹੀਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਧਾ ਜੀ! ਇਹਦੇ ਪਾਏ 'ਤੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਇਹਦੇ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਜਮਦੂਤ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਹਿਣਗੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਫੇਰ ਇਹ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਏਗਾ ਦਰਗਾਹ 'ਚ?'"

ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ।

ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਨੇਊ ਨਾਲ ਜਾਣਾ,
ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਹਨੂੰ ਭੁੱਲਿਐਂ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਨਾਲ ਜਾਏਗਾ ਮੇਰੇ?"

ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰੋਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਨੇਊ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਏਗਾ?

ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਉਹ ਜਨੇਊ ਪਾਓ ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਵੀ ਨਾਲ ਨਿਭੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਨਾਲ ਨਿਭੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਐਸਾ ਜਨੇਊ ਵੀ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ, ਕਪਾਹ ਉਹਦੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਸੂਤ ਉਹਦਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਵੱਟ ਉਹਦਾ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਗੰਢ ਉਹਦੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਲੱਭ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਜਾਏਗਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਦਇਆ ਕਪਾਹ" ਦਇਆ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਲੈ, ਕਪਾਹ ਲੈ ਲੈ। ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰ ਲੈ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰ ਲੈ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰ, ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾੜੇ ਥਾਉਂ ਚੱਲ ਕੇ ਨਾ ਜਾ। ਇਹ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰ ਲੈ ਭਾਈ, ਇਹਦਾ ਸੂਤ ਬਣਾ ਲੈ ਕਪਾਹ ਦਾ। ਜਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਦਾ ਜਤ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ, ਕੰਨਾਂ ਦਾ, ਸਰੀਰ ਦਾ, ਹੱਥਾਂ ਦਾ, ਪੈਰਾਂ ਦਾ; ਇਹ ਜਤ ਦੀ ਤੂੰ ਗੰਢ ਦੇ ਲੈ ਤੇ ਸੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵੱਟ ਦੇ ਲੈ। ਪਾਖੰਡ ਨਾ ਕਰ। double faith (ਦਵੰਦ ਵਿਚ) ਨਾ ਹੋ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈਗਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿ -

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੧

ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਰ ਟਕਿਆ ਦਾ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੂਤ, ਚਾਰ ਕੋਡੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਚੌਕਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਜਨੇਊ ਗਲ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੰਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ,

ਝੜ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਵੇਤਗਾ ਹੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਨੇਊ ਉਹ ਪਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾਲ ਜਾਵੇ।

ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥

ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ॥

ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਾਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੧

ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਦੀ ਬੜੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਗੁਰਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਛਾਣ ਕੇ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੰਠੀ ਮੇਰੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਪਰ ਪਾਓ ਐਸੀ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭ ਜਾਏ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਨਿਭ ਜਾਏ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ,
ਐਸੀ ਕੰਠੀ ਪਾ ਦਿਓ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੰਠੀ ਪੁਆਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਐਸੀ ਕੰਠੀ ਪਾਇਓ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੀਅ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਉਥੇ ਮਾਣ ਹੋਵੇ -

**ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੩**

ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨੰਦਲਾਲ -

ਨੰਦਲਾਲ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ ਦੇਵੇਂ -

ਇਸ ਕੰਠੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਨ ਜਾਨਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਾਈ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਓਹੀ ਕ੍ਰੋਧ, ਓਹੀ ਲੋਭ, ਓਹੀ ਮੋਹ, ਓਹੀ ਅਹੰਕਾਰ, ਓਹੀ ਸ਼ੰਕੇ; ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੋਝ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਆਇਆ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦੀ, ਕੋਈ ਨਾਮ ਦੀ ਕੰਠੀ ਪਾਓ। ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਵੇ -

**ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੫**

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੰਠ ਪਾਓ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ 'ਚ ਨਾ ਆਵਾਂ -

ਬਾਣੀ ਸੁੰਦਰ ਕੰਠ ਜੋਇ।

ਮੇਰ ਗਰੇ ਪਹਿਰਾਵਹੁ ਸੋਇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਉਹ ਪਾ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਨਾਮ ਧੁਨ ਹੈ, ਉਹ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜਸੁ ਜਿਸ ਮਾਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਗੁਰੂ ਦਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮੈਂ ਜਸ ਗਾਵਾਂ -

ਬਰਨਨ ਕਰਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੋਂ ਨਾਂਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੦੭੬

ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ।

ਸਦਾ ਕੰਠ ਮਹਿੰ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹੈ।

ਪਠਨਿ ਸੁਨਿਨ ਤੇ ਜਨ ਮਨ ਮੋਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੋਹੇ ਜਾਣ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੰਠੀ ਪਾ ਦਿਓ ਤੇ ਚੱਲੇ ਵੀ -

ਬਰਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬਰਧਤਿ ਰਹੈ।

ਜਗ ਮਹਿੰ ਜਸੁ ਆਗੈ ਗਤਿਲਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਇੱਥੇ ਵੀ ਜਸ ਮਿਲੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਜਸ ਹੋਵੇ, ਐਸੀ ਕੰਠੀ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਲਾ ਤਾਂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਨੇ ਤਸਵੀ ਲੈ ਲਈ ਹੱਥ 'ਚ, ਇੱਕ ਨੇ ਮਾਲਾ ਲੈ ਲਈ। ਇੱਕ ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਪੁਰਾਨ ਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਨੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਪਿਆਰ ਲੱਗਿਆ ਹੀ ਨਾ ਰੱਬ ਦਾ।

ਹਿਰਦੈ ਜਪਨੀ ਜਪਉ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥

ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਸੁਆਮੀ

ਜਨ ਪਹਿਗ ਲਗਿ ਧਿਆਵਉ ਹੋਇ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੧

ਹਰਿ ਮਾਲਾ ਉਰ ਅੰਤਰਿ ਧਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੮

ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਲਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਵੇ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਵੇ 'ਗੁਰੂ'। ਪਾ ਲਓ ਮਾਲਾ ਜਿਹਨੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿ ਦਿਓ -

ਵਾ.....ਹਿ.....

ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਹ -

ਗੁ.....ਰੂ।

ਹਰਿ ਮਾਲਾ ਉਰ ਅੰਤਰਿ ਧਾਰੈ ॥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਦੂਖੁ ਨਿਵਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੮

ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਤਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ -

ਹਿਰਦੈ ਸਮਾਲੈ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ ॥

ਸੋ ਜਨੁ ਇਤ ਉਤ ਕਤਹਿ ਨ ਡੋਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੮

ਜਿਹਨੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਔਲਾਹ-ਔਲਾਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜੋ ਰਾਚੈ ਨਾਇ ॥

ਹਰਿ ਮਾਲਾ ਤਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੮

ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ 'ਚ ਰਚ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਐਨਾ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਓਸ

ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਜੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਆਸਣ ਸੀ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਆਪ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਾਈਏ। ਜਦੋਂ ਡੇਰੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ। ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿਆਦਾ, ਤਰਕ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ! ਤੇਰਾ ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਮੱਤਵੰਤ ਹੈ, ਐਸਾ ਬੱਚਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ, ਉਹ ਕੰਠੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ -

*ਅਸ ਕੰਠੀ ਮਮ ਨਿਕਟ ਨ ਅਹੈ।
ਜਿਸ ਢਿਗ ਹੋਇ ਤਿਸੀ ਤੇ ਲਹੈ।*

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੬

ਇਹਨੂੰ ਲੱਭ ਜਾਏਗਾ ਕੰਠ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਹੱਠ ਨਾ ਕਰੋ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਧਰਮ 'ਚ ਲਿਆਓ ਕਿ ਬਣਾ ਦੇਈਏ, ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਾ ਦੇਈਏ। ਨਾ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕੰਠੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਲੱਭ ਜਾਣੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ -

*ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਹੋਵੈ।
ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪਰੋਵੈ।*

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੦੭੬

ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਬਾਲਕ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਏਸ ਕੰਠੀ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਨੀ ਨਹੀਂ ਕੰਠੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੈਗੀਆਂ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਸੋ ਐਸਾ ਗੁਰੂ, ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਲੱਭਣਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਦੁਬਿਧਾ ਬਿਨਸੇ,
ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ।*

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਹੈ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੦

ਮੇਰੀ ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ, ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਿਟਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ ਕਰਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਅਨੰਦ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਆਨੰਦੁ ਆਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਆਨੰਦੁ ਗੁਰੁ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ, ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਘਾਟਾ ਨਾ ਹੋਵੇ -

ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਐ ਮਨਿ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ ॥

ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਰਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਲਹੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੧੬੮

ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਅਨੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਲੋਭ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੋਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅਭਿਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਈਰਖਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ heart burning (ਸਾੜਾ) ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੮

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਪੂਰਾ, ਉਹਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਬਿਧਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ -

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਹੁਣ ਬਣ ਗਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਬੇਗਾਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਿਹਾ। ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਪਰਮਪਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਆਪਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਹੈ,

ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਨਸ਼ਾ ਪੀ ਲਿਆ, ਜੇ ਕੋਈ ਡਰਾਈਵਰ ਬਹੁਤਾ ਨਸ਼ਾ ਪੀ ਲਵੇ, ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਆਹ ਬਸ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਆਹ ਬੱਸ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਸਾਰੇ ਹੱਸਣਗੇ ਕਿ ਆਹ ਦੇਖ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਪੀ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਸਰੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਹ ਸਰੀਰ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਫਲਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੀਵੀਂ ਹਾਂ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਜੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਬ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਵੈਸਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਵਿਚਾਲੇ ਭੇਰਾ ਕੁ ਲਕੀਰ ਹੈ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ, ਇਹਨੇ ਮੈਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੂੰ, ਜੇ ਉਹ ਲਕੀਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਬ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੁਜਾਨ। ਜਿਹੜਾ ਏਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਘਰ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਥੇ ਪੰਜ ਸਬਦ ਵੱਜਦੇ ਨੇ, ਅਲਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਤੇ ਧੁਨਕਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਨੇ, ਸਭ ਅਸਚਰਜ, ਅਸਚਰਜ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਅਸਚਰਜ ਨੂੰ ਨੇ। ਆਹ ਧੁਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੇ -

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸੱਚਾ ਤਖਤ -

ਕਬੀਰ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ॥ ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ ਮਟ ਕੀਆ ਖੋਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਬਾਟ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੧

ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ, ਉਥੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਰਸਤਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਕਬੀਰ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਏਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ? ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਹਿਜ ਸੁੰਨ ਦੇ ਘਾਟ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥ ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹਨੂੰ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ, ਉਥੇ ਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਦਸੇ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੂੰ। ਉਥੇ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਆਹ ਮਨ ਸਮਾਅ ਗਿਆ ਵਿਚੇ ਹੀ। greater (ਮਹਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ) ਮਨ, comic ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਹ ਜੀਵ ਮਨ ਸਮਾਅ ਗਿਆ। ਰੱਬ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਉਥੇ -

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਉਥੇ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਮਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਹੁਣ ਜੀਭ ਨਾਲ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਫੁਹਾਰਾ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਖੂਹ ਚਲਦੇ ਨੇ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਆਪੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਂਗਣ ਨਿਕਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਫੇਰ ਉਹ 'ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥' (ਅੰਗ - ੧੨੯੧) ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਹੁਣ ਮਿਲਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਖੋਜ ਕਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਖੋਜ ਲਿਆ ਉਹਦਾ ਦਾਸ ਬਣ ਜਾ।

ਸੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਉਨਾਂ ਚਿਰ -

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਵਧੂਤ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਦਿਖਾ ਹੁੰਦਾ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ

ਕੁਛ ਨਾ ਕਿਹਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿ ਬੱਚਾ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏਗਾ, ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ।

ਜਦੋਂ 19 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਏ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ ਤੇ ਪਿਤਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਹਾਕਮ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ, ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨੰਦ ਲਾਲ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਬਹੁਤ ਹੈਂ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜਿੰਨਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੂੰ administrator (ਪ੍ਰਬੰਧਕ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਓਹੋ ਜਿਹਾ, ਉਹਨੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਮੇਰੇ ਰਾਜ 'ਚ। ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਤੂੰ ਅਜੇ ਬੱਚਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਅਜੇ ਛੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਚਿੱਤ 'ਚ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਵੇਚ ਕੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੀ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ, ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਏ। ਮੁਲਤਾਨ ਆ ਕੇ, ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਨੌਕਰ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਆਗਾ ਅਰਬੀ 'ਚ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਸ਼ਤੋ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਗਾ ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮੁਹੱਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਆਗਾ ਮੁਹੱਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਨਾਲ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ,

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਹੈਂ?"

ਹਾਂ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ?" ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਭੋਲਿਆ! ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੰਤਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਪੇ ਤਾਂ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੧

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਹੈਂ, ਮੰਤਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਣ ਲੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੋਵਰ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਆਖਿਆ ਹੈ -

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਪ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਬਹਿੰਦਾ ਉਠਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਵ ਜੋੜ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਹੈਂ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ.....॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁਰੂ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਧੂੜ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਕਿਹੜੇ ਦੀ?

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਇਹ ਬੀਬੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰਹੁਰੀਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਸੀਗੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਭਜਨ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ। ਪਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਇਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਕਦੇ ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ। ਮਾਣ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਣ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਣਨਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁਛ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਹੈਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇੱਕ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਮੇਰਾ ਮਰਨਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਨਿਸੰਗ

ਹੇ ਕੇ ਦੱਸ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੫

ਉਸ ਨੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, "ਤੂੰ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ।"

ਜਦੋਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਜਾਣਾ, ਗਲ੍ਹਾ ਕੀ ਸੀ, ਕਮਾਲ ਸੀ, ਜਾਦੂ ਅਸਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ, ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਦੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਗਈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਟਕੇ ਮੰਗਾ ਲਏ, ਆਪ ਲਿਖ ਲਏ ਤੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆ ਕੁ ਹੱਥ ਆਈਆਂ, ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਦੋ ਬੱਚੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੀ। ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਆਸ ਬੱਝੀ, ਅੱਜ ਜਾਂਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

*ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਨੇ ਪੈਗੰਬਰ ਪੀਰ ਔਲੀਏ,
ਦਿਸਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਜਗ 'ਤੇ।*

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥

*ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ
ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥*

ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ

ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥

ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ

ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਿਆ ਕਿ ਆਹ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥

ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ ॥ ਅੰਗ-੧੩੮੧

ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਥੀਆ ਦਾੜੀ ਹੋਈ ਭੂਰ ॥

ਅਗਹੁ ਨੇੜਾ ਆਇਆ ਪਿਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੮
ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਨਾਂ -

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੪

ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਜਮਾਂ ਦਾ ਫੰਧਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ, ਅਕਾਲ ਨਾ ਮਾਰ ਲਵੇ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ। ਭਾਵਨਾ ਜਾਗ ਪਈ, ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਆਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵਾਂ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦਾ ਲਈਂ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਹੱਥ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀਂ। ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੈਂ ਵੇਚਣ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਘਰ ਰਹਿ। ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਉੱਥੇ ਰੱਖ। ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ, ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੋ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਸੀ। ਸਨੇ-ਸਨੇ, ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਲੇਕਿਨ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ। ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ, ਮਕਾਨ ਲੈ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਨਾਂ! ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਲੰਘਾਏ ਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਿ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਰਖ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦੇਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ। ਕਿਉਂਕਿ reservation (ਸੰਕੋਚ) ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੌਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਰਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਰਹੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਔਖਾ ਹੈ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਹੈ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ। ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿ ਜਾਏ ਤੂੰ, ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣੀਆਂ, ਸੇ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾਉਣਗੇ, ਘਰੋਂ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣਗੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੌਦਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਓਧਰ ਵੀ ਪਰਖ ਹੈ, ਓਧਰ ਵੀ ਪਰਖ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ। ਥੋੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹਦਾ ਬੈਰਾਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਲਵੇ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਕੱਚ ਰਹਿ ਜਾਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਰਾਗ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਵਧਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦੀ -

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੇ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਬਿਰਹਾ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵਿਯੋਗ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵਿਯੋਗ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਹਿਨੀ ਮੁਸਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੯੮

ਬਉਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਦੀਦਾਰੇ ਤੇਰੇ, ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ।

ਅੱਖੀਆਂ ਤਰਸਦੀਆਂ ਸਾਹਿਬਾ।

ਜੇ ਤੂ ਮਿਤੁ ਅਸਾਫਤਾ ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨਾ ਵੇਛੋੜਿ ॥

ਜੀਉ ਮਹਿੰਜਾ ਤਉ ਮੋਹਿਆ ਕਦਿ ਪਸੀ ਜਾਨੀ ਤੋਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੯੪

ਡਿਠੀ ਹਭ ਵੰਢੋਲਿ ਹਿਕਸੁ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਆਉ ਸਜਣ ਤੂ ਮੁਖਿ ਲਗੁ ਮੇਰਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਠੰਢਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੦

ਐਸੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈਗਾ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਹਾਲਤ ਕਿ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਰਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ, ਓਧਰ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ -

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨੨/੪

ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨਾ ਤਰਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਰੇਕ ਤੁਣਕੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ, ਚੁੱਪ ਕਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਚੋਬਦਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਆਹ ਮੁਹੱਲੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨੰਦਲਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਹ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਉਸ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕੀਤੀ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੌਦਾ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਲਈਂ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਵਿਕਾਊ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਓਸਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਆਪ ਬੁਲਾ ਲਓ।

ਚੋਬਦਾਰ ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਨੌਕਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖ ਆਇਆ ਹੈ।

ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਤਨ ਮਨ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਦਮ ਮਨ ਦੇ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤ। ਅਨੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਝਰਨੂਟਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸੁਨਤ ਕਾਨ ਮਹਿੰ ਅਨੰਦ ਮਹਾਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੭

ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੋਇਆ ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਆ ਗਿਆ -

ਮਨਹੁੰ ਰਾਜ ਲੇ ਸਕਲ ਜਹਾਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੦੭੭

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਵਾਂ? -

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰੀਂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਚੋਬਦਾਰ ਨੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਹਿ ਜਾ, ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣਗੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਜਿਹਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਚਾਹੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਕਿਸੇ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ ਉਹ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਝਰਨੂਟ ਫਿੜ ਗਈ। ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਸ਼ਸਤਰ ਰਹਿ ਗਏ, ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਸ਼ਸਤਰ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲਾ ਸ਼ਸਤਰ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਆ ਕੇ ਲੜੇ। ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਜੋ ਝਲਕ ਹੈ ਇਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਐਸਾ ਹੀ ਅਸਰ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਮੋਹੀ ਪਿਆਰੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰਾ ਦੇਖ ਕੇ।

ਹਥਿ ਕਲੰਮ ਅਗੰਮ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਾਵਤੀ ॥

ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਸਭ ਸੰਗਿ ਅਨੂਪ ਰੂਪਾਵਤੀ ॥

ਉਸਤਤਿ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਮੁਖਹੁ ਤੁਹਾਰੀਆ ॥

ਮੋਹੀ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੧

ਬਲਿਹਾਰ! ਬਲਿਹਾਰ! ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਧ ਨਾ ਰਹੀ, ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਨਾ ਰਹੀ। ਵਿਸਮਾਦ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਝਰਨੂਟਾਂ ਚੱਲ

ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੂਹਾਨੀ ਕੰਬਣੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮਸਤ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਉਹ ਨੰਦਲਾਲ 'ਤੇ ਪਈ। ਪੈਂਦੇ ਸਾਰ ਕਵੀ ਮਨ, ਰਸਕ ਮਨ ਸੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਉੱਠਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੀ ਦੁਹਾਈ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਹੀਂ ਝੱਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਝੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਝੱਲੀ ਜਾਵੇ ਨਾ ਤਾਬ ਤੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ,
ਦੁਹਾਈ, ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਮਾਲਕਾ।

ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਤੇਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ, ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਮਹੱਤਤਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੈ, ਓਹੀ ਮਹੱਤਤਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ -

ਨੈਣਾਂ ਮਸਤ ਅੰਗਾਰਿਆਂ ਅਪਨਿਆਂ ਤੋਂ,
ਹਾਇ ਰੱਖ ਲੈ, ਦਿਆਂ ਦੁਹਾਈ ਤੇਰੀ!
ਮਿੱਠੇ ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਸ਼ੀਰੀਂ ਲਬਾਂ ਕੋਲੋਂ,
ਹਾਇ ਰੱਖ ਲੈ, ਦਿਆਂ ਦੁਹਾਈ ਤੇਰੀ!
ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਬੀਤਿਆਂ ਦਮਾਂ ਉਤੇ,
ਹਾਏ, ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਸ਼ੋਕ ਸੁਹਣੇ,
ਏਸ ਗਾਫਲੀ ਗਫਲਤਾਂ ਵਾਲੜੀ ਤੋਂ,
ਹੈ ਫਰਯਾਦ ਤੇ ਹੈ ਦੁਹਾਈ ਤੇਰੀ!
ਓਦਰ ਗਿਆ ਹਾਂ ਦੇਖਦਾ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ,
ਦੀਨ ਧਰਮ ਤੇ ਕੁਫਰ ਅਧਰਮ ਵਾਲੇ,
ਹੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾ! ਦੁਹਾ ਤੇਰੇ,
ਰੱਖ ਲਵੀਂ ਤੂੰ ਦਿਆਂ ਦੁਹਾਈ ਤੇਰੀ!
ਮੋਹਨਹਾਰੀਆਂ ਠੱਗਣਾ ਠੱਗ ਲੀਤਾ
ਸਾਰਾ ਜਗ ਹੈ ਮੁੱਠਿਆ ਹਾਇ, ਹਾਏ!
ਕਰੀਂ ਰੱਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਬਹੁੜੀਂ,
ਪਾਵਾਂ ਵਾਸਤਾ ਦਿਆਂ ਦੁਹਾਈ ਤੇਰੀ!

(ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ)

ਐਸੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਨਦਰ, ਇੱਕ ਨਦਰ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ, ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨੀ ਦਾ। ਕਿਧਰੇ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਨਾ ਤਪ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ, ਨਾ ਜਪ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ, ਨਾ ਪੂਣੀਆਂ ਤਪਣ ਦੀ ਲੋੜ, ਪਹਿਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਲ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ!

ਧਾਰਨਾ - ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ 'ਤਾ ਗੁਰਾਂ ਨੇ,
ਸੋਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨੀ ਦਾ।

ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੋਂ ਦੇਖਨਿ ਕਰਯੋ।
ਭ੍ਰਮ ਅੱਗਯਾਨ ਸੁ ਤਿਸ ਪਰਹਰਯੋ।
ਮੋਹ ਮਹਾਨ ਨੀਂਦ ਮਹਿੰ ਸੋਵਾ।
ਜਾਗਤਿ ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਰਵਿ ਜੋਵਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੦੭੮
ਤਾਉ ਕਸੌਟੀ ਬਿਨ, ਮਲ ਖੋਵਾ।
ਬਾਰਹਿ ਬੰਨੀ ਕੰਚਨ ਹੋਵਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੦੭੮

ਨਾ ਤਪ ਕਰਾਇਆ, ਨਾ ਜਪ ਕਰਾਇਆ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰੀ ਜੇ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨੀ ਦਾ ਸੋਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ। ਐਸਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ, ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਸੀ, ਸੌਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਨੰਦਲਾਲ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ, ਸਰੀਰ ਸਾਰੇ 'ਚ ਗੁਰੂ ਰਚ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 'ਚ ਰਚ ਗਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰੱਸੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰੇ 'ਚ ਸੱਪ ਦੀਂਹਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਪ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹਨੇਰੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਲੱਕੜੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਜੋ ਬੰਦਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਸਾਡੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਹਨੇਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆਈ,
ਮਿਟਿਆ ਅੰਧੇਰਾ ਮਨ ਦਾ।

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਮਿਲ ਗਿਆ ਪੂਰਾ, ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਜੇ ਸੁੱਤੇ ਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਜਾਗ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਵਸ ਗਿਆ, ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਸ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ 'ਚ ਗੁਰੂ ਵਸ ਗਿਆ, ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆ ਗਈ ਫੇਰ ਦਿਸਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਓਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਪੇ ਦਿਸਿਆ ਓ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰਦਾ,
ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

'ਚਲਦਾ.....'

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ ਕਿਰਨ ਚੇਤਨ ਤੱਤ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਜੀਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੀ, ਤਾਂ ਇਕ ਗਲੋਬ ਜਿਹਾ ਇਸ ਕਿਰਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਛਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਉਠੀ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਮਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿਯੋਗ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ 'ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼' ਯਾਨਿ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪੜਦਾ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੁਧਿ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਵਿਗਯਾਨਮਈ ਕੋਸ਼' ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਿਤਾ। ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਨਾ ਉਠਿਆ, ਕੁਝ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗੀ, ਕੁਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗੀ, ਹੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਧੱਕ ਦਿਤਾ; ਫੁਰਨਿਆਂ ਦਾ ਐਨਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਲੜੀ ਟੁੱਟਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼' ਦੱਸਿਆ। ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਮੰਡਲ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸ਼ਕਤੀ (cosmic energy) ਨੇ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਜਾਂ 'ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਕੋਸ਼' ਆਖਿਆ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਇਕ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੀ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ—

*ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬*

ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮੰਡਲ ਨੂੰ 'ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼' ਆਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਬੁੰਦ ਆਪਣੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਮਾਇਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਪੇਟਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨ ਰਿਹਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਮੇਰਾ ਪਸਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ' ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋਤਿ ਨ ਸਮਝ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਿਆਧੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਹੀ ਸਮਝਦੀ ਰਹੀ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਇਸ ਹੇਠਲੇ ਮੰਡਲ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼' ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ।

ਆਪਣੀ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਵ—

ਆਤਮਾ, ਮਹਾਨ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ, ਬਿਲਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਸੋਮੇ 'ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ' ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਮਾਵਾਂ। ਸੋ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੀਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਆਰਫਾਂ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਤੱਤ ਬੇਤਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਅਲੌਕਿਕ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ, ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ, ਬਾਈਬਲ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਭਵਜਲ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਪਾਵਨ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ —

*ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫*

ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖੈਨ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਇਹ ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਕਟਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ 'ਜੋਤਿ ਰੂਪ' ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਯਤਨ ਵਾਸਤੇ ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਜਤਨ, ਉਪਰਾਲੇ ਫਲ ਰਹਿਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਚਿੱਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬਿਰਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਪ੍ਰਮਾਣ' ਹੈ।

੧. ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਿਰਤੀ - ਜੋ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਸਾਰਾ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਬੰਧ ਹਨ, ਮਿਤ੍ਰ, ਦੁਸ਼ਮਣ, ਸੁਖਦਾਇਕ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਦੁਖਦਾਇਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਤਿਆਦਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਚੇ ਰਹਿਣਾ 'ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਿਰਤੀ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਣਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੀ ਇਹ ਜੀਵ ਛੁਟ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਪਿਆਰਿਆ —

*ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਉ ਕਛੁ ਸੰਗਿ ਨ ਜਾਇ
ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਿ ਮੋਹਾ॥ ਅੰਗ - ੧੨੩੦*

ਇਹ ਜੀਵ, ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ, ਕਿ ਨ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ, ਇਸਤੀ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਅਸਹਿ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

੨. ਵਿਪਰਜੇ ਬਿਰਤੀ - ਦੂਸਰੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਵਿਪਰਜੇ' ਕਰਕੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਪਰਜੇ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਉਲਟਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਯਾਨਿ ਅਣਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, 'ਹੋਈਆਂ' ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਣਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਰਾਹੀਂ, ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਦੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸੀਤਲ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਹ 'ਸਤਿ' ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੀ ਵਿਥ ਤੇ ਪਾਣੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ; ਰੜਾ ਮੈਦਾਨ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਨੈਨਹ ਦੇਖਤ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੩੨੫

ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਜੋ ਕਿ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹਨ, ਹਰ ਥਾਂ ਹਨ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮਹਿ ਮਨ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਈ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਅਤੇ

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜਗਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ 'ਅਸਤਿ' ਕਰਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਚਤ ਮਾਤਰ ਵੀ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ, ਕਿ ਜਗਤ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਸਤਿ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਅਸਤਿ ਅਤੇ ਅਸਤਿ ਨੂੰ ਸਤਿ ਜਾਨਣ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ 'ਵਿਪਰਜੇ ਬਿਰਤੀ' ਆਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੁਏ ਕਾ ਪਹਾਰ॥

ਤੈ ਸਾਚਾ ਮਾਨਿਆ ਕਿਹ ਬਿਚਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੭

੩. ਨਿੰਦਾ - ਤੀਸਰੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿੰਦਾ' ਹੈ। ਆਦਮੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਹੀ 'ਨਿੰਦਾ ਬਿਰਤੀ' ਆਖਦੇ ਹਨ।

੪. ਵਿਕਲਪ ਬਿਰਤੀ - ਚੌਥੀ ਵਿਕਲਪ ਬਿਰਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਅਧੀਨ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਨ ਪੁੰਨ, ਸੇਵਾ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਭਜਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦਾ ਹੈ; ਯਾਨਿ ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਅਧੀਨ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, 'ਸੇਵਾ ਥੋਰੀ ਮਾਂਗਨ ਬਹੁਤਾ' ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਬਿਰਤੀ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਵਿਚ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ।

੫. ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਬਿਰਤੀ - ਪੰਜਵੀਂ 'ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਬਿਰਤੀ' ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ ਯਾਨਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਜੋੜਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਯਾਦ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਬਿਰਤੀ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ, ਪਾਠ ਆਦਿ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੀਏ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬੇਈ ਨਦੀ ਵਿਖੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਮੇਂ ਟੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਇਕੋ ਬਚਨ ਆਖ ਰਹੇ ਸਨ -

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ॥

ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਵਾਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਨਿਸਚੇਪੂਰਵਕ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਵਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨੁਖਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੱਡ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਹ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਜੁੱਮੇ (ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ) ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲੋ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਉਜ੍ਹ ਕੀਤਾ, ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਵੀ ਉਜ੍ਹ (ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ) ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੋਮਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਖਲੋਤੇ ਰਹੇ। ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ, ਨਮਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੁਸਕਰਾਏ ਅਤੇ ਆਖਿਆ -

ਠਾਂਢੇ ਆਪ ਮਸੀਤ, ਨ ਮਨ ਠਹਿਰਾਇਆ॥

ਹੋ ਸਿਜਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਕਲਪ ਕੰਧਾਰ ਪਠਾਇਆ॥
ਕਰਤਿ ਖਰੀਦ ਤੁਰੰਗ ਤਰਲ, (ਚੰਚਲ) ਮਨ ਤਰਲਿਆ॥
ਕੂਰੇ ਬੀਚ ਮਸੀਤ ਨਿਵੈਂ ਕਬ ਸਰਲਿਆ॥

ਸ੍ਰੀ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੩੯੭

ਯਾਨਿ ਬੂਠੀ ਮੂਠੀ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਨਿਵਿਆ।

ਜਿਹ ਕਰਨੀ ਸੋ ਮੂਲ ਨ ਥਿਰ

ਉਰ (ਹਿਰਦਾ) ਮਹਿੰ ਕਰਾ।

ਹੋ ਬੇਸ ਬੰਦਗੀ ਧਰਜੋ ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਮਨ ਫਿਰਾ।

ਸ੍ਰੀ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੩੯੭

ਯਾਨਿ ਹੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤਾਂ ਕੰਧਾਰ ਵਿਖੇ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਨਵਾਬ ਉਪਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹੋ; ਫੇਰ ਜੋ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਨਿਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ?” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ -

ਬੋਲੇ ਨਾਨਕ ਬੈਨ ਐਨ ਸੁਖ ਗੁਨ ਦਯਾ।

ਕਾਜ਼ੀ ਕਰੀ ਨਿਵਾਜ਼ ਸਦਨ (ਘਰ) ਮੈਂ ਮਨ ਗਯਾ।

ਬੜਵਾ (ਘੋੜੀ) ਜਯੋ ਵਫੋਰ,

ਗਰਤ (ਟੋਇਆ) ਤਹਿ ਪਾਸ ਹੈ।

ਹੋ ਤਹਿ ਮੈ ਨਹਿੰ ਗਿਰ ਪਰੈ,

ਬਹੁਤ ਬਿਸਵਾਸ (ਸੰਸਾ) ਹੈ।

ਤਿਹ ਕੇ ਸੰਗ ਮਨ ਫਿਰਤਿ,

ਨ ਥਿਰ ਇਕ ਛਿਨ ਭਯਾ।

ਸ੍ਰੀ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੩੯੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਭੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਸੱਚ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਸਮੂਹਿ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰ ਹੈਂ, ਮੇਰੀ ਪੀੜਾ ਭੀ ਦੂਰ ਕਰ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ” -

ਤੁਮ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਰੂਪ ਹੋ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਰਬ।

ਮੈਂ ਅਤਿ ਮੂਢ ਨ ਲਖਿ ਸਕਯੋ

ਨਿਜ ਐਸ਼ੁਰਜਹਿੰ ਗਰਬ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੩੯੮

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਚੰਚਲ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਸੁਨੋ ਖਾਨ! ਦੈ ਕਾਨ, ਪ੍ਰਬਲ ਮਨ ਲੋਲ (ਚੰਚਲ) ਹੈ।

ਯਾਂ ਕੋ ਰੋਕਨ ਕਠਨ, ਰੁਕੈ ਤ ਅਮੋਲ ਹੈ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੩੯੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਪਾਰਾ ਉਗਲੀ ਹੇਠਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੱਬਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਦਵਾਈ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਪਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਾਰਾ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਚਲ ਘੋੜਾ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰ ਨੂੰ

ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਝਵਾਨ ਸਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੜਿਆਲ ਪਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਸਕਤੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਸੀਉ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਪੰਚ ਤਤ ਕੋ ਜੀਉ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਲੇ ਜਉ ਉਨਮਨਿ ਰਹੈ॥

ਤਉ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਕੀ ਬਾਤੈ ਕਹੈ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਇਸ ਉਤੇ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਖੇ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਨਾਮੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰਾਜੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਰਾਜਮੇਧ ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਿਆਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਰਾਜਨ! ਅਜੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਲ ਆਪ ਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸੱਤਾ ਐਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਵਤੇ ਭੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ।” ਤਾਂ ਪਾਰਸਨਾਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਰਾਜੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ? ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਦੱਸੋ, ਉਹ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਉਸਦੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫਤਹਿ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਰਾਜਨ! ਉਹ ਰਾਜਾ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ‘ਮਨ ਰਾਜਾ’ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਸੁਰਮੇ ਅਜਿੱਤ ਹਨ, ਮਹਾਂਬਲੀ ਹਨ; ਤਪੀਆਂ ਦੇ ਤਪ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਪੀਆਂ ਦੇ ਜਪ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ, ਆਸਾ, ਅੰਦੇਸਾ ਆਦਿ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪ ਦਿਗ-ਵਿਜਯੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਲਾ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਰਸਨਾਥ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਤਨ ਕੀਤੇ - ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕੀਤੇ, ਸੁਆਸ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਚੰਚਲਤਾਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਰ ਮਨ, ਵੱਸ ਵਿਚ ਨ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੇ ਵਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਉਂਦੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲਣਾ ਪਿਆ।

ਨਵਾਬ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਗਿਆ, “ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਐਸੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ? ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਲਗਨ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੀਨ ਉਪਰ

ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਓ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਚੰਚਲਤਾਈ ਇਸ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ -

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ
ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥
ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ
ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥

ਅੰਗ - ੮੭੬

ਅਤੇ

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਪੁਤਲਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਦੁਸਟੀ ਪਾਈ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣਾ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ
ਮਨਮੁਖਿ ਪਤਿ ਗਵਾਈ॥

ਅੰਗ - ੩੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਨਵਾਬ ਜੀ! ਸੰਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ-ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨ ਜਾਗਦੇ, ਨ ਸੌਂਦੇ; ਮਨ ਟਿਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।”

ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, “ਹੇ ਰਾਮ! ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਨ ਕਰਕੇ ਦਿੜ੍ਹ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜਿਸ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਕਿਆਸ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਵਿਚ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਕਰਨੀ, ਇਸਦਾ ਨਾਉਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਿਘਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਾਖੀ ਹੈ - ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਭੋਜਨ ਦੌਰਾਨ ਤੇਜ਼ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਸ਼ ਗਵਾ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਅਧੀਨ ਜਦੋਂ ਅਰਲ-ਬਰਲ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਰਾਜਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਿਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਗਾਰਡ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਟਹਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, ਜੀ, ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਅਰਾਮ ਕਰ, ਤੇ ਵਰਦੀ ਮੰਗੀ।

ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਵਰਦੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਵੀਟ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਹੋਸ਼ ਪੁਰਤੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਰਾਈਫਲ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਐਧਰ ਉਧਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ, ਆਪ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਗ ਗਏ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸੀ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾ ਦਿਤੇ। ਉਸ

ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, “ਮੈਂ ਐਨਾ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ?” ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸੀ - ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ।” ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੈ? ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਰਾਜਨ! ਇਕ ਦੋ ਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਜੀਵ ਆਤਮਾ’ ਮੰਨਣ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਨੀਵਾਂ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਣ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਸੋ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਹੇ ਰਾਮ! ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦੇਣਾ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੇ, ਅਗਨਿ ਨੂੰ ਸੀਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਸਹਜੇ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਦਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਗਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।” ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

“ਹੇ ਕੁੰਤੀ ਪੁਤਰ ਅਰਜੁਨ! ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਕਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਛੁਟਣ ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਉਸੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅੰਤਕਾਲ ਵਿਚ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਨੂੰ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।” ਇਸੇ ਭਾਵ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ
ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ
ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ॥
ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ
ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ॥

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਜੇ ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਰੁਕ ਜਾਣ, ਤੇ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ - ਕੇਵਲ ਛਿਨ ਵਾਸਤੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਗਤੀ ਅਤਿ ਉਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਰੁਕ ਜਾਣ ਕਾਰਨ, ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪਰੋਈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਤਮ ਪਦਵੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋਗੀਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨ ਹੋ ਸਕੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਉਪਰੰਤ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅੰਦਰੋਂ

ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੋਤੇ ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤਾੜੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਹੱਸ ਪਏ। ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੀੜੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕੰਧ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕਾਰਨ ਆਪ ਦੇ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸਣ ਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਆਪ ਗੁਪਤ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ! ਇਹ ਕੀੜਾ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਦਰ ਬਾਰ ਇੰਦਰ ਦੇ ਤਖਤ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੇ ਮੁੜ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲੱਤਾਂ ਵੀ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਮੈਂ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਭੋਗਣ ਉਪਰੰਤ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ੧੦੧ ਯੱਗ ਕਰਕੇ ਇੰਦਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤੇ ਹੱਸਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇੰਦਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਇਕ ਅਚੱਲ ਪਦਵੀ ਭੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਉਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਐਨਾ ਲਿਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਦਾ ਚਿਤ ਇਕ ਛਿਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਲੀਨ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਇਸ ਜੀਵ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ, ਹਲਟ ਦੀ ਮਾਹਲ ਵਾਂਗੂੰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ -

੧. ਪੁਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ - ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁਤਰ ਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੁਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਉਤੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ; ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੀ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਇਉਂ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ -

ਜਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਕਬਹੂ ਨਹਿ ਮਾਨੇ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਹੇਤ ਤਹਿ ਇਸ਼ਟ ਪਛਾਨੇ॥
ਸਯਦ ਖਵਾਜਾ ਪੀਰ ਫਕੀਰਾ॥
ਮਾਨਤ ਜੋਰਤ ਹਾਥ ਅਧੀਰਾ॥
ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਮਨਾਵਤ ਨਾਨਾ॥
ਧਰਤ ਸ਼ਿਵਾਬਲ ਭੂਮੀ ਮਸਾਨਾ॥
ਅੱਰ ਯੰਤ੍ਰ ਤਾਵੀਜ ਘਨੇਰੇ॥
ਲਿਖ ਮੜਵਾਵੇ ਪੁਤ ਗਲ ਗੇਰੇ॥ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ
ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਪੁਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ

ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸ਼ਣਾ, ਤੇ ਜੇਕਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੇਚੈਨੀ; ਜੇਕਰ ਨਾਲਾਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ; ਫੇਰ ਉਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਇਤਿਆਦਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ।

੨. ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ - ਧਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦਾ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਖੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਛਲ ਕਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇਬਾਂ ਕੱਟਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਧਨ ਜੋੜਨ ਦੀ ਐਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਜੋੜ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਭੀ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਰੁਪਈਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ! ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬੱਘੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਕਾ ਫਿਰਾਇਆ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਇਸ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਹੋਕਾ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਲੜਕਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰ ਬੈਠਾ, ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਨ ਮੰਨਿਆ। ਆਖਿਰ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਹ ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਹ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਲੜਕੇ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ - ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਜਦ ਲੜਕੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਬਰਸਥਾਨ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਏ ਕੱਢ ਲੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ - ਧਨ ਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋੜੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜੇਕਰ ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਤਮ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

੩. ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ - ਦੇਹ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਨੇ, ਦੇਹ ਨੂੰ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਮੰਨਣਾਂ ਆਦਿ 'ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ' ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦੇ-ਭੋਗਦੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

ਜੇ ਲਖ ਇਸਤਰੀਆ ਭੋਗ ਕਰਹਿ
ਨਵਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਗੁਰ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਹੀ
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਇਸ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਦੇਹ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਕੇ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।

੪. ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ- ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਿੰਦਿਆ ਨ ਕਰੇ ਪਰ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਦਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਜਦੋਂ ਲੰਕਾ ਦਾ ਯੁੱਧ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਵਾਪਸ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਇਕ ਧੋਬੀ ਨੇ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਧੋਬੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਧੋਬੀ ਘਾਟ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜੇ ਸਨ, ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰ ਲੈ ਕੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਪਰਜਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਕੇ, ਦਖਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦਿੰਦਾ? ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੰਜਸ਼ ਦੱਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਛੇ, ਆਪਣੇ ਪੇਕੀਂ ਕਿਉਂ ਗਈ? ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁੱਛਣ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਘਾਟ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੇਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦੇ।” ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਜਿਸ ਨੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੀਤਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦੀ।” ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕ ਰਾਏ ਜਾਣ ਕੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਨਵਾਸ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਲਛਮਣ ਜੀ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਓਥੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਚਮੜੇ ਦੇ ਫੁਟਲਸ ਪਾਏ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬੈਲਾਂ ਉਪਰ ਜਾਲੀਦਾਰ ਝੁੱਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਕਿਉਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੰਛੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਿੱਖੀ ਚੁੰਝ ਵਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਝਪਟ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਮਾਸ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਲੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਲਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਜਾਲੀ ਦੇ ਝੁੱਲ ਪਾਏ

ਹਨ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਫੁਟਲਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਏ ਹਨ ਕਿ ਏਥੇ ਐਸਾ ਬਿੱਛੂ ਹੈ, ਜੇ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਇਹ ਥਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਭੂਮੀ ਲੈ ਲੈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਤੂੰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ? ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਲਛਮਣ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹੁਣ ਦੱਸ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਸੀਤਾ ਦੇ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ।”

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ? ਨ ਹੀ ਨਿੰਦਿਆ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਰਥਾਏ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਇਕ ਸੇਠ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਗਹਿਣੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਰੱਖ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਹਿਣੇ ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਸੇਠ ਦੀ ਸੇਠਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗਹਿਣੇ ਉਤਾਰ ਲਏ। ਉਸਨੇ ਪੜ੍ਹੇਸ਼ਣ ਪਾਸ ਜਾ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਣ ਲਗੀ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੇਠ ਜੀ ਗਏ ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੇਠ ਜੀ! ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀਦਾ; ਐਵੇਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ; ਇਹ ਲਓ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ। ਸੇਠ ਘਰ ਆ ਕੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਗਹਿਣੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਰੱਖ ਲਏ ਸਨ ਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ ਸੇਠਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੇਠਾਣੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਬੜੀ ਉਸਤਤਿ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਆਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮੁੱਠੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟੀ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਮੁੱਠੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ; ਸਾਨੂੰ ਨ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੋ ਲੋਕ

ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਭੀ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ।

੫. ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ - ਸ਼ਾਸ਼ਤਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਸੀਲੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੋਣੀ।

ਭਾਰਦਵਾਜ ਨਾਮੀ ਇਕ ਗਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਸੀਲੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਰਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੱਤ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਐਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਤੇ ਦਰਵਾਸਾ ਜੀ ਸਨ, ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੜਛੀ ਵਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੜਛੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭੋਜਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਚਖਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੱਤ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ॥
ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ॥
ਅੰਗ - ੪੬੭

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣੋ। ਦਰਵਾਸਾ ਰਿਸ਼ੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- 'ਭਾਰਵਾਹੀ ਗਰਧਪ ਆਵਤ।' ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਦਰਵਾਸਾ ਜੀ! ਕਿਉਂ ਆਪ ਜੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਚੁਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹੋ - ਗਏ ਵਾਂਗ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ।"

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢਢੋਲਿ॥
ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੋਲਿ॥
ਅੰਗ - ੨੬੫

੬. ਮਲੀਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਥਵਾ ਅਨਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ - ਜੰਤਰਾਂ-ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਚਲੀਏ ਕੱਢਣੇ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਵੱਸ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ; ਇਹ ਵੀ ਅਨਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਚਰੁ ਓਰੈ ਸਭ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ॥
ਅੰਗ - ੬੨

ਉਹ ਕਿਸੇ ਫੁਰਨੇ ਵਸ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਚਾਰ ਹੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਕੁਦਰਤੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਫੁਰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਭਾਵ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਵਾਂ ਤੇ ਉਸ ਫੁਰਨੇ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਲਪ ਪ੍ਰਜੰਤ 4, 32, 00, 00, 000 (ਚਾਰ ਅਰਬ 32 ਕਰੋੜ ਸਾਲ) ਪਿਛੋਂ ਬਦੇਹ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਨਵਾਬ ਜੀ! ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੜੀਅਲ ਘੋੜਾ ਕੜਿਆਲ ਨਾਲ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਮਨ, ਮੁੜ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਨ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀਏ, ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤਿ, ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੋਈ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਚਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੪-੭੫

ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਜੋਤਿ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੈਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਫਲੀਭੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਚ ਦਿੜ੍ਹ ਨਿਸਚਾ ਅਤੇ ਦਿੜ੍ਹ ਲਗਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਅੰਦਰਲਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਗਿਣੇ ਜਾਣੇ ਨਹੀਂ ਅਸੰਖ ਅਵਗੁਣ ਮੇਰੇ,
ਦਇਆ ਧਾਰ ਰੱਖ ਲੈ ਗੁਰਾ।
ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ।
ਚੋਰੁ ਯਾਰੁ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ।
ਨਿੰਦਕੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਦੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰੰਦਾ।
ਬਿਸਾਸਘਾਤੀ ਅਕਿਰਤਘਨ ਮੈ ਕੋ ਨ ਰਖੰਦਾ।
ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਵਾਢੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧

ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਿਆ ॥
ਕੇਤੇ ਗਨਉ ਅਸੰਖ ਅਵਗੁਣ ਮੇਰਿਆ ॥
ਅਸੰਖ ਅਵਗੁਣ ਖਤੇ ਫੇਰੇ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸਦ ਭੁਲੀਐ ॥
ਮੋਹ ਮਗਨ ਬਿਕਰਾਲ ਮਾਇਆ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਘੁਲੀਐ ॥
ਲੁਕ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖੜੇ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰ ਹੁ ਤੇ ਨੇਰਿਆ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ ਕਾਢਿ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੪

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਲਓ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆਂ ਤੋਂ,
ਦਇਆ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ
ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ
ਹਰ ਵਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ
ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ ਇੱਕ ਯੋਗ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜੇ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ
ਮੱਥੇ ਦੇ ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਚਿੱਤ
ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ
ਦੀ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਯੋਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਦੇ
ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾ ਨੇ, ਹਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ

ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਕੁਛ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਗਿਣਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਤਪ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਪ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਜਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਜਪ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਣ
ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਰਥ ਵੀ ਸਾਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸੰਸਾਰ
ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬਾਂਸਾਂ ਵਾਂਗਣ ਖਹਿ-ਖਹਿ ਕੇ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਬਖੀਲੀ, ਛਲ, ਕਪਟ, ਧੋਖੇ, ਫਰੋਬ,
ਦਿਖਾਵੇ, ਪਾਖੰਡ; ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ
ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੈ ਸਾਧਨ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ
ਬਾਤ ਸਮਝ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇੱਕ ਵਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ
ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵ ਗਿਰ ਗਏ ਤੇ ਜਲਦੇ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਸਤਾ
ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਓਸੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਇੱਕ ਨਦੀ ਠੰਢੇ ਜਲ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਉੱਦਮੀ
ਜੀਵ ਉਸ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੌੜ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ, ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਨਾਲ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ
ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਵਾਹਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਅੱਗ
ਦਾ -

ਕਲਜੁਗਿ ਰਬੁ ਅਗਨਿ ਕਾ.....॥ ਅੰਗ - ੪੨੦

ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਸੋ ਆ
ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲਾ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ,
ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਲੱਖ ਹੋਵੇ, ਲੱਖ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ
ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਦੱਸ ਲੱਖ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ
ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਰੋੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅੱਗ ਲੱਗੀ
ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ
ਹੈ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਵਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ
ਏਸ ਵਾਹਨ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਕਾਰਾਂ 'ਚ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਕਲਜੁਗ
ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਰਥ ਹੁੰਦੇ ਸੀ,
ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਟਰੋਲ ਨਾਲ ਚੱਲਣ
ਵਾਲੀਆਂ, ਡੀਜ਼ਲ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਬੱਸਾਂ,
ਟਰੱਕ, ਬੇਅੰਤ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਆਦਿ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜਿਹੜਾ
ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਡਰਾਈਵਰ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਸੋਝੀਵਾਨ ਹੋਵੇ ਸਾਰੇ
ਹੀ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਸੋਝੀਵਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ
ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਰਥਵਾਹੀ ਹੈ ਉਹ ਝੂਠ ਹੈ,
ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਝੂਠ ਹੀ

ਝੂਠ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਝੂਠ ਫੈਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਥੱਲੇ ਆ ਗਈ, ਹੁਣ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਬਗੈਰ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਰਤੀ ਬਹੁਤ ਨੀਵੀਂ ਆ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨੀ ਨੀਵੀਂ ਆ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੫੫੬

ਜਿੰਨ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਆਪੋ ਧਾਪੀ ਮਚੀ ਪਈ ਹੈ। ਨਾ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੁਚੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੈਸੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮੈਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਨਾ ਦਵਾਈਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਖਰੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਨਕਲੀ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਇਹਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੇਡ ਕੇ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਚੀਜ਼ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੀ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਖਲ ਦੇ ਦਿਓ, ਸਹੀ ਦਾਣਾ ਦੇ ਦਿਓ, ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਹਾਕਮ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪੈਸਾ ਦਿੱਤੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਅਸੂਲ, ਮਰਿਯਾਦਾ, ਧਰਮ, ਕਰਤੱਬ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਗੁਜ਼ਿਆਰੀ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ, ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਰੋਹਬ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਲਟਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਭਾਈ? -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥

ਪੁਤੁ ਜਿਨ੍ਹਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨ੍ਹਰੀ ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੬

ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੀ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਘਰ 'ਚ। ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਮਚਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਮਨੁੱਖੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਸਭ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਫਿਰਦੇ ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ, ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਬੰਦੇ ਬਹੁਤੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨਸਾਨ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੇ ਭਾਈ, ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰੇਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਤ, ਭੂਤ ਹੀ ਭੂਤ, ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਧਾਰੀਂ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਫੁਰਮਾਨ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਆਪ ਦਾ-

ਕਲਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਤ ਜਿਨ੍ਹੀ ਰਾਮੁ ਨ ਪਛਾਤਾ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੇ ਤਾਂ ਰਾਮ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਤ ਹੀ ਨੇ ਸਾਰੇ -

.....ਸਤਜੁਗਿ ਪਰਮ ਹੰਸ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਜੁਗ

'ਚ ਆਮ ਸੀਗੇ। ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦਾ -

ਸਤਜੁਗਿ ਸਚੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੮੮੦

ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੱਚ ਬੋਲਦੇ ਸੀ, ਝੂਠ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੀ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ, ਦੁਆਪਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਝੂਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ -

ਕਲਜੁਗਿ ਰਬੁ ਅਗਨਿ ਕਾ ਕੂੜੁ ਅਗੈ ਰਬਵਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੦

ਇਹ ਆਪਣੀ ਰਬਵਾਰੀ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣ ਗਿਆ ਏਸ ਜੁਗ ਦਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਰੀ ਤਿੰਨ ਮੂੰਹਾਂ ਚਾਰ ਮੂੰਹਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਹੈ, ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਹੋਰ ਹੈ, ਰਾਜਸੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਹੋਰ ਹੈ, ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਹੈ। ਚਿਹਰੇ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਨੇ, ਇੱਕ ਦੋ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਪਛਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਬੰਦਾ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚਿਹਰਾ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਲਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਤ ਜਿਨ੍ਹੀ ਰਾਮੁ ਨ ਪਛਾਤਾ

ਸਤਜੁਗਿ ਪਰਮ ਹੰਸ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ -

ਦੁਆਪੁਰਿ ਤ੍ਰੇਤੈ ਮਾਣਸ ਵਰਤਹਿ ਵਿਰਲੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਦੁਆਪਰ ਤੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਪੱਧਰ ਸੀ ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਆ ਗਈ। ਪਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਨਾ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਹਉਮੈ ਦੀ। ਕਰਤੱਬ ਸੀਗਾ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ego (ਹਉਮੈ) ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ego (ਹਉਮੈ) ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਇਲਾਜ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਇਹਦੇ ਗਲ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਸੰਸਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਧੁੰਦ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੂੰ-

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰ ਕਿੰਨੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ, ਕੰਧ ਆ ਗਈ ਵਿੱਚ, ਕੰਧ ਵੀ ਕਰਾਰੀ, ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਇਹ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ।

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੇਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਏਸ ਕੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਵੇ।

ਫੇਰ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਜੁਗ ਦਾ ਵਰਣਨ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਭੇਖ ਕਰੈ ਬਹੁਤੁ ਚਿਤੁ ਡੋਲੈ.....॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਭੇਖ ਕਰ ਲਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੇਖ ਨੇ, ਨੇਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਭੇਖ ਨੇ, ਸਰੀਫ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਬਾਣਾ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਚਿੱਤ ਡੋਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਵੀ ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੋਭ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੋਹ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਹੰਕਾਰ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਚੁਗਲੀਆਂ, ਈਰਖਾ, ਵਖੀਲੀ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ; ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਛਲ ਕਪਟ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਡੋਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭੇਖ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਚਿੱਤ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਚਿਤ ਡੋਲਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਜਿਵੇਂ ਜਹਾਜ਼ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਡੋਲਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਹਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਡੋਲਦੇ ਨੇ, ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਭੇਖ ਕਰੈ ਬਹੁਤੁ ਚਿਤੁ ਡੋਲੈ ਅੰਤਰਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਪੰਜ ਚੋਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੦੦

ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ peace of mind ਹੈ, ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੦

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ -

ਅੰਤਰਿ ਤਿਸਾ ਭੂਖ ਅਤਿ ਬਹੁਤੀ ਭਉਕਤ ਫਿਰੈ ਦਰ ਬਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਐਨੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਭਉਂਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੁਛ ਕਰਾ ਲਓ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਖੁਆਇਆ ਦੁਖੁ ਖਟੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਜਦੋਂ ਮੋਹ ਨੇ ਏਸਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਿਆ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਕੇ, ਫੇਰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ

ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਗੁਰਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਮਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ -

ਮਨਮੁਖੁ ਦੁਖੁ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖੁ ਬੀਜੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥

ਦੁਖੁ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੭

ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਕਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਹੁੰਦਾ ਸੁੱਖ।

ਮਨਮੁਖੁ ਸਉ ਕਰਿ ਦੋਸਤੀ ਸੁਖੁ ਕਿ ਪੁਛਹਿ ਮਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੧

ਸੁੱਖ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰਤਾ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਨਾਨਕੁ ਮਨਮੁਖਾ ਨਾਲੋ ਤੁਟੀ ਭਲੀ ਜਿਨ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੬

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪੈ ਗਿਆ, ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦੇਣਗੇ -

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਖੁਆਇਆ ਦੁਖੁ ਖਟੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਹਲਕੁ ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ ਬਿਨੁ ਬਿਬੇਕੁ ਭਰਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਲੋਭ ਹਲਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੁੱਤਾ ਹਲਕ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਤਿ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਅਸਤਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਨੌਟ ਗਿਣਨ 'ਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਭੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੋਭੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਅੰਤਰਿ ਲੋਭ' ਹਲਕ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਲੋਭ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੜਾ ਹੀ ਦੁੱਖ ਇਹਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ - 'ਬਿਨੁ ਬਿਬੇਕੁ ਭਰਮਾਇ।' ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਤਿ ਚੀਜ਼ ਕਿਹੜੀ ਹੈ, ਝੂਠੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਹੜੀ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨਮੁਖ ਆਦਮੀਆਂ! ਐ ਪੁਰਖਾ! ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਕੇ ਤੂੰ ਕੁਛ ਖੱਟ ਕੇ ਜਾਣੇਗਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ। ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਕੇ ਜਾਣੇਗਾ-

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥

ਜਿਤਨੇ ਨਰਕੁ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ.....॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗਿਣ ਲਓ, ਚਾਹੇ ੯੪ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਚਾਹੇ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੇ, ਛੋਟੇ ਪਾ ਕੇ ਚੌਰਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਚੱਜ ਦਾ, ਰੋਗੀ ਸਰੀਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਇੱਕ ਜਨਮ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਨੁਕਸ ਵਾਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ

ਰੱਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੰਨ ਦਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੁਬਾਨ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਹੁਣ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪ ਲਏਂਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਆਚਾਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹਨੇ, ਦੁੱਖ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ 'ਚ ਹੀ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ 'ਚ ਹੀ ਜੰਮਣਾ ਹੈ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਖੁ ਨ ਮਾਸਾ ਹੇ ॥**
ਅੰਗ - ੧੦੭੩

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਵੈਰ ਨਾ ਕਰੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ -

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ -

**ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥** ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਕਹਿੰਦੇ ਮਿਲੇਗਾ ਵੀ ਕੁਛ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁੱਸਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਇਹ ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇਂਗਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਚਿੱਤ ਖਿੜਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਤੇਰਾ nervous system ਕਦੇ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਇਹ ਅਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੀ ਕਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੋਵੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥ ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੨

ਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਤੈਨੂੰ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕੇਵਲ ਤੂੰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ। ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਕਹਿ -

**ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।**

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੈਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਰ ਕਰ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥** ਅੰਗ - ੮੫੩

ਹਰ ਵਕਤ ਓਸਦੀ ਅਰਦਾਸ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਗਤ ਜਲੰਦਾ ਰਖ ਲੈ,
ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ।**

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਇੱਥੇ ਮਨਮੁਖ ਵੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਬੇਮੁਖ ਵੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਬੇਮੁਖ ਵੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਭੂਤ ਵੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰੇਤ ਵੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ ਤੇ ਹਤਿਆਰੇ ਵੀ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ - **'ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥'** ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਓਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਰ ਵਕਤ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਿਆ ਕਰਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ -

**ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ॥
ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹ ਕੇਰੀ ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ ॥**

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਬੜਾ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਜਿਧਰੋਂ ਪਾਣੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਲਟੇ ਰਸਤੇ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਿਆ ਜਾਏਗਾ? ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਤਕਲੀਫਾਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪਈ ਏਸ ਦੀ, ਸੱਚ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਦੀ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਰਨਾ ਪਿਆ, ਖੇਰੂੰ-ਖੇਰੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਨੇ ਬਹੁਤ ਸੌਖੇ ਨੇ, ਇਹ ਕਹਿ ਲੈਣਾ ਕਿ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਕੰਡੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਛਾਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਖੂਨ ਸਿੰਮਦਾ ਸੀ, ਕੱਪੜਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਧਰਤੀ ਗਿੱਲੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਆਪ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ, ਭੱਖੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਜੇ ਕਦੇ ਤੁਰ ਪਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪੁੱਤਖ ਨਾਲ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ। ਓਹੀ ਜੀਵਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਭਾਈ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਜੀਉਣਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਣਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ-

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਚਸਮਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ। ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੁਭਾਅ ਮਾਤਰ 'ਚ ਹੀ ਐਸਾ ਉਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਨਮੁਖ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨਮੁਖ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ, clear cut ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਾਈਨ ਖਿੱਚੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਖਿੱਚੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਨਮੁੱਖ ਦੀ ਖਿੱਚੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵੰਡ ਹੈ ਤੇ ਮਨਮੁੱਖ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਸੋ ਵਾਰੀ ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 'ਤੇ)

ਸੰਤ ਬਚਨ

(ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਪਰਮ ਸੰਤ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ
ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਭਨ ਉਤਰ -

1 ਮਈ 1961 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (108 ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1960 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਸੈਕਟਰ 19-ਸੀ, ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਸਾਲ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 5 ਮਈ ਤੱਕ 19 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖੇਦ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਧੁੰਪ ਤੇ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਧਾਰਣ ਬੰਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਏਸ ਹੋ ਰਹੀ ਨਾ-ਖੁਆਵਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਬਾਦ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵਾ ਰਿਹਾ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਆਪ ਨੇ 1 ਮਈ 1961 ਤੋਂ 12 ਮਈ ਤੱਕ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਆਪ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਰੋਵਿਨਿਉ ਮਨਿਸਟਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਦੀ ਬਣੀ 10 ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਸੰਤਪੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਬਾਨੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈਰੀਟੇਜ਼ ਟਰਸਟ, ਰਫ਼ਾਤਾ ਸਾਹਿਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1960 ਵਿਚ ਲੰਗੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਨਿਰਚੇ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਅਨੁਭਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ 1961 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਬੰਦਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਹੋਈ ਸੰਗਤ, ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾ ਤੋਂ ਮੋਹਿਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੁਭਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਬਲਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਸਮੇਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਕ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਨ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦਾ। ਸਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਨ - ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕੱਲ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਪੰਜ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਗਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਫ਼ਿਰਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ੋ?

ਉਤਰ - ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਅਨੇਕ ਬਾਣੀ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਾਰੰਜਲ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਠੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਹੀਂ ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ

ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਨਾਮ ਵੰਡ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ

ਆਤਮ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ, ਚਿੰਤ ਦੀ ਸਾਫ਼ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਿਬਢੇ-ਪੁਰਵਕ ਜਾਣ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਤਯ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸਰੂਪ ਇਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ - ਇਹੋ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ, ਬੇਚੈਨੀ, ਹੌਕੇ-ਹਾਵਿਆਂ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ, ਹਾਣ-ਲਾਭ ਦਾ ਦੇਣਹਾਰ, ਜ਼ਹਿਰ ਡਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜ ਸੁਖਮ ਭੂਤਾਂ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਦੀਆਂ ਸੁਖ-ਦੁਖ, ਹਰਖ-ਸਿੱਕ ਆਦਿ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ (ਪ੍ਰਾਣ, ਉਪਾਨ, ਓਦਾਨ, ਬਿਆਨ, ਸੁਮਾਨ) ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਅਹੰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਥਾਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹੰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਹਉਂ ਧਾਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਜੰਮਣ-ਮਰਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ, ਪਰਮ ਦੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤ ਤੇ ਚਿਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਕਰਣ ਰਾਹੀਂ ਪਏ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਰੁਕਾਵਟਾਂ

ਪੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲੋਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਬਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹਨ।

ਇਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਲੋਸ਼ ਇਸ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜਹਿਜ਼ੇ ਲੇ ਸਰੋਤਾਂ ਰੂਪ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਾਈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਆਪਣਾ ਲਘ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ - ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਿਮਤਾ, ਰਾਗ, ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼।

ਸਮਾਵੇਹ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਵਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਭਾਵਾ ਨਖਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁਵਮਤਿ ਸੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਚਰਵਾਣਾ ਸਾਹਿਬ

1. ਅਵਿਦਿਆ ਕਲੋਸ਼ - ਅਨਿਤ ਵਿਚ ਨਿਤ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਦੁੱਖ

ਵਿਚ ਸੁਖ, ਅਤੇ ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਵਿਦਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਜੋ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਓਹੋ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਪਤੀ ਅਨਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਨ ਸਮਝਣਾ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ।

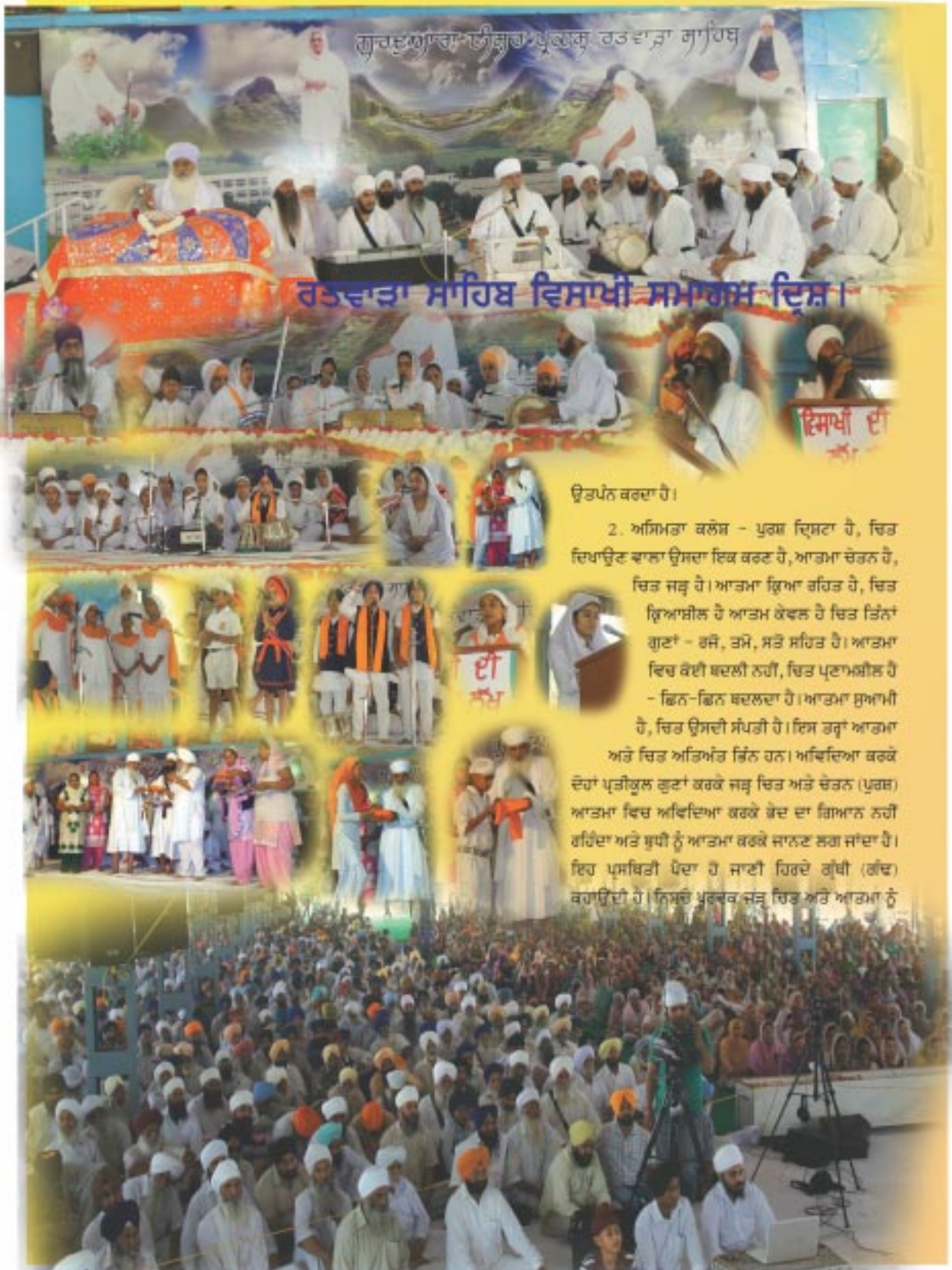
ਸਰੀਰ ਕਫ, ਲਹੂ, ਮਲ ਮੂਤਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੇਲਾਂ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ - ਇਸਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ; ਅਤੇ ਅਧਰਮ, ਪਾਪ, ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਤਸਕਰਣ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ - ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਣਾ; ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੁਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਮੰਨਣਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਆਤਮ ਗਿਆਨ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁਧ ਆਦਿ ਜੋ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਹਨ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਮੰਨਣਾ, ਇਹ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ।

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਵ ਫਿਨ-ਫਿਨ ਕਰਕੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਚਿਤ, ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਈਸ਼ਵਰੀ ਚਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਵਖਰਾ-ਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ, ਫੇਦ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਅਸਿਮਤਾ ਕਲੋਸ਼

ਡੀ ਐਫ ਕਾਲਜ ਚਰਵਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਤਰੇ ਸਨਾਂਨਾ ਇਲਾਮ ਵੰਡ ਸਮਾਵੇਹ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰ ਵਿੱਚੇ ਹੋਏ।

ਰਤਵਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮ ਦਿਸ਼।

ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

2. ਅਸਿਮਤਾ ਕਲੋਸ਼ - ਪੁਰਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ, ਚਿਤ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਇਕ ਕਰਣ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਚਿਤ ਜਗ੍ਹ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਕ੍ਰਿਆ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਚਿਤ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ ਆਤਮ ਕੇਵਲ ਹੈ ਚਿਤ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ - ਰਜ, ਤਮ, ਸਤੋ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ, ਚਿਤ ਪ੍ਰਣਾਮਸ਼ੀਲ ਹੈ - ਛਿਨ-ਛਿਨ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ, ਚਿਤ ਉਸਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਚਿਤ ਅਭਿਅੰਤਰ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੁਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਜਗ੍ਹ ਚਿਤ ਅਤੇ ਚੇਤਨ (ਪੁਰਖ) ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸੁਖੀ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹਿਰਦੇ ਗੰਥੀ (ਗੰਧ) ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਸਚੇ ਪੁਰਖਕ ਜਗ੍ਹ ਚਿਤ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਇਕੋ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਅਸਿਮਤਾ ਕਲੋਸ਼ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਿਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹਤਾ ਆਤਮ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਪੁਰਵਕ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਕਲੋਸ਼ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਰਾਗ ਕਲੋਸ਼ - ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਅਸਿਮਤਾ ਕਲੋਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਨ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਤਮ ਛਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਗ (attachment) ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੀ 'ਰਾਗ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਖ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਦਿੱਛਾ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਲੋਭ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਰਾਗ' ਕਲੋਸ਼ ਹੈ।

4. ਦ੍ਰੋਸ਼ ਕਲੋਸ਼ - ਉਪਰ ਕਥਿਆ 'ਰਾਗ' ਹੀ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਜੰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਬਿਘਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਕਲੋਸ਼ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਘ੍ਰਿਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਵੈਰ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਾ, ਨਫਰਤ, ਦ੍ਰੋਸ਼, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਿਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਕਲੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਚਿਤ ਨਿਸਚਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜਬ ਧਾਰੇ ਕਉ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥ ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥ ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥

ਪੰਨਾ - 278

5. ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੋਸ਼ - ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੀ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੋਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮਰਣ ਦਾ ਭੈ ਵਿਚਵਾਨ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਰਾਵਕ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਣ ਦਾ ਭੈ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਭੈ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੰਪਤੀ, ਪੁਤਰ, ਪੋਤਰੇ, ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ (ਮੋਹ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ) ਰਹਾਂ, ਕਦੇ ਮੇਰਾ ਅਭਾਵ ਨ ਹੋਵੇ, ਮੇਰਾ ਵਿਯੋਗ ਕਦੇ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੀ ਅਮੀਰੀ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਸਬੰਧੀ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਇਹ ਲੋਚਾ ਤੇ ਭੈ (ਅੰਦੋਸ਼) ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੋਸ਼ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਪਰ ਕਥੇ ਪੰਜ ਕਲੋਸ਼ ਸੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅੰਤਸਕਰਣ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ

ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜਨਮਾ, ਨਿਤਿ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਭੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਅਰਜਨ ! ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ, ਨਿਤਿ, ਅਜਨਮਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਾਣੇ ਬਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਨਵੇਂ ਬਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਸਤਰ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਭਾਬਾ ਨਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਫੀਆ ਨੰਗਲ ਯੂ.ਪੀ., ਵਿਖੇ ਬਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਪੁਈਆ ਨੰਗਲ ਖਸਕਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਕ ਸੰਤ ਭਾਬਾ ਫੁਲਵੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੰਠੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੇ ਤਰਜ਼ ਤੇਜ਼ੇ ਹੋਏ।

ਪਿੰਡ ਸੈਟੀਮਾਜਰਾ ਨੇੜੇ ਚਰਵਾਠਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਭਾਬਾ ਨਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਲਾਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਜਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਜਲ ਫੁੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਸੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਨਾ ਇਹ ਆਤਮਾ ਬਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਜਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਗਲਦਾ ਹੈ, ਸੁਕਾਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਇਹ ਆਤਮਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਿਤਿ, ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ, ਅਚੱਲ, ਕੁਟਸਬ ਅਤੇ ਸਨਾਤਨ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਾ ਅਵਿਅਕਤ ਅਰਥਾਤ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਆਤਮਾ ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਪੂਰਵਕ ਸਮਝ ਕਿ ਆਤਮਾ ਕਦੇ ਭੀ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼

ਕਲੋਸ਼ ਮਨ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਵਿਅਰਥ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋਨੋਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਰਾਗ ਅਤੇ ਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਕਲੋਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਤਮ ਅਧਿਆਸ ਹੋ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਭੌਤਿਕ (ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ) ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਪਾਲਣਾ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਭੇਂਦੇ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਚਿਤ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਸੇ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੋਸ਼ ਹੀ ਸੁਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਚਿਤ

ਜਾਂਗਲਾ ਅਤੇ ਖਤੀਬ (ਨੇੜੇ ਬਟਾਲਾ) ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ

ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ (ਆਵਾਗਵਨ) ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਖਸਮ ਬੀਜ, ਅੰਤਬਕਰਣ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੱਕ ਲੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਇਹ ਕਲੋਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਭੁੱਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਨ, ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ਕਲਿ ਕਲੋਸ ਤਨ ਮਾਰਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - 262

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਤੌਤ-ਥੋਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਲ ਤੇ ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਬਚਨ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਲੋਸ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਚੇਤਤਾ ਇਸਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਸੁਖਿਨ ਮਾਰਗ ਤੌਤ-ਥੋਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨਾ, ਦ੍ਰਿੜ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਨ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਤੇ ਮਲ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੌਤ ਥੋਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਵਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਛੋਰਾ ਚੰਗਰ ਪ੍ਰਫਨਮਾਸ਼ੀ ਚੇਟਸਥਾਈ ਅਤੇ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਗਤ ਉੱਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੇ ਕਰਮਾ॥

ਚਲਦਾ.....

ਮਨਮੁਖਿ ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣੁ ਸੈਸਾਰਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਕਦੇ ਨ ਲਾਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾ ਲਓ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਾ ਲਓ, ਈਰਖਾ ਕਰਾ ਲਓ, ਕਚ ਪਿੱਚ ਬੁਲਾ ਲਓ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੋਲੀ ਜਾਓ। ਪਰ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਲੱਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਰੱਬ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਲਗਦਾ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਰੱਬ ਦਿਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹਦੇ ਆਸਰੇ, ਜਿਹਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਾਲਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਪਰੀਪੂਰਨ, ਚੇਤਨ ਹਸਤੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਪਸੁਆ ਕਰਮ ਕਰੈ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ਕੁਝ ਕਮਾਵੈ ਕੂੜੇ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਪਸੁਆਂ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਸੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਅਜੇ ਪਸੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ, ਜੇ ਹਰਿਆ ਗਾਂ ਹੋਵੇ, ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਵੜਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਪਾਲੀ ਹੈ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਹੋਕਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਖੇਤ 'ਚ ਵੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਛੁਪਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪਿੱਠ ਕਰੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਫੇਰ ਖੇਤ 'ਚ ਵੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਦਾ ਕਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਗਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ -

ਪਸੁਆ ਕਰਮ ਕਰੈ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ਕੁਝ ਕਮਾਵੈ ਕੂੜੇ ਹੋਇ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਉਲਟੀ ਹੋਵੈ ਖੋਜਿ ਲਹੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੨

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਆਹੀ ਜਿਹੜੀ ਮੱਤ ਹੈ ਇਹ ਉਲਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੱਤ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬਣ ਗਈ ਫੇਰ ਇਹ ਖੋਜ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮੁਖ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੦

ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ,

ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਗਰਭ ਜੋਨੀ ਵਿਚਿ ਕਦੇ ਨ ਨਿਕਲੈ ਬਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੦

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ ਗਰਭ ਜੂਨੀ 'ਚੋਂ।

ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਆ ਕਰ ਭਾਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਕੀ ਮੋਹ ਲਿਆ ਏਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਟ ਹੁੰਦਾ। ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ ਪਰ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ। ਚੁਗਲੀ ਨਾ ਕਰ, ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਈਰਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਐਨੀ ਡੂੰਘੀ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਸੈੱਲ ਨੇ, ਸਾਡੀ body ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੇ ਸੌ ਪੰਦਰਾ ਬਿਲੀਅਨ ਸੈੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੈੱਲ ਦਾ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਆਖਰੀ ਸਿਰਾ ਹੈ ਉਥੇ ਤੱਕ ਬੀਮਾਰੀ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੌਣ ਕੱਢ ਲਏਗਾ ਏਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾ-ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ। ਲੇਕਿਨ ਪੂਰੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹਦਾ ਨੁਸਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਜਾਣੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੀਮਾਰੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਈਰਖਾ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਹੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ। ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਸੋਹਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ। ਮੰਦਾ ਜੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੮

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਸੋ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਭਾਵ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਦਿਸੇ ਬੇਗਾਨਾ ਜੀ,

ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ-ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਅੱਖ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਹੀ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬੁਰਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਸੋ ਬਿਮਾਰੀ ਹਟ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ -

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ, ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ ਵਗੈਰਾ, ਇਹ ਹਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਹੈ -

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੦

ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੱਖ ਲੈ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਬੁਰਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਦਾ। ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨੀਚਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮਰਨ ਲੱਗਿਆ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੱਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੜਦਾਦੇ ਨਾਲ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ। ਗੁੱਸਾ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਲ ਕੱਢਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ -

ਗਰਭ ਜੋਨੀ ਵਿਚਿ ਕਦੇ ਨ ਨਿਕਲੈ ਬਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਪ੍ਰਿਗੁ ਮਨਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੦

ਪਿਰਕਾਰ-ਪਿਰਕਾਰ ਤੈਨੂੰ, ਫਿਟੇਮੂੰਹ-ਫਿਟੇਮੂੰਹ ਦੋ ਸੌ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਲਓ। ਸੌ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰੀ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਲਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਡਬਲ ਆ ਗਿਆ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਕਹੀ ਜਾਓ, ਫਿਟੇਮੂੰਹ-ਫਿਟੇਮੂੰਹ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੦

ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ? ਸੌ ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਜਨਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਤ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਨਮੁਖ ਮੂਲ ਗਵਾਵਹਿ ਲਾਭੁ ਮਾਗਹਿ ਲਾਹਾ ਲਾਭੁ ਕਿਦੂ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਮੂਲ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ, ੨੪ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਸ ਇਹਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਭੈੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ, ਭੈੜੀਆਂ ਸੋਚਾਂ 'ਚ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ, ਮਾਸ, ਮੱਛੀ, ਆਂਡਿਆਂ 'ਚ, ਸੁਆਦਾਂ 'ਚ, ਰਸ ਕਸ ਦੇ ਵਿਚ, ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚ ਗਵਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੂਲ ਤਾਂ ਗਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੇ ਇੱਕ ਵੀ ਬਚ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਵਾਸ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਆ ਜਾਵੇ ਗਿਆਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅੰਦਰੋਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇਂ ਬਗੈਰ ਬੋਲੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਫਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਐਡੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਤੂੰ ਭੁੱਲੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਐਡੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਤੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਮੂਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਗਵਾ ਲਿਆ, ਲਾਭ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਜਮਕਾਲੁ ਸਦਾ ਹੈ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਮ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਕਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਵੈਤ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਹੋਇਆ -

ਬਹਲੇ ਭੇਖ ਭਵਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਭੇਖ ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਰ ਲੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ -

ਪੜਿ ਪੜਿ ਲੁਝਹਿ ਬਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ

ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਫੇਰ ਜੂਝਦਾ ਹੈ, ਲੜਦਾ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਵਾਦ ਵਖਾਣਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ, ਰੂਹਾਨੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਗੀ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤ ਵਿਸਾਰ।

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੮

ਸੁਰਤ ਭੁੱਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗਵਾਈ ਗਈ ਸੁਰਤ ਏਸਦੀ -

ਪੜਿ ਪੜਿ ਲੁਝਹਿ ਬਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ

ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਜਿਹਦੀ ਸੁਰਤ ਹੀ ਗਵਾਈ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚੋ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜਗੁ ਕਮਲਾ ਫਿਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੩

ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ, ਸਾਰਾ ਹੀ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਉਹ ਸੋਝੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਓਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਓਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ -

ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੫

ਇਹ ਸੋਝੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਵੱਜਦਾ ਨਾਦ, ਇਸਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰਤ ਗਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਰਤ ਗਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤੀ

ਪੀ ਲਓ, ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀਂ ਜਾਓ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਨੇ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕੁੱਤੇ ਮੂੰਹ ਚੱਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੁਰਤ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗਵਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਗਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਰਤ ਗਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਕਿਰਨ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਗਵਾ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਪਾਗਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਗਲਪਣਾ ਏਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪਾਗਲਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਪਾਗਲਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਤ ਗਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਰਤ ਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਏ ਸਾਰੇ -

ਕਲਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਤ ਜਿਨੀ ਰਾਮੁ ਨ ਪਛਾਤਾ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਰਾਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ਪ੍ਰੇਤ ਤੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀਗਾ -

.....ਸਤਜੁਗਿ ਪਰਮ ਹੰਸ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਦੁਆਪੁਰਿ ਤ੍ਰੇਤੈ ਮਾਣਸ ਵਰਤਹਿ ਵਿਰਲੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਦੁਆਪਰ ਤੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ level 'ਤੇ ਸੀਗਾ। ਸੋ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ। ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅਵਧੂਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਨਾਮ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਨਾਮ ਜਪ ਲਿਆ, ਉਹ ਇੱਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਇੱਕ ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕੇ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਨਾਮ ਨੇ ਉਸਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪਾਪੀ ਵੀ ਐਡਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਡਿਆਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵਡਿਆਈ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,
ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਾਪੀ ਬੰਦੇ।**

ਕਲਿ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ॥

ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੇ ਜਾਤਾ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੧

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਆਪ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਸੁਣ ਸਾਧਨਾ ਕਰਮ ਕਿਰਤ ਕੀ ਚਲੈ ਨ ਕਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਹੁਣ ਕਰਮ, ਕਿਰਤ, ਜਿਹੜੇ ਯੱਗ ਵਗੈਰਾ ਸੀਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੇ, ਅਧੂਰੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਹਫਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਮਾਣ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਦੀ level ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦਸਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਕਢਾਏਗਾ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏਗਾ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ, ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਾਏਗਾ, ਫੋਟੋਆਂ ਵੰਡੇਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਤੇ ਦਾਨ ਫਲੇਗਾ ਕਿਵੇਂ? ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਹਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਫੇਰ ਪਾ ਲਈ -

ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਬਿਨ ਠੌਰ ਨ ਥਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਏਸ ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਤਾਂ ਥਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਲਹੇ ਕਮਾਣਾ ਏਤ ਜੁਗਿ ਪਿਛਲੀ ਜੁਗੀਂ ਕਰੀ ਕਮਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਨਾਮ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬੂਟਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਫਲਾ ਦਿੱਤਾ -

ਪਾਇਆ ਮਾਨਸ ਦੇਹਿ ਕਉ ਐਥੇ ਚੁਕਿਆ ਠੌਰ ਨ ਠਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਜੇ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਲੰਘ ਗਿਆ ਫੇਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮਿਲਦਾ।

ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਸੁਣਿ ਜੈਸੇ ਬੇਦ ਅਥਰਬਣ ਗਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਦਾ, ਬੁਰੇ ਤੋਂ ਬੁਰੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਭਾਉ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਪਰਵਾਣ ਨੇ -

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਜਗ ਹੋਮ ਤੇ ਪੁਰਬ ਕਮਾਈ।

ਕਰਿਕੇ ਨੀਚ ਸਦਾਵਣਾ ਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲੇਖੈ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਹਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਦਿਲੋਂ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਲੇਖੇ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਕਲਿਜੁਗਿ ਨਾਵੈ ਕੀ ਵਡਿਆਈ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧੬

ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਇੱਕ ਨਾਮ ਹੀ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੇਤਪੁਣੇ 'ਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਕੁਛ ਸਿੱਖ ਆਏ, ਡੱਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਪਾਰੇ ਸੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਉਹਨੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਸਮ ਤੇ ਦਮ, ਯਮ ਨਿਯਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਨਾ ਮਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਕਰਨਾ, ਇਹਨੂੰ ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਜਾ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ, ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ, ਜੇ ਪੈਰ ਮਾੜੇ ਥਾਉਂ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਥਾਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹੱਥ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਸਮ ਦਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ। ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ। 12 ਸੈਕਿੰਡ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਧਾਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਮੂਲ ਮੰਤਰ' ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ ਜੇ ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਿੱਤ 'ਚ ਲਗਨ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਦੇ ਨੇ ਓ, ਅ ਤੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਧਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਚੂਂ ਸੈਕਿੰਡ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਘੜੀ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿ ਬਾਚੂਂ ਸੈਕਿੰਡ ਮੈਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ, ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਕਰਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਬਾਚੂਂ ਸੈਕਿੰਡ, ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੱਚੇ-ਸੱਚੀਂ ਦੱਸਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਔਹ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਓਧਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ ਇਹਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸਿਆ ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ ਇਹਨੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਛ ਸੋਚ ਲਿਆ, ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ, ਉਥੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਕਿਸੇ ਭਵਿੱਖਤ ਦੀ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ

ਤਾਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਜਪੇਗਾ, ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਚੂਂ ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇਣਾ ਇਹ ਹੱਠ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਚੂਂ 'ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਅਗਲੇ ਬਾਚੂਂ ਹੋਰ ਲਾਓ, ਹੁਣ ਚੌਵੀ ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਚੌਵੀ ਸਕਿੰਟ ਮਨ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਇਹ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਮਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨੱਠਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ 'ਚ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗਾ, ਚਲੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇਣਾ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਚੌਵੀ ਸੈਕਿੰਡ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਦੋ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਫੇਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 144 ਸੈਕਿੰਡ, ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਧਿਆਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾ। ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਮਨ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਕਿਤੇ ਵੀ। ਇਹਨੂੰ ਇੱਕ ਧਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਕਿ ਹੁਣ ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਦੋ ਹੋ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਅਖੰਡ, ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਜਦੋਂ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਕੱਠਾ, ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਮਾਧੀ ਵਧਦੀ-ਵਧਦੀ ਆਮ ਹਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਰ-ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਧੋਅ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੋਅ ਦੀ; ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗਿਆਤਾ, ਗਿਆਨ, ਗੋਯ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਕੇਵਲ ਸਾਖੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਏ ਫੇਰ ਸਾ-ਵਿਕਲਪ, ਨਿਰ-ਵਿਕਲਪ; ਇੱਕ ਨੂੰ ਸੰਪਰਗਿਆਤ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਅਸੰਪਰਗਿਆਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਆਖਰੀ ਸਮਾਧੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬

ਉਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਐਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਏਸ ਦਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੁਣਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਪਰਮ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸੁਣਨਾ ਕਿ ਪਰਮ ਹੰਸ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਬਿਰਥਾ

ਦੱਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਕੀਤਾ, ਤੀਰਥ ਵੀ ਕੀਤੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਹੱਠ ਯੋਗ ਵੀ ਮੈਂ ਕਰਿਆ, ਸਭ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਪਰ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਸਥਿਰ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਮੌਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਈ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੈਂ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਰੱਖਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਲਪਨਾ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਪਰਮ ਹੰਸ ਕੋਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਮਨ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ -

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਬੈਠਯੋ ਪਾਸਿ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸਿ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਰਮਹੰਸ ਹੁਇ ਕੌਨ?

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਪਰਮਹੰਸ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?

ਲੱਛਨ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਤੌਨ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੋ -

ਸੁਨੇ ਨਾਮ ਅਰ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਨਾਮ ਵੀ ਸੁਣੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਿਹਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ -

ਨਹਿੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਹਮ ਨਿਰਧਾਰੇ।

ਤੁਮ ਤੇ ਸੁਨਹਿੰ ਜਥਾਰਥ ਜਾਨੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਾਂਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਹੋਣਗੇ।

ਕੋ ਗੁਨ ਤੇ ਤਿਨ ਅਧਿਕ ਬਖਾਨੈ?

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵੱਡਾ ਗਿਣਦੇ ਨੇ ਪਰਮ ਹੰਸ, ਸਾਧਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰੀ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪਰ ਪਰਮ ਹੰਸਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਸਾਧਕ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੱਸੀਂ ਸਾਹਿਬਾ! ਪਰਮਹੰਸਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਰਮਹੰਸ ਹੁਇ ਕੌਨ? ਲੱਛਨ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਤੌਨ।' ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ, ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਰਹੇ। 'ਸੁਨੇ ਨਾਮ ਅਰ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੇ। ਨਹਿੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਹਮ ਨਿਰਧਾਰੇ।' ਦੇਖੇ ਵੀ ਨੇ ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਨੇ, ਹੋਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੁਮ ਤੇ ਸੁਨਹਿੰ ਜਥਾਰਥ ਜਾਨੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋਗੇ, ਉਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਯਥਾਰਥ ਜਾਣਾਂਗੇ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਹੈ। 'ਕੋ ਗੁਨ ਤੇ ਤਿਨ ਅਧਿਕ ਬਖਾਨੈ?' ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਕ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਵਾਧੂ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ ਲਗਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਗੁਰਸਿਖਾ! ਪਰਮਹੰਸ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਸਿਰੇ ਦੇ ਨੇ ਉਹ ਪਰਮਹੰਸ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨੀ ਹੈ ਕਿ ਯਥਾਰਥ ਸੁਣਨੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਬਚਨ ਦੱਸੋ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕਿ ਪਰਮਹੰਸਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੈਗੇ ਕਿ ਪਰਮਹੰਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ? ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਹੰਸ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?"

ਜਿਹੜਾ ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਹੰਸ ਜਿ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਰਹੈ।

ਮੁਕਤਾ ਕਰਹਿੰ ਅਹਾਰ ਜਿ ਲਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੬

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਮੋਤੀ ਚੁਗਦਾ ਹੈ। ਡੱਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਉਹ ਮੋਤੀ ਚੁਗਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ। ਦੂਜੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਰਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਉਹ ਚੁੰਝ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਧ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਫੁੱਟੀਆਂ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਣੀ ਤੇ ਦੁੱਧ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਣੀ ਅਰ ਦੁੱਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰ ਕੀ ਸੀ? ਦੁੱਧ। ਉਹਨੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਅਸਾਰ ਚੀਜ਼ ਸੀ, ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਉਹ ਪਾਣੀ ਉਹਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਮਹੰਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੀਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਪਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੋਤੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਖਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ, ਖੁਰਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਮੋਤੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਮੋਤੀ ਚੁਗਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸਰੋਵਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਰੋਵਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਸਰੁ ਸਾਗਰੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੋਈ ॥

ਸੰਤ ਚੁਗਾਹਿ ਨਿਤ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ ॥

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹਿ ਸਦਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਚੁਕਾਵਣਿਆ ॥

ਨਿਰਮਲੁ ਹੰਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ॥ ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯

ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਕੇ ਵਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੱਤ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਤੱਤ ਚੁਗ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਅਹਿਨਿਸਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਬਦਿ ਸਾਚੈ ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯

ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਚਨ ਚੁਣ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਚੁਣ ਕੇ ਫੇਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਨੇ, ਨਿਰਗੁਣ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ-

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਆਪੇ ਸੋਈ ॥ ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮

ਜਿਹੜਾ ਏਸ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇ, ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪੰਡਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮

ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਤੱਤ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਸਭ ਦਾ। ਆਪ ਹੀ -

ਏਕ ਹੈ ਅਨੇਕ ਹੈ।

ਅਨੇਕ ਹੈ ਫਿਰ ਏਕ ਹੈ।

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ। (ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ)

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਓਹੀ ਸੀਗਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਲੇ-ਵਿਚਾਲੇ ਖੇਲੂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨਿਰਕਰਮੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਕੋਈ ਫਲ ਦੀ ਇਛਿਆ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਉਹ ਤੱਤ ਵਿਚਾਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਨਿਰਕਰਮੀ ਜੋ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥

ਅੰਤਰਿ ਤਤੁ ਗਿਆਨਿ ਹਉਮੈ ਮਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮

ਅੰਦਰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਮ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਨਾਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਨਉਨਿਪਾਂ ਵਾਲਾ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਏ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮

ਤਿੰਨੋ ਗੁਣ - ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਹਉਮੈ ਕਰੈ ਨਿਰਕਰਮੀ ਨ ਹੋਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮

ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਿਰਕਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ -

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਹਉਮੈ ਖੋਵੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕੁ ਸਦਾ ਆਪੁ ਵੀਚਾਰੇ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਗੁਣ ਗਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ

ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤੱਤ ਚੁਗ ਲੈਂਦੇ ਨੇ -

ਨਿਰਮਲ ਹੰਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ॥

ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮

ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਨੇ -

ਅਹਿਨਿਸਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਬਦਿ ਸਾਚੈ ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮

ਉਹ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਕੇ ਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ।

ਮਨਮੁਖੁ ਸਦਾ ਬਗੁ ਮੈਲਾ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਲਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਮਨਮੁਖ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬਗਲਾ ਹੈ ਮੈਲਾ। ਹਉਮੈ ਮੈਲ ਲਾਹੀ, ਉਹਨੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੈ ਪਰੁ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਉਸੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੰਸ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸੇ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰਲੀ ਮੈਲ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਕੀਰਤਨੀਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਹਿੰਦਾ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੱਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਮੈਲ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੈ ਪਰੁ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਚੁਕਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯

ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨਮੁਖ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜੇ ਜੀਉਂਦਾ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਵੀ ਮੈਲ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਰਤਨੁ ਪਦਾਰਥੁ ਘਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਪੂਰੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਕਿਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ ਜਿਹਨੂੰ ਆਤਮਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਰਤਨੁ ਪਦਾਰਥੁ ਘਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਪੂਰੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ

ਘਟਿ ਚਾਨਣੁ ਆਪੁ ਪਛਾਨਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ,

ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਉਹਦਾ। ਸੋ ਹਨੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ -

ਆਪਿ ਉਪਾਏ ਤੈ ਆਪੇ ਵੇਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਜਦੋਂ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਫੇਰ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਸੇ ਜਨੁ ਲੇਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯

ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਗੁਰੂ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਜਿਹੜੇ ਚੁਗਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰਮ ਹੰਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ-

ਪਰਮਹੰਸ ਤਿਨ ਤੇ ਅਧਿਕਾਇ।

ਮੁਕਤਾ ਮੁਕਤੀ ਚਹਤਿ ਸਦਾਇ।

ਮਾਨਸ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਕੇ ਮਾਂਗੀ।

ਲੋਤਿ ਅਹਾਰ ਅਪਾਰ ਰਹਾਂਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਹਾਰ ਉਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ -

ਦੇਹਿ ਆਤਮਾ ਮਿਲਿ ਇਕ ਭਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਹ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਧਨ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ 19 ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ *ethrlical body*, ਆਹ *physical body* ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਭੁੱਲ ਗਏ ਅਸੀਂ। ਇਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਲ ਗਈ ਭੂਮੀ ਨਾਲ, ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ।

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜਦੋਂ ਏਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਦੇਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੂਮੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਇਹਦੇ 'ਚ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਆਤਮਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੁਆਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭੱਠ ਦੀ।

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਹੁਣ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕੌਣ ਕਰੇ ਇਹਨੂੰ, ਗਲਤੀ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਹ ਮੰਨ ਬੈਠੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਹਾਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ -

ਦੇਹਿ ਆਤਮਾ ਮਿਲਿ ਇਕ ਭਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਏ, ਮੈਂ ਬਣ ਗਿਆ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰਲ ਕੇ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਦੇਹ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਦੀ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲ ਸੀ, ਫੇਰ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਫੇਰ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਵੀਂ ਦੇਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਹ ਜਿਹੜੀ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀਗੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਹੁਣ ਹੈਗੀ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀਏ? ਆਹ ਕਮੀਜ਼ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਰੇ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਵਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਨਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਤੇ ਇਹ ਜਦੋਂ ਫਟ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕਿਉਂ ਮੰਨਾਂ, ਗਲਤੀ ਨਾਲ। ਏਥੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸੋਚੋ ਜ਼ਰਾ ਕੁ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਓ, ਸੁਣਦੇ ਓ, ਉੱਚਾ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਗੋੜੇ ਖਾਈ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏ। ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ।

ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲਿਆ, 1934 ਜਾਂ 1935 ਸੰਨ ਸੀਗਾ। ਮਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬੜੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮੈਲੇ-ਮੈਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਬਿਆਈਆਂ ਪਾਟੀਆਂ ਹੋਈਆ, ਹੱਤ ਖੁਰਦਰੇ ਜਿਹੇ ਹੋਣ, ਐਵੇਂ ਮੈਲਾ ਜਿਹਾ ਪਰਨਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵਲੋਟਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਸੌਂ ਜਾਏ, ਸਾਡੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਨਾਲ ਸੋਹਣੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਮੈਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਏ, ਬੋਥੇ ਸਾਡੀ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਚੱਲ ਤੂੰ ਅੰਦਰ,

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ, ਉਹ ਫੇਰ ਚਲੀ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਦੂਹਰੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਤੀਹਰੀ ਵਾਰੀ ਉੱਠਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੀ, ਜੀ ਮੁੰਡਾ ਮੇਰਾ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਤਕੜੀ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫੋਡਾ ਜਿਹਾ ਸੀ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਝਟਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਤੇਰੇ 'ਚ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਛੱਡ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਧੁੰਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ।

ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਇਹ ਸਵਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਦੇ ਸੁਣੀਆਂ ਸੀ।

ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਮੈਂ

ਸੰਗਤ ਕਹਿੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਦੇ 'ਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੁੱਪ, ਖਾਮੋਸ਼। ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਡੇਢ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਚੁੱਪ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਬੋਲ ਪਏ ਕਾਹਲੇ ਬੰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਤੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੁੱਪ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਮੈਂ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਫੇਰ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦੇਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਓਵੇਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਪੰਗਤ 'ਚ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਹਾਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਬੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਕਾਉਂਦਾ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਪੁੱਛੇ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ

ਫਲਾਣਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਕੱਪੜੇ ਸ਼ੱਕੀ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆਈ ਕਿ ਨਾਉਂ ਦੱਸਾਂ?

ਨਾਉਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਉਂ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ? ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਸੀ, ਨਿਆਣੇ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੀ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਐਨੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਆਹ ਸੀ, ਐਨੇ ਸਾਲ ਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਬੇ ਸਾਡੀ ਦੱਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਧਉਣੀ ਘੁੰਮਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਇਹਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ, ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਜਾਓ। ਓਦਣ ਲੈ ਜਾਓ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੁਨੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਣੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਓਦਣ ਵੀ ਸੀਗਾ ਤੇ ਓਦਣ ਬਣਿਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਜਾ, ਤੂੰ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ, ੪੫ ਮਿੰਟ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕਰੇ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਈ ਗੱਲ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਆਈ। 45 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਿਰਨ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੱਸ, ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿਰਨ ਅੱਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾ, ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੀ ਗਿਆਨ ਦੀ। ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੋ ਕੋਈ ਗੱਲ ਭਾਈ? ਚੁੱਪ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਨੂੰ ਦਸ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਦੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਸੀ ਬੂੰਦ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਇਹ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲੀ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲੀ, ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਇਆ ਇੱਥੇ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ; ਤਿੰਨ ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਗਈ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆਇਆ ਜਗਿਆਸੂ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਤਿ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਯੱਗ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੂਜਾ ਸਨ ਪਰ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਪ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨ ਰਾਜੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪਰਜਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗੁਆ ਕੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦਾ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਕਸਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਾਖੰਡ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅੰਧ-ਕਰਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਏ। ਸੱਚ ਦਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕੂੜ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਸੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਪਾਰ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਾਸਤਕ ਮਤਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਧਰਮ ਗੁੰਥਾਂ ਦੇ ਸੁਚੇ ਅਰਥ ਮਨਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਏ।

ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਬੁੱਤ ਪੂਜਾ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਸਤਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਆਦਿ ਤਰਸਯੋਗ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਧ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਰਾਹ ਰੋਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅਲਾਹ-ਅਲਾਹ, ਗੋਬਿੰਦ, ਨਰਾਇਣ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਪੁੰਗਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਾਧਨ ਐਨੇ ਬਿਖੜੇ ਸਨ ਕਿ ਆਮ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਗਤੀ ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੰਨਣ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤੇ, ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸੁਧਤਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਣਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਨਦੀਣ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਖੇਤ ਨੂੰ ਜੋਤਣਾਂ ਤੇ ਮਨ ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ

ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਖੇਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਬਾੜ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਭਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸੀ; ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ-

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ

ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥

ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ॥

ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਨ ਦੇਖੁ॥

ਅੰਗ - ੫੬੫

ਧਰਮ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਖੇਤੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਤਰ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ॥

ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਅਤੇ ਐਸਾ ਭੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਧਰਤੀ ਸਾਧਿ ਕੈ ਸਚੁ ਨਾਮ ਦੇਇ ਦਾਣ॥

ਨਉ ਨਿਧਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣ॥

ਅੰਗ - ੧੯

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਨ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਧਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਦੀਣ ਰੂਪੀ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਕਾਰ, ਸ਼ੰਕੇ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗਲਤ ਨਿਹਚੇ ਕਢਣੇ ਅਤੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਰਹਿਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ -

੧. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ - ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਵਿਖੈ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤਿ ਹੈ॥

ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਘਾਟ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਉਸ ਦੀ ਸੱਤਾ, ਸਤਯਤਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ, ਪੂਰਨ ਨਿਸਚਾ ਹੋਵੇ ਕਿ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ

ਮੈ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ॥

ਅੰਗ - ੬੧੨

ਅਤੇ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ

ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ॥

ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ॥
 ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ
 ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਨਿਸਚੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਧਾਰਣ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁਖ ਚੇਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਥਾਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਹਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਨਾਂ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਕਬੂਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਬੂਤਰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਇਕ ਚੇਲਾ ਤਾਂ ਦੌੜ ਕੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਮਕਾਨ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਉਹਲੇ ਜਿਹੇ ਗਿਆ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਗਰਦਨ ਝਟਪਟ ਮਰੋੜ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆ ਸੁੱਟਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਦੂਸਰਾ ਚੇਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਗੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਕੋਈ ਦੇਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਟਿੱਡੀਆਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਕਬੂਤਰ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੰਛੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ; ਫੇਰ ਇਕ ਟੋਏ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਕਪੜਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੁਣ ਕੌਣ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਕਬੂਤਰ ਨੂੰ ਭੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਬੂਤਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਪਾਸ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਕਬੂਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਐਸੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਨ ਦੇਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਐਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਉਤੇ ਐਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹ ਸੁਰਤਿ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਹਨੂੰ

ਹੀ ਥਾਪਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਚੇਲਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੈਣ ਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਬਚਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਣ, ਉਹ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।

੨. ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ - ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਹੋ; ਸੋ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਹੋ? ਅਤੇ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸੰਗ ਰਹੇ ਹੋ?

ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸਨ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, “ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਹੋਏ।” ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਏ।” ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ।” ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਨਾਰਾਇਣ ਹੀ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟੇ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਆਦਿ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਆਪ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਗਏ ਹੋ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਪਾਵਨ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਸੋ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ। ਵੈਸੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ; ਦੂਸਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ - ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚੌਥੀ ਧਾਰਨਾ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੇ ਚਿਰ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਉਪਜ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗ ਸਕਦਾ।

੩. ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ - ਗੁਰੂ ਜੋ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨ ਕਰਕੇ ਐਵੇਂ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਮੰਤਰ ਉਚਤਮ ਹੈ ਜਾਂ ਫਲਾਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਤਰ ਛੇਤੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਡੋਲਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੰਤਰ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਵਿੱਚ ਸਿਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਟ ਜਾਵਾਂ।

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਕਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਜੀਵ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਪਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮੈਲ ਨਾ ਉਤਾਰੀ ਜਾਵੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮੈਲ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਹਿਤ ਪਠਨ ਪਾਠਨ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਇਆ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਦੋਸ਼ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਦਾ, ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਤੀ ਕਰੜੇ ਅਤੇ ਘਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੱਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੰਮੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਿਰ ਦਹਿਦਿਸ ਜਾਹਿ॥

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ

ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਅੰਗ - ੬੬

ਅਤੇ

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੌਗ ਬਣਾਇ॥

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨਾ ਪਾਇ ਮਾਇ॥

ਅੰਗ - ੫੦

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਹਰ ਵਕਤ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਵਿਰਲਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ, ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ 'ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ - ਇਕ 'ਬਹਿਰੰਗ ਉਪਾਸ਼ਨਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ, ਭੋਗ ਲਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਆਦਿ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੀ 'ਅੰਤੀਵ ਉਪਾਸ਼ਨਾ' ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨਿ ਉਪਰ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਅਵਰਨ' ਦਾ ਪਰਦਾ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣੇ, ਪਾਣੀ ਭਰਨਾ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ ਇਤਿਆਦਿ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਨ, ਕਰਿਆ ਕਰ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਮਤੀ ਗਲੀਚੇ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਪੈਰ ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ - ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ। ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੰਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ

ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉਪਰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਬਦ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਰੇ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਗੀਆਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪੁਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਭੇਜਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਸਫਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਤਵਨੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੁਛ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਤਰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਉਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸਚਰਜਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਇਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਫਲ ਕਿਵੇਂ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਉਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਸਮਾਧਿਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਪੁਜੇ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਆਪ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਭਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ 'ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਹਰਦਮ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹ ਭੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ? ਪ੍ਰਭੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਮੈਨੂੰ 'ਅਪਰੰਪਰ' ਆਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ' ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ।

ਸੋ, ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਮੰਤਰ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਨ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਤਰ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣੀ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

੪. ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ - ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਸਤਾ ਜਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਮੰਨਦਾ ਹੈ - ਜਗਿਆਸੂ। ਪਰ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਅਤੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਉਸ ਤੋਂ 'ਰਾਮ' ਕਹਾਇਆ

ਸੀ। ਪਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ 'ਰਾਮ' ਕਹਾਉਣਾ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨ ਭਾਇਆ ਅਤੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ 'ਰਾਮ' ਕਹਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ; ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ 'ਰਾਮ' ਉਸ ਦੇ ਰੋਗੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਹਾਇਆ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ 'ਰਾਮ' ਉਸਨੂੰ ਮੰਤਰ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ।"

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਡਿਗਰੀ ਤਕ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵੇਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

੫. ਪੰਜਵਾਂ ਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣਾ - ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜ਼ਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਅਤੇ 'ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ।' ਐਸੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਨਾਮ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤਰ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਭੀ ਇਕ ਰਸ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹੇ।

੬. ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਛੋਹ ਰਖਣਾ- ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਹੇਤੂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਐਨਾ ਗਹਿਰਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਯੋਗ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ, ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਨ, ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਦੀਵਾਰ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸਿਆ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਨਬਿਰਤੀ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਸਚਰਜਤਾ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੪ ਵਾਰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਉਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਅਜੇ ਭੀ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਭੀ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਇਕ ਸੌ ਜੱਗ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਇੰਦਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ। ਇਸ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਲਈ ਪਰਮ ਸੁਖ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।

ਸੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਛੁਪੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਾਂਈਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਘੁਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਪੁਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਸਵਰਗ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਇਤਿਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

੭. ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਲਗਨ - ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਅਤੇ ਭਗਤ ਧਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ। ਭਗਤ ਧਰੂ ਨੇ ਨਾਰਦ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਸਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਗਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਾਰਦ ਕਹਤ ਸੁਨਤ ਯੂਅ ਬਾਰਿਕ
ਭਜਨ ਮਾਹਿ ਲਿਪਟਾਨੇ॥ ਅੰਗ - ੮੩੦

ਇਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹਸਤੀ ਸਿਰਿ ਜਿਉ ਅੰਕਸੁ ਹੈ
ਅਹਰਣਿ ਜਿਉ ਸਿਰੁ ਦੇਇ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿ ਕੈ ਉਭੀ ਸੇਵ ਕਰੇਇ॥
ਅੰਗ - ੬੪੭

ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲਤਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਮੈਲ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਧੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸਿੱਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ-

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ॥ ਅੰਗ - ੨੮੭

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਦੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਉਸਤਤਿ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ। ਆਪਣੀ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ - ਉਸਤਤਿ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ, ਰਾਗ ਅਤੇ ਦਵੈਸ਼ ਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਚਲਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸਗੋਂ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਉਠਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦਵੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਿਆ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧੀਰਜ, ਖਿਆ, ਦਾਨ, ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ, ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਅਤਿ ਉਤਮ ਭੂਸ਼ਣ (ਗਹਿਣਾ) ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪
ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪
ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ
ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਬਿਨ ਸੇਵਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਣੀ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਿਉਣਾ ਹੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਪਣੇ ਵਾਕ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਫਿਕਾ ਬੋਲਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮਨ ਅਜਾਣ॥
ਅੰਗ - ੧੫

ਫੇਰ -

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ॥
ਫਿਕੈ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ ਸੋਇ॥
ਫਿਕਾ ਦਰਗਹਿ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਬੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਇ॥
ਫਿਕਾ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ॥
ਅੰਗ - ੪੭੩

੮. ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ - ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਭੀ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਨ ਰਖੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਚਿਤਵਣੀ ਨ ਕਰੇ, ਬੁਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਫਰੇਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਝਾਉ ਨ ਦੇਵੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਹਿੰਸਾ ਰਖੇ, ਅਰਥਾਤ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 65 'ਤੇ)

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਪਉੜੀ ਪਹਿਲੀ)

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 45)

॥ਜਪੁ॥

੧. ਜ+ਪੁ=ਜ=ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੁ=ਪੁਨਤੀ=(ਪਵਿੱਤਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋ ਕਹੀਏ ਜਪੁ।

੨. ਅੰਨਵੇ ਅੱਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁ+ਜ=ਪੁਜ=ਇਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਜਪ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਉਸ ਤੱਕ ਪੁੱਜ (ਅੱਪੜ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਦਿ ਸਚੁ=ਸਚੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਦਿ=ਮੁੱਢ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ=ਸਚੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਜੁਗਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ=ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਭੀ=ਹੀ ਹੈ=ਵਰਤਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ=ਕੇਵਲ ਸਚੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਭੀ=ਹੀ ਹੋਸੀ=ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਦੀਵ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵਖਿਆਨ ਪੰਜਵੇਂ ਅੰਗ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਸ਼ੰਕਾ) ਤੇ ਛੇਵੇਂ 'ਚ ਉੱਤਰ (ਸਮਾਧਾਨ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਅੱਗੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜਪੁ = ਜਪਣਾ ਕਰੋ ਜੋ ਆਦਿ ਸਚੁ = ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਦਿ = ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਸੀ। ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ = ਜੋ ਜੁਗਾਂ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ = ਹੁਣ ਭਾਵ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਚੁ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ = ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਸਾਡੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਲੱਖਣ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸਿੱਧ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਫਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਅੰਨਵੈ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ = ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ੧੬ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਪੁਰਖੁ = ਜੀਵ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ = ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਨਿਰਭਉ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕਰਤਾ' ਨਿਰਭਉ = ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਕਾਲ = ਕਾਲ ਰਹਿਤ, ਮੂਰਤਿ = ਸਰੂਪ ਕਰਤਾ = ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਪੁ = ਜਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਦਿ = ਮੁੱਢ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸਚੁ = ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਜੁਗਾਦਿ = ਜੁਗ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਚੁ = ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ = ਹੁਣ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ = ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਸੇ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ਨੰ: ੧

ਸੋਚੈ, ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਸੋਚੈ = ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੋਚਿ = ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਨ ਹੋਵਈ = ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਚੀ = ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਗਿੱਡ, ਨੱਕ ਤੇ ਰੋਮਾਂ 'ਚੋਂ ਮੈਲ ਨਿਕਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਸੁਵਹਿ ਅਪਿਵਤ੍ਰਾ॥ ਅੰਗ - ੯੯੮

ਜਲਿ ਧੋਵੈ ਬਹੁ ਦੇਹ ਅਨੀਤਿ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫
ਸੁਧ ਕਹਾ ਹੋਇ ਕਾਚੀ ਭੀਤਿ॥

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਪਾਖੰਡ ਵਾਲੀ ਸੁੱਚ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਅਨਿਕ ਕਲਾ ਜੇ ਧੋਵੈ ਦੇਹੀ॥ ਅੰਗ - ੨੦੦
ਮੈਲ ਨ ਉਤਰੈ ਸੁਧੁ ਨ ਤੇਹੀ॥
ਮਾਟੀ ਕਾ ਕਿਆ ਧੋਧੈ ਸੁਆਮੀ
ਮਾਣਸ ਕੀ ਗਤਿ ਏਹੀ॥ ਅੰਗ - ੮੮੨
ਜਲਿ ਧੋਵੈ ਬਹੁ ਦੇਹ ਅਨੀਤਿ॥
ਸੁਧ ਕਹਾ ਹੋਇ ਕਾਚੀ ਭੀਤਿ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੨੬੫)

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਕਲੀ ਪਾਖੰਡ ਰੂਪ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਚੁਪੈ, ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਲਾਇ ਰਾ ਲਿਵ ਤਾਰ॥

ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਜੇ = ਜੇਕਰ, ਲਿਵ = ਬਿਰਤੀ, ਤਾਰ - ਇਕ-ਰਸ ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਾਂਗੂੰ ਲਾ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਠ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮੋਨਧਾਰੀ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਬਰਤੋਂਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਚੁੱਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਲੋਭ, ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ॥
(ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੯੧੮)

ਪਾਖੰਡ ਰੂਪ ਮੋਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭੁਖਿਆ, ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ; ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

ਭੁਖਿਆ = ਭੁੱਖੜ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਦਾਰਥ - ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਭੁੱਖ - ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਨ = ਨਹੀਂ, ਉਤਰੀ = ਉਤਰਦੀ। ਜੇ = ਜੇਕਰ, ਪੁਰੀਆਂ = ਇਹ ਪਦ ਪੁਰੀ ਦਾ ਬਹੁਵਾਚਕ ਹੈ ਭਾਵ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਦੇਵਪੁਰੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ, ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰੀ, ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ, ਇੰਦੁਪੁਰੀ ਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭਾਰ = ਬੋਝ ਬੰਨ ਕੇ ਦੇ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੧੩

ਸਹਸ ਖਟੇ ਲਖ ਕਉ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥

ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੈ ਮਾਇਆ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੭੯)

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ; ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥

ਜੇਕਰ ਸਹਸ = ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁੰਬਾਂ ਦੀਆਂ, ਲਖ = ਲੱਖਾਂ ਹੀ, ਸਿਆਣਪਾ = ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਹੋਣ। ਤ = ਤਾਂ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ ਅਥਵਾ ਅੰਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁੰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਪਰ ਜੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੌਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੂੰ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਇਕ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਸੋਚੈ, ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੋਚੈ = ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਸੋਚਿ = ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਲਖ ਵਾਰ = ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਗੰਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਅਪਵਿੱਤਰਤਾ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੁਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ॥ ਅੰਗ - ੭੮੯

ਲਉਕੀ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਈ॥

ਕਉਰਾਪਨ ਤਉ ਨ ਜਾਈ॥ ਅੰਗ - ੬੫੬

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ॥

ਵਡਹੰਸ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੫੫੮

ਸੋਚੈ - ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੋਚਿ = ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰ ਕਰੀਏ। ਸੋਚੈ = ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੋਚਿ = ਚਿਤਵਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰੀਏ।

ਚੁਪੈ, ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ॥

ਚੁਪੈ = ਮੁੱਖ ਦੀ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਬੰਦ

ਹੋਣ ਰੂਪੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਲਿਵ = ਬਿਰਤੀ ਭਾਵ ਜੇ = ਜੇਕਰ ਚੁੱਪ ਕਰਨ ਰੂਪ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਤਾਰ = ਇਕ ਰਸ ਤੇਲ ਧਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲਾ ਰੱਖੇ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਮੋਨੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਇਕਾਂਤੀ ਹਿਰਦੈ ਕਲਪਨ ਗਾਠਾ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੩

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਤਾਰ = ਸੂਤ ਜਾਂ ਡੋਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਕ-ਰਸ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ-ਰਸ ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ ਵਾਂਗ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਭੁਖਿਆ, ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ; ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ ਜਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਭੀ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਆਦਿ। ਐਸਾ ਪਾਖੰਡ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ = ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ: ਆਸਾ ਰੂਪ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਜੇ ਪੁਰੀਆ = ਇੰਦੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨਾ = ਦਮਨ ਕਰ ਦੇਈਏ ਭਾਵ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭਾਰ = ਬੋਝ ਵੱਲੋਂ, ਤਾਂ ਭੀ ਮਨ ਦੀ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ।

ਸਹਸ, ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ; ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥

ਜੇਕਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁੰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ = ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਭੀ ਮਨ ਦੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਭੀ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ ਭਾਵ ਕਿ ਮਨ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਵੇਂ ਐਸੀਆਂ ਸਹਸ = ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸ਼ਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿਆਣੀਆ ਗੱਲਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਭੀ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ। ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮਨ ਵਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਦਸ ਦਿਸ ਖੋਜਤ ਮੈ ਫਿਰਿਓ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਇ॥

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ, ਜੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ॥

ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਅੰਗ ੨੯੮

ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਨ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਇਸੁ ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੁ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇਖੈ॥

ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਜਾ ਹਉਮੈ ਸੋਖੈ॥

ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਮੋਨਿਧਾਰੀ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ

ਤਿਨ ਭੀ ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੁ ਨ ਦਿਖਾਵਣਿਆ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਸੰਜਮ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਨ ਚਲੀ ਨਾਲਿ॥

ਅੰਗ - ੬੪੧

ਚਤੁਰਾਈ ਸਿਆਣਪਾਂ ਕਿਤੈ ਕਾਮਿ ਨ ਆਈਐ॥

ਤੁਠਾ ਸਾਹਿਬੁ ਜੋ ਦੇਵੈ ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ॥

ਅੰਗ - ੩੯੬

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਨਹ ਮਿਲੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ ਰਾਮ॥

ਅੰਗ - ੫੪੧

ਅਰਥ ਨੰ: ੩ (ਸਾਧਨ ਰੂਪੀ ਅਰਥ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਸਿੱਖ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰਾ : ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬਾਣੀ ਮੋਨਤਾ, ਵਰਤ ਰੱਖਣ, ਲੱਖ

ਸਿਆਣਪਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਸਾਰਥਿਕ ਹਨ?

ਉੱਤਰ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :

ਸੋਚੈ, ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਸੋਚੈ = ਸੋਚਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸੋਚਿ = ਸੁੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ = ਜੇਕਰ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਵੀ ਸੋਚੀਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਚੁਪੈ, ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ॥

ਬਾਣੀ ਦੇ ਚੁਪੈ = ਚੁੱਪ ਕਾਰਨ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਤੇਲਧਾਰਾ ਵਤ ਵੀ ਲਿਵ ਲਾਈ ਰੱਖੀਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮ ਦਮ ਆਦਿ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਰੋਕਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭੁਖਿਆ, ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ; ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

ਭੁੱਖੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਭਾਰ = ਬੋਝ ਪਾ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ; ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਹੋਹਿ = ਹੋਣ, ਤਦ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਿਬੇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ; ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਵ = ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ = ਸੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਕੂੜੈ = ਝੂਠ ਦੀ ਪਾਲਿ = ਵੱਟ ਕਿਵੇਂ ਤੁਟੈ = ਟੁੱਟੇ?

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ; ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਕਮਿ = ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰਜਾਈ = ਰਜਾ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਇਸ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ = ਵੱਟ ਟੁੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਕੇ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ = ਵੱਟ ਟੁੱਟਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਨ ਆਪੁ ਜਣਾਇਆ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧, ਪਉੜੀ

੪)

ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਨਾਲਕਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਪਰਨਾਲਕਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਚੱਲੇ।

ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ : ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਮੋਨਤਾ, ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ,

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਮਨ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਨਾਮ (ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ) ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਿਥਿਆ ਅਧਿਆਸ ਦੀ ਪਾਲਿ = ਵੱਟ ਟੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਦੂਸਰੀ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਧਨ - ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬਾਣੀ ਮੋਨਤਾ, ਵਰਤ ਆਦਿ ਰੱਖਣੇ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ (ਰਜਾਈ) ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣੇ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਹੈ? ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਹੁਕਮੀ ਆਪ ਹੀ ਕਥਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ। (ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਅਨਵੈ ਲਾ ਕੇ ਕਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ)

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ: ਹੁਕਮ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਉਸ ਹੁਕਮੀ = ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮੁ = ਆਗਿਆ ਦਾ ਕਥਨ ਕਹਿਆ = ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਈ = ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਕੱਥ ਹੈ, ਕਥਨੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ? ਹੁਕਮੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਕੱਥ ਕਹਿ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਕਥਨ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ - ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਆਕਾਰ = ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਿੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ, ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ, (ਦਿਬਿਓਪਾਤ ਖਾਣੀਆਂ ਉਹ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਤੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਬਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ - 'ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ') ਦੇ ਸੂਖਮ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਅਸਬੂਲ ਜਿੰਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ; ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਹੁਕਮੀ = ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਖਮ ਤੇ ਸਥੂਲ ਆਦਿ ਜੀਅ = ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੋਵਨਿ = ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ =

ਸੋਭਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤੰਗ ਬਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸੌ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗਰਭ ਦੀ ਅਗਨੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਹੁਕਮੀ = ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜੀਅ - ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬਲੇ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ :

ਜੈਸੇ ਜਨਨਿ ਜਰਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਨੀ, ਓਹੁ ਰਹਤਾ ਨਾਮ ਅਧਾਰਿ॥
ਅਨਦੁ ਕਰੈ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਮਾਰੈ, ਨਾ ਪੋਹੈ ਅਗਨਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੩੭੯

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ; ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਉਤਮੁ = ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੀਚ = ਨਖਿੱਧ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ ਵਾ: ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉੱਤਮ ਤੋਂ ਨੀਚ ਅਤੇ ਨੀਚਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਜਿਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਰਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਅਮੀਰ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਭੰਗੀ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ ਅਥਵਾ ਸਾਂਤਕੀ ਉੱਤਮ, ਰਾਜਸੀ ਮੱਧਮ, ਤਾਮਸੀ ਨੀਚ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਕਾਰਜ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਮੰਤਰੀ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸਜਾਵਟ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੰਗੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੌ ਗੁਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਰਜੇ ਗੁਣ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣ ਭੰਗੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਜੇ ਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਗੁਣ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਮੋ ਗੁਣ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਰਨ ਰੂਪ ਸਫਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਉੱਤਮ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਨੀਚ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੁਕਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਮ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸੁੱਖ ਭੋਗਣਾ ਅਤੇ ਨੀਚ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ; ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ
ਭਵਾਈਅਹਿ॥

ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬਖਸੀਸ=ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੰਦਿਆ ਦੀ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਇਕ ਹੁਕਮੀ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਦਾ = ਹਮੇਸ਼ਾ ੮੪ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਵਾਈਅਹਿ=ਚੱਕਰ ਕਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮਦੇ-ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ; ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੋ ਕਿ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮੈ=ਹੁਕਮ ਅੰਦਰਿ=ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਜੀਵ ਪ੍ਰਤੰਤਰ ਹਨ, ਸੁਤੰਤਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ; ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਪਉੜੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਨਕ ਪਦ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਜੀਵ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਬੁਝੈ=ਸਮਝ ਲਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮ ਦੇ ਝਿੜਕੇ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਤਿਲਕੇ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ। ਇਉਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਹੋ ਵਾ: ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੁਝੈ=ਸਮਝ ਲਵੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਦਾ ਬਚਨ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮੇਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਦ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਮ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਜਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੇ ਤੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ; ਤਾ ਖਸਮੈ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਇਸੀ॥

ਅੰਗ - ੪੭੧

ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ, ਤਾ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਸਭ ਉਪਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਆਦਿ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਿਨੀ ਪਛਾਤਾ ਹੁਕਮੁ, ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਰੋਵਣਾ॥ ਅੰਗ - ੫੨੩

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪਦਮਾ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 63)

ਅੱਜ ਪਦਮਾ ਨੂੰ ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਪੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਈ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਰਾਤ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਖ ਤੇ ਸੁਣ ਆਈ ਸੀ, ਅੰਦਰ ਰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਰੀ ਅਕਲ ਦੇ ਗੋਰਖਪੰਦੇ ਤੇ ਵਲ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਤੇ ਢਿੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਸੱਚ ਸਮਝਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਸਮਝੇ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਧਾਉਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੇਚੈਨੀ ਤੇ ਧੂਹ ਜਿਹੀ ਵੱਜਦੀ ਜੋ ਧੁੰਧ ਮਚਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਚਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਤੁਣਕਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਸੋਚਾਂ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੁਛ ਤੁਣਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਨੀਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲੰਘ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਛ ਅਕਹਿ ਗੱਲ ਅੰਦਰ ਰਚਦੀ ਡੂੰਘੀ ਲਹਿੰਦੀ ਗਈ, ਅੱਜ ਸੋਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਮਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ) - ਪਿਆਰੀ! ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਵਰਤੀ? ਸਉਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ। ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸੁਭ 'ਵਾਕ ਰਚਨਾ' ਸੀ, ਧਰਮ ਫਿਲਸਫਾ ਕਾਵਯ, ਵਿਦਿਆ, ਵਿਗਿਆਨ, ਨੀਤੀ, ਸਭ ਕੇਵਲ ਵਾਕ-ਰਚਨਾ ਸੀ। ਛਿੱਲੜ ਹੀ ਛਿੱਲੜ। ਪਿਆਜ਼ ਹੀ ਪਿਆਜ਼। ਤੈਨੂੰ ਕੀਹ ਵਗ ਗਈਆਂ? ਹਾਇ ਮਨਾਂ! ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਚੀਚ ਗਲੋਲਾ ਕਈ ਸੈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ 'ਵਾਕ-ਰਚਨਾ' ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਨਿਰਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸੈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ 'ਵਾਕ ਰਚਨਾ' ਹੀ 'ਵਾਕ-ਰਚਨਾ' ਸੀ, ਪਰ ਹੈਂ ਕੀ ਇਹ ਉਹੋ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਇਹੋ 'ਹੈ' ਹੈ, ਜੋ ਚੰਨੇ ਉਸ ਖਿੜੇ ਚਮਨਾਂ ਦੇ ਦਾਤਾ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ? ਇਹ 'ਹੈ' ਕੇਂਦਰ ਉਦਾਲੇ ਭੱਣ ਦਾ ਗੁਹਪਥ ਹੈ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਘੁੱਸ ਗਿਆ ਸੀ? ਪਰ ਹਾਇ ਇਹ ਡੋਬ ਕੇਹਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਨੂੰ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਗਈ ਵੇ ਸਾਈਆਂ। (ਫੇਰ ਬੇਸੁਧੀ ਜੇਹੀ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ) ਵਾਹ ਵਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੀੜ ਹੈ। ਕਲੇਜੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਸ਼ਤਰ ਖੇਡ ਹੈ, ਚੀਸ ਪੈਂਦੀ, ਕਸਕ ਵੱਜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਮਿੱਠੀ ਪੀੜ ਤੇ ਢੇਰ ਮਿੱਠੀ; ਹਾਇ! ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਕ ਸੁਣੇ, ਪਰ ਰੇਵਾਲ ਜੀ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਿਹਾ ਕੁ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ, ਕਿਹਾ ਕੁ ਅਚਰਜ ਕੋਤਕ ਸੀ। ਹੈਂ! ਮੇਰੀ ਕੰਨੀਂ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਛੋਡਿ ਬਹੈ ਤਉ ਛੂਟੈ ਨਾਹੀ ਕਿਉਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਹੈ! ਵਾਹਵਾ! ਸਵਾਦ ਆ ਗਿਆ, ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਮੈਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਿਆ, ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਸੁਣਿਆਂ। ਗੁਸਤਾਖ ਤੇ ਸ਼ੋਖ ਪਰ ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਆਖਣ ਵਾਲੀ ਡਢਵਾਲਣ ਦੀ ਚੰਚਲ ਪਰ ਸਿਦਕ ਭਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜੰਖ ਜੋਖ ਕੇ ਸੁਣੀ, ਗੁਲੇਰਨ ਦੇ ਵਾਕ ਤੋਲੇ, ਪਰ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਪਰਤਾਵੇ ਕਰਨੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਕੌਣ ਕੁਛ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖ ਕਾਮਯਾਬ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਵਾਕ-ਰਚਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰ 'ਵਾਕ ਰਚਨਾ' ਗੁੰਦ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤਕ ਕਾਮਯਾਬ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਾਕ-ਰਚਨਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਗਾਉਂ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਕਾਮਯਾਬ ਹਨ ਕਿ ਵਾਕ-ਰਚਨਾ ਦੀ ਖਤ ਖਾਲ ਨਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੰਗਾ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਕਿ ਨਿਰੇ ਉਭਾਰ ਉਭਾਰ ਦੇ ਕੇ ਟੀਕਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਗ-ਤਰਾਸ਼ (ਬੁੱਤ ਸਾਜ਼) ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਥਰੀ ਹਥੋੜੀ ਨਾਲ ਵਾਕ-ਰਚਨਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਪੱਥਰ ਪਰ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਹੈ, ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਕੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਂਦਾ, ਉਹਲੇ ਉਹਲੇ ਅਛੇੜ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਾਇ! ਇਹ ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਦਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਵਰਗੇ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਇਹ ਉਸ ਮਾਦੇ ਤੋਂ ਬੀ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਤੇ ਸਵਪਨ-ਦਰਸ਼ਨ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਾਨਣ ਦੀ ਰੇਖਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਮਵਤਨੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਉਡਣ-ਪੰਥੇਰੂ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਢੋਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਥੇ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਇ! ਇਹ ਕੀ ਹੈ! ਉਈ! ਕਸਕ ਪਈ, ਮੈਂ ਗਈ ਵੇ ਲੋਕੋ! (ਬੇਸੁਧ ਜੇਹੀ ਹੋ ਗਈ) ਫਿਰ ਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ) ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ, ਪਰ ਬਲ ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ! ਕੇਹੀ ਮਿੱਠੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ, ਸੜ ਜਾਏ ਬਲ ਜੋ ਇਸ ਪੀੜ ਦਾ ਪਰਦਾ ਹੈ, ਸੜ ਜਾਏ ਅਕਲ ਜੋ ਇਸ ਮਰਮੀ ਦਾ ਚੁੰਧਯਾਉ ਚਾਨਣਾ ਹੈ। ਆਹਾ! ਵਾਹ ਵਾ! ਰੱਬਾ ਹੇ ਰੱਬਾ! ਅੱਜ 'ਰੱਬਾ' ਕੇਹੀ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਦੀ ਕੁੱਠੀਏ! ਹੁਣ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋੜਾਂ ਤੋੜਾਂ ਦੇ ਆਪੇ ਚਸਮੇ ਵਾਂਗੂੰ ਅਗੰਮੀ ਵਾਕ ਪਏ ਅੰਦਰੋਂ ਛੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਹੈਂ! ਉਈ ਰੱਬਾ! ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਰੱਖ ਮੈਨੂੰ। (ਉੱਠ ਕੇ ਟੁਰ ਪਈ, ਤੇ ਫੇਰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ ਗਈ) ਭੱਠ ਰਾਜ ਤੇ ਅਮੀਰੀਆਂ, ਪੈਰ ਟੁਰਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਦਿਲ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨੈਣ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਚੰਘਾ (ਮੁੱਠ ਕਾਲਜੇ ਦੀ ਭਰ ਕੇ) ਇਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੌਣ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ! ਆਹ! ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ, ਸੁਆਦ ਆ ਗਿਆ। (ਸਿਥਲ ਹੋ ਕੇ ਲੇਟ ਗਈ) ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀਉ! (ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਹਾਇ!

(ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਮਾਨਕੋਰ ਆ ਗਈ)

ਮਾਨ (ਪੜ੍ਹਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ) - ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ॥ ਪ੍ਰਭ (ਅਖੁ ਹੂੰ), ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੂਖੁ ਜਮ ਨਸੈ॥" ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ਜੀ! ਜਾਗਦੇ ਹੋ!

ਪਦਮਾ - ਮਾਨ ਜੀ! ਜਾਗਦੀ ਹਾਂ।

ਮਾਨ - ਮੈਂ ਲੰਘ ਆਵਾਂ?

ਪਦਮਾ - ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ।

ਮਾਨ (ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ) - ਅਜੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਗ ਪਏ ਹੋ।

ਪਦਮਾ - ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਕੌਣ ਹੈ?

ਮਾਨ - ਸਾਰੀ ਰਾਤ?

ਪਦਮਾ - ਇਕ ਪਲ ਨਾ।

ਮਾਨ - (ਸੁੱਖ ਹੈ? ਪਿੰਡਾ ਵੇਖ ਕੇ) ਪਿੰਡਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਜ਼ਰਾ ਚਮੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖ ਨਾ।

ਮਾਨ (ਹੱਸ ਕੇ) - ਹੱਛਾ! ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚੇਂ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਨੱਕਾਸ਼।

ਪਦਮਾ - ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਿਤਾਣਪੁਣੇ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਾਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਕੀਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ?

ਮਾਨ - ਤੇਰੀ ਮੂਰਛਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਾਗ ਆਈ ਹੈ, ਆਪ ਮਹਿਕਦਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਦਰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਨ - ਟੁੱਟੀ ਹੱਡੀ ਜੁੜਨ ਵੇਲੇ ਦਰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਚਟਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੇਤਨ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਦਰਦ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਵਰਦਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਹਾਇ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?

ਮਾਨ - ਉੱਠ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ।

ਪਦਮਾ - ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮਾਨ - ਫੇਰ ਨਾ ਚੱਲ, ਸਵੇਰੇ ਚੱਲ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲੀਏ।

ਪਦਮਾ - ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਾਲ ਵੀ ਪਰਬਤ ਤੇ ਲੈ ਚਲਦੀ ਏਂ?

ਮਾਨ - ਪਰਬਤਾਂ ਵਾਲਾ ਦਸਾਂ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਹੈ, ਹੁਣ ਚੜ੍ਹਾਈ ਉਤਰਾਈ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਭੈ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਮਾਨ - ਫੇਰ ਛੱਡ ਖਹਿੜਾ।

ਪਦਮਾ - ਛੱਡਣ ਲਈ ਰਾਤ ਬੀਤੀ, ਛੁਟਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਛੱਡੋ ਫੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਛੱਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਰੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।.....ਦਰਦ ਹੈ।

ਮਾਨ - ਫਿਰ ਚਲੋ ਵੈਦ ਦੇ, ਦਰਦ ਦੀ ਦਵਾ ਲਈਏ।

ਪਦਮਾ - ਇਸ ਘੜੀ ਜਾਣਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਮਝਣਗੇ।

ਮਾਨ - ਉਹ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਚੱਲੇ ਹਨ।

ਪਦਮਾ - ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ?

ਮਾਨ - ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਿਰ ਪੀੜ ਨਾਲ ਪਏ ਹਨ। ਡਢਵਾਲਣ ਦੀਆਂ ਬਿਆਦਬੀਆਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਪਰਸੋਂ ਦੇ ਹੀ ਸਿਰ ਪੀੜ ਲੈ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ ਆਗਿਆ ਲੈ ਆਓ?

ਮਾਨ - ਆਗਿਆ ਤਾਂ ਮਿਲ.....ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਡਰ ਹੈ?

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਨ ਜੀ 'ਪ੍ਰਭੂ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ' ਪੜ੍ਹਦੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ, ਆਪ ਅੱਗੇ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੋਲੇ -

ਮਾਨ ਜੀ! ਕਾਕੀ ਜਾਵੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੀ, ਪਰ ਬੱਚੀ! ਤੂੰ ਨਾਲ ਜਾਵੀਂ, ਉਹ ਅਨਜਾਣੂ ਹੈ। ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੀਂ। ਪਿਆਦੇ ਬੀ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਤੱਕ ਨਾਲ ਜਾਣ ਜੋ ਬਾਹਰ ਠਹਿਰਨ, ਜਦੋਂ ਮੁੜੇ ਨਾਲ ਆਉਣ, ਮੇਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਭੀੜ ਹੈ।

ਮਾਨ ਕੌਰ - ਸੱਤ ਬਚਨ ਜੀਉ ਜੀ!

੯

ਇਕ ਭਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠ ਇਕ ਸਿੰਘਾਸਨ ਵਿਛਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤਖਤ ਪੋਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਿਰਦ ਚਬੂਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਸੰਗਤ ਜੁੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਾਸੇ ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਜਾਨ ਨਛਾਵਰੇ ਬਹਾਦਰ ਸਜ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਈਆਂ ਸਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਂ; ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਰੰਗ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਮਾਨੋਂ ਬੁੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਸ਼ੋਰ ਨਹੀਂ, ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਰਾਗ ਦੀ ਰੱਬੀ ਸਦ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਹੋ ਆਇਆ, ਸੂਰਜ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਛੱਡੀ; ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਰਾਗੀਆਂ ਭੋਗ ਪਾਇਆ; ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਿਆ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਦੁਲਾ ਸਿੰਘ ਫਰੂਖਾਬਾਦ ਦਾ ਲੁਹਾਰ ਆਇਆ; ਤਿੰਨ ਸੌ ਕਾਨੀ ਤੀਰ; ਦੋ ਕਮਾਨ; ਦੋ ਬਾਘ ਬਚੇ; ਦੋ ਤਮੰਚੇ ਤੇ ਦੋ ਦੁਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਪੋਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਈਆ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਬੰਦੂਕ ਚਾਈ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਭਰੀ, ਰਾਜੇ ਅਚਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬੰਦੂਕ ਭਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਆਪ ਬੋਲੇ -

ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਣਾ ਹੈ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਕੁਛ ਸਰੀਰ ਅੱਗੜ ਪਿੱਛੜ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਗੋਲੀਆਂ ਕਿੰਨੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਚਾ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ, ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਸਿੱਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ - ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੋ ਜਾਓ।

ਸਾਰੇ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੋ ਗਏ, ਠਾਹ ਕਰਕੇ ਬੰਦੂਕ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੱਜੀ, ਰਾਜੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਚਿਰਾਗ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਅਸਚਰਜ ਹੋਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਰਤਾਵਨਹਾਰ ਸਨ ਅਕਾਰਨ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਂਦੇ।

ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਆਏ, ਭੇਟਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਿਨੈ

ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਰਤਦੇ ਹੋਏ ਮਹਿਲੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਚਰਨ ਪਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਸੱਜਣ ਆਏ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਾਨ ਕੌਰ ਜੀ ਆਏ, ਬੋਲੇ -

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਛੁੜੇ ਦਰ ਆਏ ਹਨ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਦਮਾ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਕਾਲੋਂ ਉਤਾਰਾਂ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਗੁੰਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਚਰਨੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਾਲ ਨੂੰ ਮਾਂ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਹੈ ਇਕ ਮੁਗਧ, ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਗਧ; ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੈ; ਜਾਂ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜਾਣੂੰ ਹੈ, ਯਾ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣੂੰ ਆ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ - ਵਾਕਬ ਹਾਂ, ਜਾਣੂੰ ਹਾਂ, ਓਪਰੀ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀ ਹੈ। (ਨਵੀਂ ਆਈ ਕਮਾਨ ਚਾ ਕੇ ਤੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਤਾ ਕੇ ਠਕੌਰਵੀ ਮਾਰ ਕੇ) ਉੱਠੋ ਬੇਟਾ ਜੀਉ!

ਪਰ ਪਦਮਾ ਪਈ ਹੈ ਮਾਨੋਂ ਚਰਨੀਂ ਪਈ ਸ਼ਰਨ ਸਮਾ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਵਿਛੁੜੇਗੀ।

ਤੂੰ ਵੇਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਠਕੌਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਪਦਮਾ ਪਈ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ - ਨਿਹਾਲ ਕਾਕੀ! ਉੱਠ ਤੇਰੀ ਕਲਿਆਨ। ਉੱਠ ਟਿਕ ਬੇਟਾ!

ਪਰ ਉਥੇ ਮਾਨੋਂ ਸੁੱਧ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਮਾਨ ਕੌਰ ਨੇ ਉਠਾ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੋਦੀ ਲੀਤਾ, ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਪਦਮਾ ਪਿਆਰੀ! ਦਰਸਨ ਕਰ। (ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਪਦਮਾ ਨੇ ਸੂਰਜ ਤੱਕਿਆ, ਤੱਕਦਿਆਂ ਸਾਰ ਨੈਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਚਰਨੀਂ ਢਿੱਗ ਪਈ) ਪਦਮਾ ਪਿਆਰੀ! ਉੱਠ ਅਰ ਆਪਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਾ ਲੈ। ਪਿਆਰੀ ਉੱਠ! (ਫੇਰ ਪਦਮਾ ਉੱਠੀ, ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ)

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਉਸ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਰੱਖੀ। ਪਦਮਾ ਸੌਂ ਗਈ। ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਬਾਦ ਸੁਰਤ ਪਰਤੀ। ਠੰਢ ਵਰਤ ਗਈ। ਹਲਕੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਾਣੋਂ ਸਰੀਰ ਰਿਹਾ ਈ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤੋਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੁੱ-ਲੁੱ ਵਿੱਚ ਫੁਹਾਰੇ ਛੁਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਠੰਢ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਰਦ ਚਾਂਦਨੀ ਵਾਂਗੂੰ ਠੰਢਾ ਠਾਰ ਸੁਹਾਉ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਦਮਾ ਹੁਣ ਰਸ ਆਪ ਹੈ; ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਚੁਫੇਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਠੰਢਾ ਰਸ ਹੈ, ਸੁਹਸੁ ਸੁਹਾਉ ਹੈ, ਮਿੱਠਾ, ਤੁੱਲ ਭਿੰਨਾ ਸੁਹਾਉ ਹੈ। ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਮਗਨ ਨੈਣ ਬੰਦ, ਅਡੋਲ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਪ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਓਥੋਂ ਦਾ ਜਲ ਪੌਣ ਇਥੇ, ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਰੰਗ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਕਟੋਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਖੁਲ੍ਹਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗੰਮੀ ਸ਼ਰਬਤ ਦੀ ਮੋਹਲੇ ਧਾਰ ਬਰਖਾ ਹੋਈ, ਦੋਇ ਜੀਵ ਸਰਸਾਰ ਹੋਏ।

ਆਪ ਬੋਲੇ - ਪਦਮਾ! ਸਭ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ

ਚੰਦ ਹੈ ਤੇ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਉਸ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਹੈ?

ਪਦਮਾ (ਹਉਲੇ ਜਿਹੇ) - ਸਭ ਤੂੰ ਹੈਂ।

ਫੇਰ ਆਪ ਬੋਲੇ - ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪਦਮਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈਂ, ਪਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਇਸ ਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਣਾ।

ਪਦਮਾ - ਸਭ ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! (ਕਹਿੰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ, ਦੋ ਮੋਤੀ ਕਿਰੇ ਤੇ ਫੇਰ ਡੁਬ-ਡੁਬਾਏ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ)

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

(ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਤੋਂ, ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ)

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

(ਤੇ ਇਸ ਧੁਨਿ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਗੁੰਜਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ)

ਮਾਨ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਦੇਖ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਗੁੰਜਾਰ ਹੈ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ)

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

(ਜੀਭ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨੂੰ ਗੁੰਜਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ)

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

(ਆਵਾਜ਼ ਅਗੰਮ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ)

ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈਂ॥

ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ॥

(ਨਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਧੁਨਿ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ, ਹਾਂ ਧੁਨਿ ਨਾਦ-ਗੁਨ ਅਨੰਦ ਬੋਦ ਉੱਠ ਰਹੀ ਹੈ)

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

(ਸੂਰਜ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੁਣ ਕੇ)

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

(ਜਦ 'ਤੂੰਈਂ ਤੂੰਈਂ' ਦੀ ਗੁੰਜਾਰ ਤੋਂ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅਜੇ ਭੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੁਹਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ -

ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ! ਤੂੰਈਂ!

ਸਤਿਗੁਰ - ਪਦਮਾ! ਪਦਮਾ ਵਿੱਚ ਪਦਮਾ ਬੋਲੇ, ਮੈਂ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਖੰਭ ਲਗ ਗਏ ਵਾਸਨਾ ਦੇ, ਪਦਮਾ ਉਡੀ ਤੇ ਗਈ ਗੁਆਚ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਮੈਂ ਸਿਆਣਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਗਈ ਜਾਚ।

ਵੱਜੇ ਆਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕੋਈ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਪੰਖ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਟਿਕੇ 'ਮੈਂ' ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਰਚੇ 'ਮੈਂ' ਵਿੱਚ, ਫੇਰ ਲਿਵ ਦੀ ਬੱਝੇ ਤਾਰ, ਜੱਫਾ ਪਵੇ ਮੈਂ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਜਾਏ ਧੁਰ ਅੰਦਰ। ਮੈਂ ਨੂੰ 'ਮੈਂ' ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇਵੇ ਲਾ, ਫੇਰ ਗੁਟਕੇ ਮੈਂ ਤੇ ਆਖੇ - ਤੂੰਈਂ! ਤੇ ਦੇਖੋ ਤੂੰਈਂ! ਤੇ ਸੁਣੋ ਤੂੰਈਂ!

ਤੇ ਸੰਗੀਤ - ਥਰਾਟ-ਨਾਦ ਧੁਨ ਕੰਨ ਪਵੇ -

ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ॥

ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ॥

ਚੁੱਪ

ਪਦਮਾ (ਤੁੱਬਕ ਕੇ - ਹੇ ਅਕਹਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਖਸ਼ੀਓ! ਬਖਸ਼ੀਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਲਾਲ। ਬਖਸ਼ੀਓ ਦਿਆਲ ਲਾਲ। ਮਾਨ! ਮੈਂ ਗਈ!

ਸਤਿਗੁਰ - ਬੇਟਾ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਗਈ?

ਪਦਮਾ - ਮੇਰਾ ਚੰਦਰਾ ਤੋਂ ਖਲੇ ਦਾ ਸੁਭਾਵ।

ਹੇ ਦਾਤਾ! ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਫੇਰ ਯੁੱਧ ਆਪ ਨਾਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਏਸ ਤੁੰਈ ਤੋਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਰ ਦੇਹ ਮਿਹਰ? (ਰੋ ਪਈ)

ਸਤਿਗੁਰ - ਦੁਲਾਰੀ ਜੀਓ! ਤੇਰੇ ਨੈਣ ਉਹ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਗੇ।

ਪਦਮਾ - ਸ਼ੁਕਰ! ਸ਼ੁਕਰ! ਸ਼ੁਕਰ! ਤੁੰਈ ਏਹ ਲਗੀ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਸਮਾਈ ਰਹਾਂ ਏਸ ਵਿਚ।

ਮਾਨ ਕੌਰ (ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ) - ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਜੀਓ। ਮੇਰੀ ਪਦਮਾ ਦੇ ਦਿਨ ਬੋਤਰੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੋਹ ਦੂਰ ਯਾ ਸਮਾਪਤ ਹੈ?

ਸਤਿਗੁਰ (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ) - ਮਾਨ ਕੌਰ ਬੇਟਾ! ਪਦਮਾ ਦੇ ਦਿਲ ਬੋਤਰੇ ਹਨ।

ਮਾਨ ਕੌਰ - ਮੇਰੀ ਪਦਮਾ! ਵਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਨਿਰਮਲ ਗੰਗਾ। ਭਰ ਲੈ ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਬੁੱਕ। (ਹੁਣ ਬੇਵੱਸ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਪਟ ਗਈ, ਲੁੰ ਲੁੰ ਵਿੱਚ ਤੁੰਈ! ਤੁੰਈ! ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਵਨ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਥਾਪੀ ਦਿੱਤੀ)।

ਸਤਿਗੁਰ - ਨਿਹਾਲ ਪੁੱਤਰੀ! ਨਾਮ ਨਿਵਾਸ ਪੁੱਤਰੀ! ਕਲਿਆਨ ਪੁੱਤਰੀ।

ਮਾਨ ਕੌਰ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ!

ਪ੍ਰਭ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਿਵਾਰਿ।

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਦੁਆਰਿ।

ਸਤਿਗੁਰ - ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ॥

ਮਾਨ ਕੌਰ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਬੇਟੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖ ਦੇਖਣ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰ - ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਖੇਗੀ। ਫੇਰ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰੋਤੀ ਆਵੇਗੀ, ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੂਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਾਰੂ ਹੈ। ਮਾਨ ਕੌਰ! ਸ਼ੇਰ ਹੋ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ' ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈਏ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹੀਏ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਈਏ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਈਏ!

ਮਾਨ ਕੌਰ - ਧੰਨ ਦਾਤਾ।

ਪਦਮਾ - ਤੁੰਈ! ਤੁੰਈ! ਤੁੰਈ!

ਤੁੰਈ! ਤੁੰਈ! ਤੁੰਈ!

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ

ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥

ਅੰਗ - 205

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ॥

ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥ ਅੰਗ - 124

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪੂਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ

ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ

ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ॥

ਅੰਗ - 649

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥

ਅੰਗ - 204

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥ਅੰਗ - 450

ਜੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਰੋਣਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ॥

ਪੰਨਾ - 134

ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਣ ਤੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਭਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਹਰੀ ਰੂਪ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵੇਂ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ, ਗਰਮ ਲੂਹ ਕਰਕੇ ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਰੂਪੀ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਪਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਦਾ ਅਨੰਦ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਣੀਏ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਜੀਵਨ ਦੀ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੀਏ ਉਹ ਹੈ ਦੁੱਖ, ਮੁਸੀਬਤ। ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਣ, ਜਿਹੜੇ ਪਦਾਰਥ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਭੋਗਣ ਲਾਇਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਜਵਾਬ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਭਲੀਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਸਮਝ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰ ਲਵੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਲਿਪਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਓਗੇ, ਨਿਰਲਿਪਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਵਾਸਤਵ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੋਹ, ਸੰਤਾਪ ਹੈ ਦਰਦ ਹੈ। ਮੋਹ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸੰਤਾਪ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ, ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ।

ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਕਾਰਣ ਫਸਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲਈ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰਕ ਭੋਗ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭੋਗ, ਭੋਗ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਭੋਗ ਭੋਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਦੇਖਣਾ, ਭੋਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਸਮੱਸਿਆ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਭੋਗੀ ਹੈ, ਸਮੱਸਿਆ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਜਾਂ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਾਚ ਲਵੋ, ਘੋਖ ਲਵੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਜੇ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਰਚਾ ਲੈਣ ਦੀ, ਆਤਮਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਨ ਦੀ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਸਮਝਣ ਦੀ। ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੋ ਹੀ ਨਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ, ਨਖੇਧੀ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨਖੇਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ, ਯਾਦ ਕਰਾਓ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਆਕੁਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਰਮਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਘੋਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਗਲਤੀ ਕਾਰਣ ਤੁਸੀਂ ਡਿੱਗ ਜਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਖੇਧਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਤੀ ਦੇਖੋ, ਮਨੋਵੇਗ ਦੇਖੋ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਓ।

ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੰਤਾਪ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ, ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਦੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਾਰੂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ -

ਦੁਖ ਦਾਰੂ ਸੁਖ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿਰਜਨਾ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਐਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਤਾਪਿਆ ਸੁੱਖ, ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀਆਂ ਮੈਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਗਾਣੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਕੈਂਪ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਥੇ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਏਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਏਥੇ ਮੌਜ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸੰਸਾਰ ਭੋਗਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਹੀ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਇਹ ਗੁਣ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਚਾਹੇ ਦੁਖ ਹੋਵੇ ਅਫਸੋਸ ਹੋਵੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਦੂਸਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਮੈਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ, ਦੇਖਿਆ ਮੈਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਾਹਿਆ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਬੋਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼, ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਗਏ ਹੋ, ਸਮਝ ਗਏ ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਨਿਰਲਿਪਤ ਰਹੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਧਨ ਵਰਤੋਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣੋ, ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨੇਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਰਗ ਹਨ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਖਰ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, ਚੋਟੀ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਅਗਿਆਨੀ ਹੀ ਨਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਰਗ ਹਨ, ਕਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੋਨੋਂ ਮਾਰਗਾਂ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਿਰਲਿਪਤ ਹੋਣ ਦੀ।

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਏਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹੋ। ਉਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਣੋ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਲੁੱਟੋ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਝ

ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋ, ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਰਤੋ, ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋ, ਮੌਜ ਕਰੋ ਪਰ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਪਾਓ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਇਹ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੋਚ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਖੇਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਪਾ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਵੇਂ ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਫਿੱਕੇ ਕਰਕੇ ਮਿਟਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਣਨਗੀਆਂ ਤੇ ਪੱਕੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਪੂਰੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੂਰਾ ਚਰਿੱਤਰ ਆਚਾਰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਦਲਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਅਭਿਆਸ ਦੀ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁਰੀ ਆਦਤ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਦਤਾਂ ਦੀ, ਭਾਵ ਇੱਕ ਆਦਤ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਸਰੀ ਰੱਖੋ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਲੋੜ ਹੈ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਕਰਨ ਦੀ। ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਲ ਜਾਵੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਬਦਲੋ। ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲੋ? ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋਵੋ ਕਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ, ਕੇਵਲ

ਆਦਤਾਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਕਾਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ, ਬਦਲਣ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮੰਤਵ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਬਾਧਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਹੋ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਤਾਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਰੋਗੀ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿਓ, ਯੋਗਾ ਕਰਾਓ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਿਕਿਤਸਾ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗੀਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਦਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਆਦਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ, ਇਹ ਆਦਤ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹੋ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਏ। ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਟੋਏ ਖਾਈਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾਪਨ ਓਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਵੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਨਵੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਐਧਰ ਉਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਜੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ।

ਮੌਤ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ, ਸੰਤਾਪਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਿਖਲਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਆਰਾਮ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ

ਨਖੇਧੀ ਦੀ ਆਦਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਪੱਕੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਏਸੇ ਨੂੰ ਆਪਾ ਸੁਧਾਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਵਰਗ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨ ਹੀ ਸਵਰਗ ਨਰਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਖਿੱਧ ਹੈ, ਨਿਤਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਇਹ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਅੱਗ, ਸੇਕ, ਦੁੱਖ, ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਮਨ ਉਪਰੋਂ-ਉਪਰੋਂ ਘੋਖਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਓਪਰੀਆਂ-ਓਪਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਓਥੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਢੂੰਡਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮਨ ਤਾਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਠਦੇ ਹੋ, ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਏਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਦੇ ਹੋ, ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਮਾਨ ਲੱਭਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸਦਾ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਆਕੁਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ। ਤੁਰਦਿਆਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ

ਖਿਲਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਤਪ ਕਰਕੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਦੀ, ਦੁੱਖ ਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਕੰਧ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਨੇਹਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਫੈਦ ਹੈ, ਕਰੀਮ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਪੂਰਾ ਤਰੀਕਾ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਮਨ ਦੀ ਹੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਨਾ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਮਾਲ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰੋ, ਜੋ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਏ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ, ਲੋੜ ਹੈ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ।

ਅਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਕੁੱਤੇ, ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣ ਦਿਓ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਨ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਾਵਿਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਮਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਡੂੰਘਾ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ, ਇਹ ਦੋ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਹਨ।

ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨੋਭਾਵ ਨੂੰ, ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਲੋਭ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਾ ਆਓ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਭੋਗ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਪਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਨਾ ਜਾਓ। ਇਹ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮੰਨਿਆ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾ ਸਕਦੇ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਨਾ ਜਾਓ, ਏਥੇ ਤਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਓ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੂਰਾ ਦਿਨ, ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਤੋਂ, ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ, ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਇਕ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਮਾਰਗ ਜੋ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲਿਪਤ ਰਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਾ ਪਾਓ। ਨਿਰਲਿਪਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਜਾਓ, ਨਿਰਲਿਪਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਲਿਪਤ ਵੀ ਮੋਹ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਯਥਾਰਥਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਯਥਾਰਥਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦਾ ਇਹੋ ਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਰਗ ਤਿਆਗ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਦੀ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਗੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣਾ ਹੀ ਦੋਨੋਂ ਮਾਰਗਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਚਿੱਕੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਹੋ ਕੇ, ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਚਿੱਕੜ ਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਉਪਰ ਰੱਖੋ ਭਾਵ ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਪਰ ਰੱਖੋ, ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲਿਬੜ ਨਾ ਜਾਓ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹੋ, ਅਣਲੱਗ ਰਹੋ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਯੋਗ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ, ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ, ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦੇਣ ਗੁੱਲਰ ਬ੍ਰਿਛ

ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁੱਧ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁੱਲਰ, ਪਿੱਪਲ, ਬਰੋਟਾ, ਅੰਜੀਰ, ਜਾਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 10-12 ਮੀਟਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਛਿਲਕਾ ਕੁਝ ਲਾਲ ਅਤੇ ਕੱਚੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਵੀ ਬਰੋਟੇ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦੇ ਫਲ ਫੁੱਟਦੇ ਹਨ ਇਹਦੇ ਫਲ ਅੰਜੀਰ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਹਰੇ ਪੱਕੇ ਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ -

1. ਗੁੱਲਰ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਮਿੱਠਾ, ਕਸੈਲਾ।
2. ਭਾਰੀ, ਰੁੱਖਾ, ਠੰਡਾ, ਕਫ, ਪਿੱਤ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ
3. ਗਰਭ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
4. ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਾਲਾ, ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ।
5. ਰੰਗ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
6. ਦਸਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ।
7. ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
8. ਇਹ ਸੋਜ, ਦਰਦ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿਚ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
9. ਇਸ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਠੰਢਾ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ, ਫਲ, ਪੱਤੇ, ਜੜ੍ਹ, ਛਿੱਲ, ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਤਣੇ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਕੱਚੇ, ਪੱਕੇ ਫਲ, ਦੁੱਧ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁੱਲਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਰਕਤ ਸ਼ਰਾਬ (ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੂਨ ਪੈਣਾ) ਸਫੈਦ ਪਾਣੀ ਪੈਣਾ, ਗਰਭ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਮਾਸਿਕ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੂਨ ਪੈਣਾ ਆਦਿ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ।

1. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੱਤੇ, ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਫਲ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਫੈਦ ਪਾਣੀ

(ਲਿਕੋਰੀਆ) ਤੋਂ ਲਾਭ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

2. ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਵਿਚ ਦੋ ਚਮਚ ਮਿਸ਼ਰੀ ਚੂਰਣ ਦੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖਾਵੇ, ਇਹ ਰਕਤ ਪ੍ਰਦਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਕੱਚੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਫੈਦ ਪਾਣੀ (ਲਿਕੋਰੀਆ) ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

4. ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਵਾਸਤੇ - ਗਿਲੋ, ਅੰਬ, ਜਾਮਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਛਿਲਕਾ ਉਤਾਰ ਕੇ ਬਰੀਕ ਚੂਰਣ ਰਗੜ ਕੇ ਛਾਣ ਲਵੋ, ਫਿਰ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਕਾਓ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਗ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਲਵੋ। ਕੋਸੇ-ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕੁਰਲੇ ਕਰੋ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਕੈਸਾ ਵੀ ਜਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਲੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਚੋਟ ਲੱਗ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖੂਨ ਨਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਖੂਨ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਵੀ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ 10-20 ਬੂੰਦਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਬਵਾਸੀਰ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

7. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ 10-20 ਬੂੰਦਾਂ ਪਤਾਸੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

8. ਗੁੱਲਰ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਸੁਰਾਖ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੁੱਧ (ਪਾਣੀ) ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤੱਕ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਮਾਤਰਾ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸ ਗ੍ਰਾਮ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਿਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਮਧੂਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ) ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

9. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ 4-5 ਬੂੰਦਾਂ ਦੁੱਧ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸੋਕੜਾ, ਦੰਦ ਨਿਕਲਣ ਵੇਲੇ ਤਕਲੀਫਾਂ, ਉਲਟੀ, ਦਸਤ, ਬੁਖਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

10. ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ 10-20 ਬੂੰਦਾਂ ਛੁਹਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਧਾਤੂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ'

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.00 ਤੋਂ 3.00 ਤੱਕ, ਫੋਨ ਨੰ: 160-2255007, 88724 85694

	ਡਾ. ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1.	ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2.	ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਮੰਗਲਵਾਰ
3.	ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4.	ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ	ਬੁੱਧਵਾਰ
5.	ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
6.	ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
7.	ਡਾ. ਜੇ ਲੁਬਰਾ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8.	ਡਾ. ਮੋਨਾ ਪਾਲ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
9.	ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
10.	ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
11.	ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ

Subscription form (ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਖੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ
 ਰਿਨਿਊਵਲ
 ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India			Foreign Membership	
Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	<i>Annual Membership</i>	2500/-
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330		
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530		
life	Rs.2000/2080		<i>Life Membership</i>	25000/-

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ
 ਫਰਵਰੀ
 ਮਾਰਚ
 ਅਪ੍ਰੈਲ
 ਮਈ
 ਜੂਨ
 ਜੁਲਾਈ
 ਅਗਸਤ
 ਸਤੰਬਰ
 ਅਕਤੂਬਰ
 ਨਵੰਬਰ
 ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone.....E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

(ਪੰਨਾ 50 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਖੋ। ਨ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਹਿੰਸਾ, ਨ ਹੀ ਵਾਕ ਹਿੰਸਾ, ਨ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਬੁਧੀ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤਨੋ ਮਨੋ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਵੈਰ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਭਾਵਨਾ ਨ ਰਖੇ, ਸਗੋਂ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ। ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ ਆਦਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਹਨ। ਦਾਨ ਦੋਣ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਮੌਨ ਦੀ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਡਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਨ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜੁਗਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਾਈ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵ ਨਿਧੀਆਂ, ਅਠਾਰਾਂ ਸਿਧੀਆਂ ਪਿਛੇ ਲਗੀਆਂ ਫਿਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਅਤੇ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਹੋ ਨਿਬੜੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ 'ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-	150/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-	80/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-	80/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-	110/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	80/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ		100/-	100/-
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਉ	50/-		
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਡਮਾਜਰਾ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਮਈ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 25 ਮਈ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ
(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 1.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਸਿਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	5/-
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-		
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-	
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-	
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-		
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-		
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-		
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ 25/-			
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-		
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-		
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-		
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-		200/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-		
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-		
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-		
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-		
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-		
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-		
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-		
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-		

Significance and Greatness of Jap Ji Sahib

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 73, issue March. 2013)

'They who did not contemplate on such a Name of God, why did they come into this world?'
P. 450

**ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ
ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥**

If the son eats tobacco or poppy-husk then brother, even the blessings of your forefathers sitting in heaven cannot save him, who used to say - 'May the business of our grandson, or great grandson prosper and may he be saved from all hurdles'!

I am saying this for nothing, because I have seen this thing happen in England. Our daughter had business running there. She went to one Mrs. Winter, an English woman to inquire about her business. She took an appointment with her, which people got after a two-month wait. When my daughter went to see her, she said, "A spirit is coming, which abides in a lower heaven. "My daughter asked, "What is the indication that she is protecting me?" She said, "The spirit is directing me - 'Tell her the indication that when her grandmother died in 1966, I wrote the entire condolence letter in verse.' "My daughter at once recollected the relation who had written this letter to her. Thereafter, the sooth-saying woman said, "More exalted than this is another spirit which is of a woman. She says - 'I am her maternal grandmother. Tell her that her business will flourish greatly. She will set up a factory shortly.'" After a few days, my daughter did set up a factory. So those spirits abiding in various 'loks' (metaphysical regions of creation) -

Gandarbh Lok and Dev Gandarbh Lok (where souls of forefathers live), Swarg Lok (Paradise), Pitar Lok, Karamdev Lok, Ajaandev Lok, Inder Lok (the region ruled by Lord Indra), Prajapat Lok (where live god's and saints creating subjects), Brahm Lok (region ruled by Lord Brahma), Shiv Lok (region ruled by Lord Shiva), Baikunth Dhamm (Heaven) and Sachkhand (Realm of Eternity) continue helping their dear and near ones with whom they have blood relation, which does not break even in the world hereafter. Ghosts and prets too continue hovering round that very house. When they are not understood and acknowledged, they first kill the cattle in the house; then they make the children fall ill, and then they start killing the members of the family. They are bad and cruel. But those who go into heavenly incarnations help their kith and kin. But if a person partakes of tobacco, then -

'If man smokes or eats a little tobacco, then even the spirits of his dead ancestors abandon him.'

ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵੀਐ ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥

Even the gods and forefathers abandon a man.

'If man smokes or eats a little tobacco, then even the spirits of his dead ancestors abiding in heavens abandon him.'

Even drinking water from his hand amounts to committing the vice of drinking wine.'

ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵੀਐ ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥

ਪਾਣੀ ਤਾ ਕੇ ਹਾਥ ਕਉ ਮਧਰਾ ਸਮ ਅਘਦਾਇ ॥

He who drinks water from his hand, is guilty of committing the sin of drinking alcohol. And how much sinful is drinking

alcohol?

'Alcohol destroys or affects seven generations, while hemp destroys the physical body.

But the universal vice of smoking or eating tobacco destroys hundred generations and invites much condemnation.'

ਮਦਰਾ ਦਹਤੀ ਸਪਤ ਕੁਲ ਭਾਂਗਾ ਦਹੈ ਤਨ ਏਕ ॥

ਜਗਤ ਜੂਠ ਸ਼ਤ ਕੁਲ ਦਹੈ ਨਿੰਦਾ ਦਹੈ ਅਨੇਕ ॥

Alcohol ruins seven coming generations of man. He who smokes and eats tobacco ruins hundred generations. On the T.V. the injurious effects of smoking and eating tobacco are being advertised vigorously. Tobacco smoke is more injurious to the passive smokers than it is to the active ones. Both the smokers and those who inhale smoke passively die. In America smoking is not allowed in public places. Now here too, smoking has come to be decried. Earlier, when the Sikhs used to protest against smoking saying, 'Please don't smoke in Amritsar Sahib; we won't allow it because devotees come here in thousands to pay obeisance; you have polluted the environment by smoking - then our newspapers used to write - 'Look! if the Sikhs gain ascendancy, they will ban smoking.' Now ask them why they are prohibiting it. Now when they have come to know that smoking causes cancer, they have started speaking against smoking and eating of tobacco, and advocating ban on smoking. Earlier they encouraged it, but now when smoking and eating of tobacco has started killing them, they are demanding that it should be prohibited. Guru Sahib had given this advice 500 years ago. How good it would have been if they had accepted it then? First, it ruins generations; as regards the body, it is bound to wreck. Then it goes into the blood arteries and affects the blood. As a result, the son of a smoker is born diseased.

One who eats tobacco suffers from cancer. Not only he, but even his grandson will be prone to be afflicted with it (cancer). Then in the tenth generation, it will change the very structure of the family, otherwise, in the tenth generation, the child born is exactly like his great grand forefather ten generations before. This is called gene. Thus the gene is destroyed by tobacco. So Guru Sahib says, "What is the use of having a son, who changes the entire dynasty, makes even the forefathers guilty and throws them into hell? It would have been better if he had not been born at all

'They, who did not contemplate on such a name of God, why did they come into this world?

Hard to attain is this human birth; without devotion to the Name goes it waste.

Any who in the sowing season, the Name Divine has not sown,

In the hereafter famished shall remain - what sustenance shall he get?

Saith Nanak: Such is the Divine will-

Egoists shall again and again undergo birth.'

P. 450

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਰੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ

ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥

What for were they born?"

Holy congregation! this 'bani' (Guru's utterance) is from the Primal Divine source, the Akal Purkh (Timeless One, God). This very bani (Holy utterance) is the Guru (Holy Preceptor). Guru Nanak Sahib's physical vesture made up of five elements

was very handsome to look at, but he is our Guru due to the 'Shabad' (hymn or Holy word) that was within him. So Guru Sahib says - "Regard this *Guru Granth Sahib* and the 'bani' enshrined herein as your Guru (Holy Preceptor)." Guru Sahib advises us in the following manner -

Refrain: Dear devotee, consider this 'bani' as the Guru.

ਧਾਰਨਾ - ਮੰਨ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਇਹੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ।

'Gurbani is the embodiment of the Guru and the Guru is the embodiment of Gurbani. In the whole Gurbani is contained the Nectar.

If the devotee acts up to what Gurbani enjoins, the Guru in person (verily) saves him.' P. 982

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ
ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ
ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥

But when man is not prepared to put faith in *Gurbani* and to revere it, then it becomes very difficult for him to find liberation. Many devotees think that the Guru should be in physical form. Well, everyone has his individual views. For us *Guru Granth Sahib* is the Guru (Holy Preceptor) because in the holy scripture has entered the 'Light' of Guru Nanak Sahib and all the succeeding nine Gurus. Now it is this 'bani' (Guru's utterance) which is going to grant liberation to us. Unless and until we put faith in it, gain knowledge about it, we won't be able to understand it. Who will enlighten us? This is the duty of saints or holy men-

'Saith Kabir: Best it is to serve these two - God's devotee and God.

While God confers liberation, the devotee contemplation of the Name inspires. '

P. 1373

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

Saints and holy men are not meant to become 'gurus' (holy preceptors). Their duty is to urge and inspire devotees to meditate on the Name Divine. If a devotee has love and veneration for the saints in his heart, he crosses the world-ocean sooner, otherwise, his liberation or emancipation gets delayed. Therefore, there is a proper method for reading and reciting *Gurbani*. The first is that the heart should be absorbed in its meanings. Then, when he experiences a little bliss while meditating on the Name, he should not talk about it - 'I have enjoyed this ecstasy; I have seen this 'light'; or I have heard the unstruck celestial melody'. Guru Sahib says, "Keep it hidden. Then imbibe piety and purity." Purity is of many types: First, the home should be neat and clean. Divine contemplation cannot be practised in a dirty house. How can one recite God's Name when flies are buzzing all around? So, keep the home clean. In fact, cleanliness is next to Godliness. Where there is neatness, there is God. Secondly, one should keep one's clothes clean. Thirdly, one should keep one's body clean and pure; one should keep the hair neat, clean and combed. If you don't take head-bath, and your hair is full of lice, you will all the time be scratching your head, and cannot meditate on the Name. It is quite difficult. The next stage is to keep the mind and heart pure. There is impurity in the mind. Listen carefully. Impurity to the mind is caused by violence, by continuing to think of doing harm to the other person, by resorting to falsehood, thieving, cunning and jealousy. Backbiting, desire, malice, enmity, hypocrisy, lust, wrath, avarice, attachment, pride, envy, slander, wealth, power, physical beauty, caste, and youth cause impurity. So do word, touch,

beauty, relish or pleasure, smell, which are the evils. There are various types of desires, such as, longing for a son or one's task may be accomplished – all these make the mind impure. As regards the extent of this impurity, Guru Sahib says –

'By impurity of multiple births sticking, is the mind covered with black soot.

The oil-presser's rag, even though washed a hundred times, is not made clean.'

P. 651

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ
ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ
ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

How much impurity has man stuck unto himself! Guru Sahib says that impurity or scum of the physical body does not make much difference. It is the impurity of the mind that makes all the difference. Therefore, man should get the soap for removing mind's impurity from the Holy Preceptor. Man wonders if such a soap is really available. Answering in the positive, Guru Sahib says –

*'The mind fouled by sin and evil,
May only with devotion to God's Name be
cleansed.'*

P. 4

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਏ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

This soap is the love of God's Name. So we should meditate on the Name with love. By reading and reciting *Gurbani* with love and devotion, the impurity of the mind is washed off. This is how that the mind is to be cleansed. Then comes cleaning of the body which you all know very well. Take bath twice or thrice, as and when you get an opportunity. One should get up early in the morning and take bath.

Once a gentleman happened to come to our place. I asked, "Will you take bath?"

He said, "Sir, wake me up at 1 A.M. I won't take bath but I will practise Divine Name meditation." I said, "Well, our Guru Sahib advises us thus –

'In the fourth quarter at early dawn, the spiritually - awakened with joy in God are inspired.

*With rivers are they in love; in their mind and on their tongue is ever the holy Name.'*P. 146

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥

ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ

ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥

They have friendship with wells, rivers, streams and water taps because on waking up, they have to take bath. First is bathing or cleansing the body. Then is observance of silence. They read *Gurbani* instead of gossiping. While reading *Gurbani* some people continue calling others, which is improper.

A person said to me, "Sir, instill some good sense in my father because while doing 'path' (reading) of *Gurbani*, he hurls abuses at us."

Such persons do not preserve the sanctity of *Gurbani*. They do not observe silence. Then is silent speech in which no thought or idea is permitted to arise in the mind. Next is adopting satisfaction or contentment. There is contentment of the eyes –

'Let the eye not cast a glance at the womenfolk of others.'

P. 274

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ ॥

There is contentment of ears too –

'Let the ear not listen to the slander of others.'

P. 274

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥

Then is the contentment of the hands. They should not do sinful and evil deeds, but engage in devotional service. Then it is

of the feet, just as you have come on your feet to the holy gathering. This is the work of contentment; if you had not come, it would have become a sin. Thereafter is your conduct where you sit to do 'path' (reading) of *Gurbani*. First, you should see and feel that Guru Nanak Sahib is very much with you. He (Guru Nanak Sahib) has made a solemn utterance - 'Wherever a Sikh reads or recites *Gurbani*, I shall be with him.' Have faith in this utterance at least. If you imbibe faith in this, you will progress and prosper greatly. First you should see and feel that Guru Nanak Sahib is standing with you, sitting with you and is listening *Gurbani* from you.

First, you should consider God manifestly present. Secondly, in a state of solitude do not let any thoughts or ideas arise in your mind. Find such a place where there is least noise; in cities, the situation is terrible. If you get up early at 2 A.M., then you may get two hours to practise Divine Name meditation. But if you get up at 4 A.M., at that time, the loudspeakers create so much din that you neither understand anything, nor you can meditate on the Name. In this noise, nobody understands anything. The blaring loud speakers destroy solitude. So, a man should be free from thoughts or ideas, ego, desires, sins and evils; then he should have firm faith that he has to cross the world ocean and obtain liberation in this very birth. Then there should be intense longing in the heart for practising Divine Name meditation. Without succumbing to laziness or indolence, he should wake up determinedly and practise Divine Name meditation because the time that passes cannot be retrieved tomorrow. Time once past can never be recalled. So, when we do 'path' (reading or recitation) in this manner

and practise Divine Name meditation, then we obtain the promised fruit or reward.

If the stomach is full, who will get up early in the morning. The heavy food partaken the previous night will not let man get up and will rather urge him to continue lying and sleeping on the bed. Even if he gets up, he will doze off again and again, and will not be able to meditate on the Name. Therefore, brother, eat less and sparingly.

'Eat less and sleep less,

And cultivate mercy, forgiveness and love.'

Tenth Guru

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ ॥

However, one should not eat so less that his body ceases to work. Once there was a king, who had three sons. This thought came into his mind that he would give the kingdom to the most intelligent and accomplished of his sons. So he summoned his three sons and said to them, "Sons, all of you should undertake a pilgrimage. How many are the pilgrim centres?" All of them, spoke out, "Sixty eight, sir." The Raja said, "So you should take one horse each and he who comes first after completing the pilgrimage will be given the kingdom. Is it all right?" They agreed to the proposal. The first one took the horse and without taking food or water, he set out on the pilgrimage at once. He visited one pilgrim centre after the other, and when half the pilgrimage was completed, his horse fell ill and died. From that point, he started moving on foot. The second son thought that since the journey was long, he should better first feed the horse well and make it strong for the journey. But in the process of strengthening the horse, he made it fat and heavy. As a result, the horse became breathless, started defecating and developed

cramps in its flanks after a short ride. So he too failed to do anything towards completing the pilgrimage. The third son took the map of the pilgrim centres, calculated the distance to be travelled. He made careful plans about the distance to be traveled, where to halt and rest, the amount of feed to be given to the horse daily, how much rest he himself and his horse needed daily, so that both might remain well and healthy. Thus by acting in a planned and systematic manner, he completed the pilgrimage and was the first to return. The first was seen coming back on foot, while the second could not complete the pilgrimage. In this way, the son who acted methodically got the kingdom from his father.

In the same manner, God has gifted us this horse-like body with a limited span of life and breaths. If man has a hundred years to live, he has 886600000 breaths. If he has 75 years to live, he has 664400000 breaths. It is within this span of life and number of breaths that he has to attain to God. First are those who suddenly develop non-attachment with the world and love for God and become absorbed in Divine Name meditation day and night. They give up food and sleep. The result is that they become afflicted with melancholia and are called crazy. As a consequence of remaining awake, they contract a cerebral disease. Their body becomes feeble and anemic. They are not able to meditate on the Name and contract several diseases. Guru Sahib advises us not to conduct ourselves in this manner-

'Saith Nanak: Cherish thou the body that so the Lord contemplates.' P. 554
ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ॥

He advises us, "Cherish and nurture the body properly. Do not eat so much

that you don't wake up in the morning and become afflicted with gastritis. Keep the body in proper shape and observe fixed timings. Get up at 2 O' clock in the morning after enjoying sleep for four hours. This much sleep is enough for an idle person. More than this causes ailments. If one is engaged in work, one should sleep for six hours. Ladies need an extra hour of sleep, while children need still another hour of sleep. So frame your programme accordingly and get up early in the morning at the ambrosial hour. Keep your body fit and healthy by following a fixed routine. Read 'bani' by understanding it and reflecting over it. First meditate on the Name and then read 'bani', about which the edict is -

'Reflect on the 'bani' and lodge it in the mind and heart.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206
ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਹਿ ਉਰ ਮਾਂਗੀ।

One should continue lodging the 'bani' (Guru's utterance) within the heart by understanding it and reflecting over it.

'Reading 'bani' thus without any doubt shall thou be liberated.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206
ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਸੋ ਸੰਸੇ ਨਾਂਗੀ।

Don't entertain any doubts about Gurbani. He who lodges the 'bani' within the heart and mind by reflecting and understanding will find liberation.

'Read or recite Jap Ji with love and devotion.'
Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206
ਜਪੁਜੀ ਸੇਵਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁ ਜਾਂਗੀ।

Read Jap Ji Sahib lovingly. How love is imbibed you will understand through the following illustration. Suppose a beloved son of his parents, a dear friend is away to America. He writes a letter. Mother, father or friend reads his letter. Since it is full of

love they read it again and again, even ten times. They preserve the letter carefully and read it after a year because they have love for him. They do not want to miss even a single word from it. What they do not understand in it, they try to understand saying - 'This is what it means.' So Guru Sahib advises us to read *Gurbani* in this manner with love and devotion.

*'Read or recite Jap Ji with love and devotion,
And I shall walk close by thee.'*

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਜਪੁਜੀ ਸੇਵਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁ ਜਾਂਗੀ।

ਮਮ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਤਾਂਗੀ॥

All these submissions I have made were made by Guru Nanak Sahib to Guru Angad Dev Ji. Here Guru Nanak Sahib is explaining to him, "O man! he who reads or recites this '*bani*', shall find me walking close by him. So read '*bani*' in this manner. If you have embraced Sikhism, partaken of '*amrit*' (nectar), become the Guru's Sikh and adopted the Guru, it is of no use if you have not learnt *Jap Ji Sahib* by heart. Many men and women say - "How can we do so when we are illiterate?" My grand father was totally illiterate, yet he used to recite *Jap Ji Sahib* very lovingly. Your Bibi Ji's (Mrs. Ranjit Kaur) mother did not know a single word, yet she knew *Jap Ji Sahib*, *Jaap Sahib*, *Swaiyyas*, *Rehras Sahib*, *Kirtan Sohila*, *Asa Di Var*, *Ninth Guru Sahib's Slokas*, *Shabad Hazare*, other *Swaiyyas* and countless other hymns by heart. She used to get up at 2 O' clock in the morning and sitting by the roof-parapet, she sang *Gurbani* in such a manner that the entire village woke up saying - 'Mother Harnam Kaur is singing *Gurbani* while we are still sleeping.' She sang *Gurbani* so sweetly that they got up and felt spontaneously inclined to sing or recite

with her. She did not know a single word. Illiteracy is a mere excuse. Ask these ladies here who will say that they are illiterate. But when they talk, you can ask them anything. They remember all kinds of incidents and stories about various people. They can reproduce verbatim their utterances even of years ago - 'This one's daughter did that'. It is because all these things are lodged in their memory. Then shouldn't they have memorized *Jap Ji Sahib*? Guru Sahib says, "If you have not memorized *Jap Ji Sahib*, there is no use of your becoming a Sikh." Read and recite thus -

*Refrain: O man, why have you become a
Sikh, if Jap Ji you have not
memorized?*

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਓਏ,

ਜਪੁਜੀ ਜੇ ਯਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ।

Explaining the importance and significance of *Jap Ji Sahib*, Guru Nanak Sahib says, "The *Gursikh* who has not learnt *Jap Ji Sahib* by heart, what is the use of his embracing Sikhism?"

Guru Sahib says, "If the rice grain is not within the husk, what is its value and use? The Sikh who does not know '*Jap Ji Sahib*' is like paddy husk that is useless or worthless. It can be used only as fuel and cannot satisfy anybody's hunger." He tells its significance thus -

*'If you have any desire to be fulfilled, read Jap
Ji with one mind.'*

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਧਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਵਿ ਹੈ ਇਕ ਮਨ।

Listen carefully, all of you (who come to me; do it yourself); if you have any desire to be fulfilled, read *Jap Ji Sahib* with perfect concentration of mind. Do 25 'paths' (readings) daily for 42 days; all ailments shall be removed; all tasks shall be

accomplished; you will get jobs; intractable and impossible tasks shall be accomplished. I do not have to do anything by making an utterance. My only advice or utterance is this - 'Brother! perform 1000 'paths' (readings) of Jap Ji Sahib. I advise many persons to perform 10000 'paths' (readings). Once a lady came here. I advised her - 'Do ten thousand 'paths' (readings)'. She was afflicted with six ailments. She kept doing 'paths' for a whole year; all her ailments were cured. It was only on getting cured that she went home from Ratwara Sahib. Doctors could not have accomplished this. Now she has forgotten Ratwara Sahib. She does not remember *Jap Ji Sahib* now because we suffer from this failing that when we are in a difficulty we are willing to do everything.

When I used to do '*kirtan*' (*Gurbani* singing) here from place to place, some devotees said to me, "There is a village have named Burj, where one educated person dies every Saturday." We were holding '*diwans*' (holy gatherings) at village Akalgarh. The Panchayat (village elders) came to me and said - "Seven of our persons have already died; first, a lawyer, then the headmaster; only B.A.'s and M.A.'s die. We do not know what supernatural wrath the village is suffering from." I advised them, "We will hold '*diwans*' (holy gatherings) in your village. Now what you should do is - 'Go to the village gurdwara after taking bath and offer '*Ardas*' (prayer) with a sincere heart that you will start a '*Sehaj Path*' immediately.'" I did not ask them to perform *Akhand Path* even. I said to them, "Go at once and start the '*Sehaj Path*'. When the opportune time comes, I shall hold '*diwans*' (holy gatherings) in your village." They went to the village

gurdwara, offered '*ardas*' (prayer) and started '*Sehaj Path*' of *Sri Guru Granth Sahib*. Thereafter, they got time for holding '*diwans*' (religious gatherings) after two months. I went there for holding '*diwans*' (religious gatherings). It was so hard and difficult that the evil spirit holding its sway in that village tore the '*shamianas*' (large open tents). Such a violent storm came that it uprooted 150 trees on the way, literally trying to teach me a lesson. It was with great difficulty that I returned through the havoc caused. On the second day, it reacted in the same manner. On the third day, we held the '*diwan*' (religious gathering) during daytime. I said, "Come what may, I must hold the '*diwans*' (religious gatherings). There is some powerful force which is causing hurdles." But thereafter, regular deaths ceased in the village. However, the people of the village forgot everything including the holyman. Only yesterday, when I went there to show films, they said, "We had seen him earlier; he had come to our village." They forgot everything even though we had administered '*amrit*' (nectar) to 150 persons. Such is man's nature. Then there is village Chintgarh close by. I said to them, 'Don't name it 'Chintgarh' [citadel of worries and anxieties]; but call it '*Achintgarh*' [citadel free from worries]. A youth of 18 to 24 years age used to die there every Friday. The Sarpanch [Head of the village council] came with the Panchayat [village elders]. I said, "Do like this; I don't have any black magic. I have the Guru. Go to the village gurdwara after having a bath. There, take a solemn vow - 'O Master, we will neither eat '*zarda*' (powdered tobacco), nor drink alcohol, nor eat eggs and meat. We will organize '*diwans*' (religious gatherings) and hold *Akhand Path* may the youth in our village stop dying!' At that time, they were

all worried as to whose turn it was to die next because six had already died. Thereafter, 'diwan' (religious gathering) was held in the village and Akhand Path was performed. I pass through that village regularly. Nobody knows that this was the holy man who had organized 'diwans' (religious gatherings) in the village. So forgetful are the people -

'No sooner is the river crossed than the 'khwaja' (Muslim divine) is forgotten.'

ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਾਰਿਆ।

When they forget the living and visible holyman, how can they remember God who is invisible? So Guru Sahib says that all wishes and desires are fulfilled -

'If you have any desire to be fulfilled, read Jap Ji with one mind.

Instantly shall it be granted.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਧਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਵਿ ਹੈ ਇਕ ਮਨ।

ਹੋਹਿ ਸਪੁਰਨ ਤਿਹ ਕੀ ਤਤਛਿਨ।

Your desire will be fulfilled immediately -

'No 'jantar' (charms) or 'mantar' (incantation or chant) or 'tantar' (magic formula) is greater than Jap Ji.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪੁਨ ਤੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨਾ।

No 'mantar' (incantation), 'jantar' (charm or amulet), or 'tantar' (magical formula) is more effective than Jap Ji Sahib. It is greater than all other mystical formulas. It has been described as the 'Supreme incantation'. No other 'mantar'(chant) is greater than this. Ladies are needlessly and foolishly running after getting charms and amulets from the practitioners of the supernatural and occult. Now the Singhs have got rid of almost all such persons. Since we have everything, why do we go to other places

forsaking our own?

'No 'jantar' (charms) or 'mantar' (incantation or chant) or 'tantar' (magic formula) is greater than Jap Ji.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪੁਨ ਤੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨਾ।

Jap Ji Sahib is greater than all others -
'Ghosts, goblins and demons are very powerful;

So are 'jantar' (charms), 'mantar'(incantations) and 'tantar' (magic formula).

But Jap Ji Sahib is greater than all.'

P. 1206

ਭੂਤ ਜਿ ਪ੍ਰੇਤ ਦੈਤ ਬਲਵਾਨਾ॥

ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪੁਨ ਤੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨਾ।

Ghosts, goblins, demons, demi-gods, genies and evil spirits are very powerful. Guru Sahib says -

'None of these comes near the one who reads Jap Ji.'

P. 1206

ਤਿਹ ਸਮੀਪ ਨਹਿ ਆਵੈ ਕੋਈ।

He who reads or recites Jap Ji Sahib is not assailed by these evil spirits. They will be automatically warded off. So start reading Jap Ji Sahib in a right and proper manner; all of them will be annulled. Your Bibi Ji here was very young. A she-demon used to come on our back. Whoever said anything to her was possessed by her; so powerful was she. She had fixed days for possessing nine ladies there by turns. Your Bibi Ji was standing among them. She said, "You are causing much trouble and annoyance." The she-demon said, "Is it?" Naming my mother, she said, "You are her daughter-in-law speaking. Now I will come into you or possess you. Get ready; I will come into you tomorrow." She (Bibi Ji) used to call her 'chachi' (aunt) and said, "Welcome! Should I prepare 'sevian' (noodles boiled in sweetened milk) or 'kheer' (rice pudding) for you? What will

you like to eat? You must be shown due respect." The she-demon said, "You are very talkative. You will know my power when I catch hold of you." Many days passed, and she possessed the same girl again, who lived behind our house. Your Bibi Ji again went there and said, "Aunt! you did not come at all. I had prepared 'sevian' (noodles boiled in sweetened milk) for you." She replied, "How could I come when all day long you were reciting *Gurbani* and *Jap Ji Sahib*? Besides, you have put on a 'kirpan' (sword). My force was ineffective. I did come but I returned from the threshold of your house. I had no power within your house." Thus, so much is the power in *Jap Ji Sahib* -

'None comes near the one who daily reads it (Jap Ji Sahib) lovingly.' P. 1206
 ਤਿਹ ਸਮੀਪ ਨਹਿ ਆਵੈ ਕੋਈ।
 ਪਠਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਤ ਨਰ ਜਿਹ ਹੋਈ।

He who reads or recites *Jap Ji Sahib* daily is not affected by any ghost or evil spirit, or any 'jantar' (charm or amulet) 'mantar'(incantation or chant), or 'tantar' (magical formula). One says that blood falls in their house; another says that bricks are hurled at their house. Once a devotee came to me and said, "Sir, bricks fall in our courtyard." I advised him to sit in the courtyard and perform five 'paths' (readings) of *Jap Ji Sahib*. He said, "What if a brick falls on my head?" I assured him that nothing of this sort would happen. I was at Patiala when I met him. I asked him about what had happened. He replied, "Sir, they had ceased falling." I asked him, "How?" He replied that it was by reading *Jap Ji Sahib*. He added, "We were totally fed up with it. We had brought many persons who claimed to deal with evil spirits and wasted a lot of money but all in vain."

Holy congregation! *Jap Ji Sahib* is not an ordinary composition. Man should read or recite it with love and devotion.

'The 'jeev' (being) who obtains human incarnation. Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਿ ਜੀਵ ਜਿਨ ਪਾਈ।

He who becomes a human being, if he does not remember *Jap Ji Sahib* by heart -

'Bereft of Jap he wastes his life.' Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਜਪੁ - ਬਿਹੀਨ ਹੂੰ ਬਾਦ ਗਵਾਈ॥

He has wasted his life.

'This is the Guru-prescribed 'mantar'(mystic incantation) for the Sikhs.' Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਸਿੱਖਨ ਯੋਗ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।

Guru Sahib says that this is the 'mantar'(mystic and holy hymn) for the Sikhs. Tenth Guru Sahib had prescribed this very holy hymn or text to be recited where there were ghosts and goblins. This has continued to be prescribed from generation to generation. I also advise devotees to read or recite this holy text. It affords joy and peace every day.

'Even though a Sikh, if one does not learn it by heart.' Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਹੋਇ ਸਿੱਖ-ਜਪੁ-ਕੰਠ ਨ ਕੀਨੋ।

If one becomes a Sikh all right but does not know *Jap Ji Sahib* by heart -

'He is a Sikh only in name, an imposter.' Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਬੇਖ ਦਰਿ ਲੀਨੋ॥

He is an impersonator and a fool. He may keep unshorn hair and beard and wear the remaining four 'kakaars' - sword, comb, shorts and iron bracelet, but if he does not memorise *Jap Ji Sahib*, he is fake.

'No other method is higher than that of

reciting Jap Ji;

One should read or recite it with perfect concentration of mind.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਇਸਤੇ ਔਰ ਨ ਕੋ ਬਿਧਿ ਉਚੀ।

ਜਪੁ ਸੇਵਨ ਇਕ ਮਨ ਹੁਇ ਸੁਚੀ।

No other holy text is superior to Jap Ji Sahib. Therefore, read or recite it with one mind.

'Kamdhenu (wish-fulfilling cow according to Puranas) Chintamani (according Puranas, a 'jewel' which grants one's heart's desires) and is the Jap Ji. Surtaru (a tree of the gods).'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਕਾਮਧੇਨੁ, ਚਿੰਤਾਮਨਿ, ਸੁਰਤਰੁ।

The paradise is famous for three things: KamDhenu cow which grants in a moment anything you may wish for; 'Chintamani, a jewel from which you may obtain any coin, gold or silver, which it grants. 'Surtaru', which is called 'paarjaat', is a tree of the gods. Guru Sahib says that all these three things are contained in Jap Ji Sahib -

'Not a moment's delay is there in the grant of your desires.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਕਰਿ ਨਹਿੰ ਸਕੇ ਆਧਤਿਲ ਸਮਸਰ।

There is no delay at all. Man's desires are fulfilled instantly. Its greatest advantage is -

Refrain: Severed is the noose of death by reading or reciting Jap Ji.

ਧਾਰਨਾ - ਕਟਦੀ ਜਮ ਫਾਂਸੀ ਜੀ,

ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ।

'By reading Jap Ji is the death's noose severed, And one attains the immortal state.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਜਪੁਜੀ ਸੇਵ ਕਟਹਿ ਜਮਫਾਂਸੀ।

ਬਹੁਰ ਮਿਲਹਿ ਪਦਵੀ ਅਭਿਨਾਸੀ।

By doing 'path' (reading or recitation)

of Jap Ji, man obtains the deathless or eternal state -

'You may wish for anything,

All shalt thou obtain.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਅਸ ਸੰਜੋਗ ਚਹਿਤ ਹੈ ਸੋਈ।

ਤੁਮ ਕਉ ਤਉ ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ।

Holy congregation! you may wish for anything, you may harbour any desire -

'Whatever you may wish for shall be granted.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਅਸ ਸੰਜੋਗ ਚਹਿਤ ਹੈ ਸੋਈ।

He, who misses this opportunity now in this human incarnation - all those who are sitting here and have heard this discourse, Guru Sahib says -

'He, after having reached the mountain top, has fallen into the lowest hell, (sixth layer of hell).'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਚੜਿ ਕਰਿ ਮੇਰੁ ਰਸਾਤਲ ਪਾਈ।

After climbing the mountain top, he has fallen into an abyss.

'He who recites Jap Ji daily,

His sins of multiple births are annulled.'

Sri Guru Partap Suraj Granth, P. 1206

ਜਪੁਜੀ ਕੰਠ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਰਟੈ।

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਲਮਲ ਕਟੈ।

Sins of many births are washed off.

There was a devotee named Lal Singh, who belonged to Sangrur. When he died, death's couriers came to take him away. He had not partaken of 'amrit' (baptismal nectar); he used to recite Jap Ji Sahib only. [He used to graze camels, and while doing so, he used to recite Jap Ji Sahib]. When he was presented before 'Dharamraj' (the Righteous Judge), He said, "You have made a mistake. This Lal Singh was not to be brought; it was the turn of some other

Lal Singh. Go and send him back to the world." When he was on his way back, he witnessed a remarkable miracle. A woman was sitting there. She said, "You are going back to the mortal world of men. Carry a message from me. My husband is there." He replied, "Respected lady! I do not know your husband." She said, "He is known as Sant Mastuaneywaley. He has been sent from here for the liberation of the world. I am alone here. Tell him to come soon after finishing the task allotted to him." When he returned here and came back to life, he visited Mastuana. He met the holy man and told him everything and said, "True Sovereign! I have brought a message for you from the Divine Court." The holyman said, "Then, did Death's couriers not say anything to you?" He replied, "Sir, I had not partaken of 'amrit' (nectar) but I kept reciting Jap Ji Sahib. When they took hold of me, they remarked - Don't touch him, or say anything to him as he recites Jap Ji Sahib. Take him to the other world respectfully. He is reading the 'bani' (utterances or compositions) of Guru Nanak Sahib.'

In the same manner, the Third Sovereign Guru also brought out the importance of Jap Ji Sahib, when he got the 'baoli' (well with steps leading down to water level) constructed at Goindwal Sahib. He said, "Dear brothers! how many steps have been constructed?" They said, "Eighty-four." At this 'Guru Sahib said, "Getting up early in the morning, first take bath outside. Then, getting free from all kinds of thoughts, take a dip in the 'baoli' including hair. Then coming to the first step read or recite Jap Ji. Then take the second dip and read or recite *Jap Ji Sahib*. He who performs 84 'path's (readings or recitations) of *Jap Ji Sahib* on the 84 steps in this manner shall be rid of

the cycle of 84 lakh existences or births. This fruit shall accrue to one who performs 84 'paths' (readings) of *Jap Ji Sahib* in this manner by fixing his mind at the lotus feet of Guru Nanak Sahib.

This very 'path' (reading or recitation) of Jap Ji Sahib was performed by the Fifth Sovereign Guru Sahib when he was about to leave his mortal frame. He said, "O Singhs! I have to recite Jap Ji Sahib." He recited Jap Ji Sahib and gave up his mortal body. When the Ninth Guru Sahib was seated in the Chandni Chowk, Delhi, Aurangzeb asked him to perform a miracle. Guru Sahib said, "Well! I will show one just now." He asked what it would be. Guru Sahib said, "Your sword cannot at even a fragile thread." He (Aurangzeb) said, "Not to speak of fragile thread we can cut even the neck." Guru Sahib said, "No; your sword cannot even touch our neck." He added, "We have recited Jap Ji Sahib. After recitation, when we bow our head, pay obeisance to God, and then, when we arise you may attack us with your sword. Tie this piece of paper with our neck, and also tie a thread. Wield your sword on it."

Thread was tied and Guru Sahib recited Jap Ji Sahib. As he bowed his head after reciting the last verse - *'Those who, meditating on God have earned merit through hard endeavour - saith Nanak: Their faces are radiant with the Divine Light. Many shall find release through them'* - and rose, the sword was wielded on him. But before the sword could sever his head, it automatically went into the lap of Bhai Jaita. They were surprised to see that when the sword did not cut even the thread, how the head got severed.

So Guru Sahib has highly extolled the importance of Jap Ji Sahib. Baba Karam

Singh of Hoti Mardan called his followers and told them that he was going to give up his mortal frame. The followers became sad and prayed - 'Baba Ji (Holy man)! don't depart as yet.' Junior to Baba Karam Singh Ji was Sant Lal Singh Ji, who said, "Baba Ji (Holy man)! have pity on the devotees." At this Baba Karam Singh Ji said, "Bhai Lal Singh! then you should go in my place -

'The God-conscious being comes and goes without fear.' P. 932
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

Your passing away is two years, two months and two days hence. Then I shall pass away at the time of your death." He said, "Sir, it is perfectly all right." Baba Ji was to give up his mortal frame at half past four; Baba Lal Singh Ji arrived at 4 O'clock. After having bath, he put on his shroud. Sitting there he sang many hymns of grief and sorrow caused by separation. Then he said that he would recite Jap Ji Sahib. He sat cross-legged and recited Jap Ji Sahib. Then he lay down in the box in which he was going to be rolled into flowing waters. Baba Ji (Baba Karam Singh Ji) said, "Brothers, see whether Bhai Lal Singh is alive or gone, when his pulse was felt, he was no more. So this Jap Ji Sahib helps the mortal at the last moment. It is Guru Sahib who helps his *Sikhs*. The *Sikh* who does not want the Guru's assistance, what is the use of his being a *Sikh*? Guru Sahib says - 'He, who reads or recites Jap Ji Sahib, his three fevers - *adhi* (mental), *biyadhi* (physical) and *upadhi* (psychic) - will be annulled, and lengthened will be his life-span.

'As is the wish, so is it granted by Jap Ji's recitation.' SGPSG, P. 5582

ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜਥਾ ਉਰ ਤਥਾ ਜਾਪ ਤੇ ਪਾਇ ॥

Whatever one desires or thinks in his mind shall be granted by reading or reciting Jap Ji Sahib.

'When the Sikh listens to or reads Jap Ji in the True Guru's company, The Guru grants him joy and liberation and fearlessly goes he to the Court Divine.'

SGPSG, P. 5583

ਅਬਿ ਸੁਨੀਏ ਇਕ ਜਪ ਪੜੈ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਸੰਗ।
ਭੁਗਤ ਮੁਕਤਿ ਬਖਸ਼ੀ
ਗੁਰੁ ਦਰਗਾਹਿ ਜਾਹਿ ਨਿਸੰਗ ॥

When man correctly reads *Jap Ji Sahib* with perfect concentration of mind, he goes to the Divine Court and obtains salvation -

'He attains to the state of self-realisation.'

SGPSG, P. 5583

ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਕੀ ਗਤੀ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਿਸ ਕੇ ਹੋਇ ॥

Such a one becomes a '*Brahmgyani*' (one who has gained knowledge of Brahm, the Creator, or the Ultimate Spiritual Reality).

'He who lives in the company of the True Guru ever, finds Him assisting him.'

SGPSG, P. 5583

ਰਹੈ ਸੰਗ ਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਪਾਇ ਸਹਾਇਕ ਸੋਇ ॥

The Guru or the Perfect Holy Preceptor ever abides with him. The *Sikh* finds in Him his prop and support.

'The Guru is ever with and near me.'

P. 394

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥ ੧ ॥

'Just as the Lord grazed Dhanna's cows'.

SGPSG, P. 5583

ਜਿਉਂ ਧੰਨੇ ਕੀ ਧੇਨੁ ਕੋ ਠਾਕਰ ਚਾਰੇ ਨਿੱਤ।

Lord God used to graze Dhanna's COWS -

'Similarly the True Guru is ever the friend of one who reads Jap Ji daily.'

SGPSG, P. 5583

ਕਰਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਿਤ ਜਪ ਪੜੇ
ਤਿਮ ਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿੱਤ।

In the same way, he who reads or recites Jap Ji Sahib with love, devotion and perfect concentration, shall find all his tasks and affairs attended to by Guru Nanak Sahib.

'He who listens to or reads/recites with love and perfect concentration of mind.'

SGPSG, P. 5583

ਪੜੇ ਸੁਨੈ ਚਿਤ ਲਾਇਕੈ
ਜੋ ਲਿਖਿ ਦੇਯ ਸਪ੍ਰੀਤ।

He, who listens to or reads attentively and lovingly -

'Shall obtain his heart's desire.

He shall obtain liberation, joy and fearlessness.'

SGPSG, P. 5583

ਮਨ ਚਿੰਤਤਿ ਫਲ ਪਾਇਕੈ
ਤਰਿ ਹੈ ਸੁਖ ਭੈ ਭੀਤ।

He will himself swim across the world-ocean and shall ferry others too across it. I have made this submission regarding the greatness and importance of Jap Ji Sahib. He who does 'nitnem' [(Gurbani compositions prescribed for a sikh for daily reading or recitation) [It is essential for a Sikh to do 'nitnem' otherwise he becomes impure], about him, the Guru's edict is -

O man, do 'nitnem'

By doing which shall be annulled the coming and going of eighty four lakh existences.

ਧਾਰਨਾ - ਕਟੇ ਜਾਣਗੇ ਚੌਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਗੋੜੇ
ਨਿਤਨੇਮ ਕਰ ਲੈ ਬੰਦਿਆਂ।

In the 'Rehatnama' [Sikh code of conduct] is written -

'Recite, first the Waheguru chant.'

(Rehatnama Bhai Nand Lal)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪੁਨ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਜਾਪ।

On getting up in the morning, first

take bath and then start reciting 'Waheguru-chant' bestowed by the 'Panj Piaras' [Five Beloved Ones].

'After taking bath, recite, Jap Ji and Japa Sahib.'

(Rehatnama Bhai Nand Lal)

ਕਰ ਇਸਨਾਨ ਪੜੇ ਜਪੁ ਜਾਪੁ॥

One should read or recite Jap Ji Sahib and Jaap Sahib -

'In the evening should one read or recite Rehras.'

(Rehatnama Bhai Nand Lal)

ਸੰਧਿਆ ਸਮੇਂ ਸੁਨੇ ਰਹਿਰਾਸ।

When it is evening, man should abandon all other tasks and either listen to or read 'Rehras Sahib'.

'Man should listen to Gurbani kirtan, explication and Divine laudations.'

(Rehatnama Bhai Nand Lal)

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁਨੈ ਹਰਿ ਜਾਸ॥

A Sikh should regularly listen to Gurbani kirtan (singing) and explication, if this is going on -

'The Sikh he who does either regularly.

(Rehatnama Bhai Nand Lal)

ਇਨ ਪੈ ਨੇਮ ਜੁ ਏਕ ਕਰਾਇ।

He, who observes any one of these practices regularly -

'That Sikh shall go to the Abode Eternal.'

(Rehatnama Bhai Nand Lal)

ਸੋ ਸਿਖ ਅਮਰਪੁਰੀ ਮਹਿ ਜਾਇ।

He will go to the Tenth Guru. And he, who doesn't do this -

'He, who partakes of food without reading on reciting Jap Ji and Jaap Sahib.'

Rehatnama

ਬਿਨੁ ਜਪੁ ਜਾਪ ਜਪੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਜੇਵੈ ਪਰਸਾਦਿ।

He, who hasn't read Jap Ji Sahib and Jaap Sahib, and starts taking food-

'He is a worm of ordure and wastes his life.'

Rehatnama

ਸੋ ਬਿਸ਼ਟਾ ਕਾ ਕਿਰਮ ਹੋਇ

ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਬਾਦਿ॥

Guru Sahib says that such a person is a worm of filth; so harsh is the Guru's edict. I beg to submit the following about the importance and significance of Jap Ji Sahib. When the battle of Amritsar was over, Guru Sahib prepared to go to Hargobindpur away from crowds. This village had been founded and inhabited by Guru Sahib, but in his absence, a man named Bhagwan Dass usurped it. When Guru Sahib went there, this man (Bhagwan Dass) refused to let him stay there. Guru Sahib said, "Brother! we wish to spend 'chumasa' (rainy season - usually June to September of sweltering heat and humidity) here. It is our village; we laid its foundation stone. What are you doing?" He said, "If you laid the foundation, I have removed it. Now I will not let you sit here." He was extremely proud and arrogant because Jalandhar's Subedar (Governor) was his friend. He started abusing Guru Sahib. The Singhs were infuriated, but Guru Sahib kept silent. The *Sikhs* said, "O True Sovereign! he is calling you names?" Guru Sahib said, "It doesn't matter." But when he kept abusing ceaselessly, Guru Sahib said, "Remove him from here." As soon as Guru Sahib gave this command, Bhai Bidhi Chand and others caught hold of him and started giving him blows. But he continued hurling abuses. He was dealt blows on his head. Bidhi Chand picked him up and threw him into the river. He had a son named Rattan Chand, and then there was Chandu's son Karam Chand. They decided to go to Bhagawan Dass' friend Abdul Khan, Governor Jalandhar. They appeared as appellants before him. They attacked Guru Sahib with an army of 15000 soldiers.

In a single day Guru Sahib destroyed the entire army including Rattan Chand, Karam Chand and Abdul Khan who were thrown into the river. The dead Muslim soldiers were buried in graves while Hindu soldiers were cremated and over them Guru Sahib constructed 'Damdama' (a mound). Guru Sahib said, "Brothers! the spirits are wandering. Let a *Sikh* from the congregation get up and read or recite Jap Ji Sahib to us. The reading should be correct and flawless." There is a distinction between correct and incorrect reading of *Gurbani*. The *Gursikh's* reading was faulty -

'The Creator's extent, only the Creator knows; what does the valiant Guru know?'

P. 930

ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਮੂਰਾ।

while the correct *Gurbani* verse is 'or knows the valiant Guru'. The *Sikh* came to Guru Sahib and said, "O True Sovereign! it is heard that your 'bani' (utterance) saves man from the blows of Death's agents, but when I was reading 'Dakhni Onkar', your *Sikhs* gave me slaps." Guru Sahib said, "Beloved *Sikh*! the words of 'bani' are my limbs. You twisted my limbs, severed them and misinterpreted them. What you were reading - "The Creator's extent, only the Creator knows; what does the valiant Guru knows?" (P. 930) - mean that the Guru knows nothing. While it is written that either the *Akal Purkh* (Timeless One, God) or the Guru knows. Look! how grossly you have misinterpreted by saying that the Guru does not know anything!"

(... to be continued)

The Order of The Khalsa

Brig. Partap Singh Jaspal (Retd.)

Immortal Boon of Amrit and Five Kakaars

Khalsa Mero Roop Hai Khaas

Khalsa Meh Haun Karon Niwaas

Sri Guru Gobind Singh Sahib

In this attire, uniform of pride, let us cognise the perpetual presence of our beloved Satguru with us in all ups and downs of our life. On the auspicious day of Baisakhi, Guru Gobind Singh Ji blessed the Sikhs with the immortal boons of Amrit and Five Kakaars. He created Khalsa. Five Kakaars are articles of faith and veneration for a devoted sikh. They remind us of the sacred commandments of the Divine Guru on the auspicious occasion of creation of the Khalsa. These facilitate awakening Guru consciousness in our minds.

These articles of faith and attendant commandments have become part and parcel of our daily life, of our body, mind and soul. It is only in perpetual faithful obedience of Guru's commandments that a true sikh can consecrate his body, mind and soul in a befitting and worthy manner.

Tan Man Dhan Sab Saunp Gur Kau

Hukam Maniai Paaiai.

P. 918

A true sikh so devoted to the Guru always basks in the sunlight of His eternal living presence "Gur Mere Sang Sada Hai Naley," and his character is par excellence. Guru consciousness thus awakened, reins of his thoughts, speech and actions are held, controlled and guided by the beloved Satguru. Through these boons He infused truthful living in the very veins of Khalsa,

raising his character to the point of excellence. A Sikh is aware of his Guru's eternal presence with him with this holy gift of personal identity. A true Sikh mentally and physically attired in Guru's identity feels totally possessed by the Divine Guru. He remains in His holy grip. With this holy possession and holy grip, his mind, his thoughts, his speech, his actions become holy. Totally devoid of egoism, he lives in perfect tune with the sweet will of the beloved Satguru.

Adorning this uniform, a Sikh lives in the light and grace of the Great Guru. With Guru consciousness awakened, this uniform becomes a powerful source of strength. This uniform prompts consecration of all activities unto the Satguru. The Great Guru glorified His total identity with the Khalsa in His most wonderful outpouring "Khalsa Mero Roop Hai Khaas." And it is for us now to sanctify and uphold the sanctity of this outpouring. We have to prove equal to the faith reposed in us and sanctify this holy identification. In this attire, uniform of pride, let us cognise the perpetual presence of our beloved Satguru with us in ups and downs of our life. The life of Sri Guru Gobind Singh Sahib, our Saviour and Protector, was highly disciplined and so were the lives of His five Beloved ones and all others who had adorned this uniform, uniform of sacred five Kakaars. Their precious lives and identity in this uniform of great pride passes on to us a code of unique discipline. And as children of Sri Guru Gobind Singh Sahib, inheritors of this

proud uniform, we must abide by this code of discipline as upholders of Truth.

The flashing sword of Guru Gobind Singh leads true Sikhs, the upholders of Truth, the protectors of Dharma and the oppressed everywhere. Sword worn by a Sikh is a Sword of Honour given personally by Sri Guru Gobind Singh, in inheritance.

Observance of this code of discipline is holy in its origin and effect. It not only facilitates awakening Guru consciousness but also sustains and deepens it. It attracts Satguru's pleasure and grace. Spiritually it is most rewarding. It strengthens the bond of Guru-Sikh relationship. It leads to total spiritual satisfaction.

*Khalsa Mero Roop Hai Khaas Khalsa Meh
Haun Karon Niwaas*

Sri Guru Gobind Singh Sahib

Identity should not be limited to the gross body only. Subtle and casual bodies should also be moulded in this sacred identity and filled to the brim with the love, adoration and worship of most lovable, most adorable, most worshipable Guru Gobind Singh. Cognisance of this physical body is limited to a short span of physical existence, whereas true love of the Guru is a taste of the Eternity, of the Bliss Eternal, of an honourable place at His Lotus Feet in Sachkhand.

Let us attire our heart with this holiest of the holy cosmic identity of Guru Gobind Singh Ji with all sublime ideals set forth, practiced and lived by Him. And let us fill our hearts to the brim with the Nectar of Prema on which our Beloved Guru Gobind Singh thunders as the Greatest Spiritual Lion:

Saach Kahon Sun Leho Sabhai Jin Prem Kio

Tin Hi Prabh Paio.

Guru Gobind Singh carved a golden path to blessedness for us; a sublime culture which is a sure path to blessedness. He planted the banner of Truth, the banner of Divine Peace and Universal Love, the banner of Righteousness and True Dharma and the banner of the Eternal Glory of Lord's Nam.

When mind and body are offered at the Lotus Feet of the beloved Satguru they are purified. With body attired in His identity, in His proud uniform and with mind rolling at His holy feet, both mind and body are controlled by the Divine. The mind remains dyed with the Nectar of the Divine Name and the body performs only pure and heroic deeds.

Sarb Dharam Maih Shreisht Dharam

Har Ko Nam Jap Nirmal Karam. P. 266

"Best of all religions is the thirst for the Divine and pure deeds," says Sri Guru Arjan Sahib. Khalsa remains always enveloped in the halo of the Divine. Mighty rays of the Divine Love of the Amrit Nam and purity of deeds radiate from his whole being. This is the way a true sikh, a Khalsa can lose and merge his little individuality in the Divine and Cosmic Identity of the Great Guru called Guru Gobind Singh. This most auspicious day for the Khalsa reminds us of the flashing and bleeding sword in the hand of our Lord Guru Gobind Singh asking for another head. This in itself is indicative of a total surrender, a total sacrifice as the first and the foremost essential prerequisite for earning and attaining His Grace Eternal. We have to offer our head at His Holy Feet, at the altar of the flashing Bhagauti in His Holy Hand. Thereafter, with headless (egoless) existence,

having died while living, be blessed with Nectar of Immortality from the holy hands of our beloved Guru Gobind Singh.

Baisakhi is a holy festival of total sacrifice, total surrender at the Lotus Feet of our Holy Guru Gobind Singh to attain Vision Eternal. It is a festival which awakens in us Love of Death. Love of life had been abandoned by the Five Beloved Ones before seeking holy death. True lovers of the beloved Lord seek death and not life.

From its very inception Sikh religion is universal, nonsectarian; it embraces all religions alike in its divine folds.

It is a religion of the Glory of God, Glory of His Immortal Nam, Glory of Love, Glory of Spirit, Glory of True Lovers and Saints of all religious faiths.

Salient Features

Atam Ras Jeh Jaanhi

So Hai Khalas Dev

Prabh Maih, Mo Maih, Taas Maih

Ranchak Naahan Bhev.

Sri Guru Gobind Singh Sahib

With this Nectar of Immortality Guru Gobind Singh Ji has made the Khalsa Indestructible and Eternal.

Guru Gobind Singh Ji initiated the Khalsa into the Secrets of Divine Glory on this auspicious day by bestowing the Nectar of Immortality.

After partaking of the Nectar of Immortality (Amrit Ceremony) Khalsa is actually reborn. Baptisation transforms the whole personality of a seeker of Truth. He is born again to perform and accomplish a Divine Mission. He becomes a Messiah of Love. Gobind Prema radiates out from his being to the whole world. He treads the

Path of Truth with devotion and perseverance.

Totally possessed by the love of Guru Gobind Singh Ji and the Divine Name, purity reigns Supreme in all his actions, thoughts and speech.

Khalsa is nourished by Gobind Prema and the Love-Force of the Divine Name.

Amrit destroys the bonds of dualism.

Blessed with ambit (elixir of life) Khalsa boards the saviour ship of Sri Guru Gobind Singh Ji and becomes the privileged resident of his blessed kingdom. He lives in constant and holy company of his most beloved Satguru. With this Sacred and Saintly Uniform ensues total renunciation of all evils and the seed of the Divine Name and Love is sown in the soil of a pure heart. This Sacred and Proud Uniform of Five Kakaars exercises tremendous holy influence over the mind of the Khalsa. It inspires unswerving and rock-like faith in Sri Guru Gobind Singh Ji. Khalsa subjects his own will to the Will of God and with total reliance in the Divine Name all his actions conform to the dictates of Gurbani. With firm determination he marches inwards to taste the 'Atam Ras'. In a spirit of total devotion and humility Khalsa always dwells in the Divine. Khalsa never feels lonely and unaccompanied. He never marches alone, abandoned and forsaken. Khalsa always lives in the holy company and eternal presence of his beloved Guru Gobind Singh Ji. With this nectar of immortality Guru Gobind Singh Ji has made the Khalsa indestructible and eternal.

Guru Gobind Singh Ji bears all the burdens of his true devotees, the Khalsa.

Unshorn hair establishes total identity and harmony of man with nature.

The sole purpose of this Sacred Uniform is essentially Divine—physically, mentally and spiritually. The purpose is to divinise the whole life, each and every deed. It is to divinise our thoughts, our speech and our actions. Khalsa has taken shape from the Akal and finally merges into the Akal. This Soldier of God goes back to God on completion of his assigned role in life.

As ‘Soldier of God’ he acts as per the Divine Will and derives all his energy from the Divine Source. There is no Self-Seeking or personal interest in the redemptive life of Khalsa. He purely acts as an instrument of the Divine totally free from egoistic feelings and tendencies. *Khalsa* lives a dynamic life, a life of heroic spirituality.

This sacred uniform acts as a spiritual shield on the battlefield of life. Fortified with this sacred armour (uniform of five *Kakaars*), Khalsa fights heroically on the battlefield of life and successfully subdues the five arch enemies - *kam, krodh, lobh, moh, ahankaar*.

These are ideals of our religious discipline. These ideals mould all the planes of our existence—physical, mental and spiritual. These sacred five *Kakaars* ultimately lead a true Sikh to his Divine Destination. This sacred uniform leads one to self-discipline, self-purification (both external and internal) and spiritual enlightenment. Divine virtues so attained ultimately result in the fusion of our soul with the Infinite.

A true Sikh becomes one with Nature, totally responsive and subject to the Divine

Will. He becomes a symbol of Truth. He becomes an embodiment of purity, possessor of luminous, pure and truthful character. Couched in total self-control, he is always ready for luminous and holy action to do or die for the sake of Truth, at the beck and call of the Divine. He truly lives and acts in accordance with the Divine Will.

It is harmonious growth of all the vital aspects of our being in attaining the Truth. No vital aspect in the development of a divine life is left out. It facilitates an integral spiritual approach to the Divine.

With the five *Kakaars*, all the barriers—physical, mental, and spiritual—can be easily surmounted and overcome. This is a Path of Truth and falsehood cannot tread on This Path.

Holy seeds of the Order of the Khalsa were actually sown on this Auspicious Day and the Holy Harvest was reaped by many a true and sincere Seekers of Truth. These five sacred *Kakaars* facilitate harmonious growth of character and spirituality. With moral character perfected, inward spiritual journey to Atam becomes easier and speedier. These five *Kakaars* have moulded and fashioned out unique divine characters and personalities in the Order of the *Khalsa*. These *Kakaars* ultimately awaken in us the hidden potential and divinity of our true nature.

Atam Ras Jeh Jaanhi

So Hai Khalas Dev

Prabh Maih, Mo Maih, Taas Maih Ranchak

Naahan Bhev.

Sri Guru Gobind Singh Sahib

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)
9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879

Voicemail : 0044-8701654402

Raj Mobile : 0044-7968734058

Email :
info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji
Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-7788389135

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379

09814612900, 9417214378

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bhai Gurinder Singh

Cell : 469927233, Phone : 394091040